

Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi / Journal of Politics and International Relations

Uluslararası Hakemli Dergi / International Peer-Reviewed Journal

Yılda dört kez yayımlanır / Published quarterly

Yayın dili / Publishing Languages Türkçe, İngilizce, Arapça / Turkish, English, Arabic

YAYIN KURULU / EDITORIAL BOARD / هيئة التحرير

Sahibi / Owner: Ortadoğu Araştırmaları Merkezi adına Prof.Dr. Ahmet Uysal

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü / Managing Editor: Doç.Dr. İsmail Numan Telci

Editör/Editor: Doç.Dr. İsmail Numan Telci

Editör Yardımcısı/Assistant Editor: Doç. Dr. Mustafa Yetim

Editör Asistanları/Editorial Assistants: Emir Şefkatli, Begüm Akcaoğlu

Alan Editörleri/Section Editors:

Körfez Çalışmaları/Gulf Studies: Gökhan Erel, ORSAM

Irak Çalışmaları/Iraq Studies: Bilgay Duman, ORSAM

Levant Çalışmaları/Levant Studies: Oytun Orhan, ORSAM

Kuzey Afrika Çalışmaları/North Africa Studies: Abdennour Toumi, ORSAM

Güvenlik/Security: Doç. Dr. Göktuğ Sönmez, Necmettin Erbakan Üniversitesi

Kitap Değerlendirme Editörü/Book Review Editor: Ömer Behram Özdemir

Tercüme ve Redaksiyon İşlemleri/Translation&Editing:

İngilizce/Arapça Tercüme/English/Arabic Translation: Nasır Hacıoğlu

İngilizce Redaksiyon/English Proofreading: Easmin Eva Akter

Arapça Redaksiyon/ Arabic Proofreading: Dr. Watheq Al-Sadoon, ORSAM

Türkçe Redaksiyon/Turkish Proofreading: Begüm Akcaoğlu, ORSAM

İndeksler / indexed by / مصنفة من

Applied Social Sciences Index and Abstracts (ASSIA), EBSCO Host, Index Islamicus, Index Copernicus, International Bibliography of the Social Sciences (IBBS), Worldwide Political Science Abstracts (WPSA), Google Scholar, Asos İndeks, J-Gate, WorldCat, CEEOL, MIAR, JournalTOCs, İlahiyat Atıf Dizini

Makale Yükleme için / Submitting Your Articles: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ortetut>

İletişim veya İrtibat için / For Communication or Contact: ortadoguettutleri@orsam.org.tr

Yayın İdare Merkezi Head Office

ORSAM Ortadoğu Araştırmaları Merkezi - Center for Middle Eastern Studies

Mustafa Kemal Mahallesi 2128. Sok. No: 3 Çankaya / Ankara Türkiye / Turkey

info@orsam.org.tr | T: +90 850 888 15 20 F: + 90 312 430 39 48

Yerel Süreli Yayın | Ortadoğu Etütleri'ndeki makalelerde yer alan fikirler yalnızca yazarlarını bağlamaktadır.

The views expressed in Ortadoğu Etütleri (Middle Eastern Studies) bind exclusively their authors.

Tasarım-Baskı Hazırlık Karınca Creative

Dr. Mediha Eldem Sokak No: 56/1 Kızılay / Ankara

DANIŞMA KURULU / ADVISORY BOARD / الهيئة الاستشارية

Prof. Aristotle Kallis, Keele University, UK
Prof. Stephane A. Dudoignon, PSL Universite/EHESS/CETOBAC, FR
Prof. Emma Murphy, Durham University, UK
Prof. F. George Gause, Vermont University, ABD
Prof. Burhanettin Duran, İbn Haldun Üniversitesi, TR
Prof. Özden Zeynep Oktav, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, TR
Prof. Berdal Aral, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, TR
Prof. Mahir Nakip, Çankaya Üniversitesi, TR
Prof. Mehmet Şahin, Gazi Üniversitesi, TR
Prof. Özlem Tür, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, TR
Prof. Peter Mandaville, George Mason University, ABD
Prof. Dr. Birol Akgün, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, TR
Prof. Dr. Mehmet Akif Kireççi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, TR
Prof. Dr. Kemal İnat, Sakarya Üniversitesi, TR
Prof. Dr. Cengiz Tomar, Ahmet Yesevi Üniversitesi, KZ
Prof. Dr. Bahgat Korany, American University of Cairo, EG

Prof. Dr. Fawaz Gerages, London School of Economics, UK
Prof. Dr. Tayyar Arı, Uludağ Üniversitesi, TR
Prof. Raymond Hinnebusch, St. Andrews University, UK
Prof. Tim Jacoby, Manchester University, UK
Prof. Dr. Muhittin Ataman, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, TR
Prof. Dr. Mesut Özcan, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, TR
Prof. Tuncay Kardaş, Sakarya Üniversitesi, TR
Prof. Dr. Alev Erkilet, İbn Haldun Üniversitesi, TR
Prof. Dr. Erdem Özlük, Selçuk Üniversitesi, TR
Prof. Dr. Jamal Al Shalabi, Hashemite University, JO
Assoc. Prof. Katerina Dalacura, London School of Economics, UK
Doç. Dr. İbrahim Efe, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, TR
Doç. Dr. Gökhan Bozbaş, Necmettin Erbakan Üniversitesi, TR
Dr. Ali Bakir, Qatar University, Qatar
Dr. İsmail Sarı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, TR
Dr. Muhammed Hüseyin Mercan, Marmara Üniversitesi, TR

SAYI HAKEMLERİ / REFEREE BOARD / لجنة الخبراء المحكمين

Doç. Dr. Umut Uzer, İstanbul Teknik Üniversitesi, TR
Doç. Dr. Amar Rouabhi, Bouira Üniversitesi, DZ
Dr. Öğr. Üyesi Seher Bulut, Ankara Medipol Üniversitesi, TR
Dr. Öğr. Üyesi Yusuf Bahadır Keskin, Amasya Üniversitesi, TR
Dr. Öğr. Üyesi İsmail Sarı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, TR

Dr. Arş. Gör. Abdullah Özçelik, Sakarya Üniversitesi, TR
Dr. Ömer Behram Özdemir, ORSAM, TR
Dr. Mehmet Rakipoğlu, Batman Üniversitesi, TR
Arş. Gör. Mehmet Caner, Sakarya Üniversitesi, TR
Watheq Alsadoon, ORSAM, TR

İÇİNDEKİLER / CONTENTS / المحتويات

MAKALELER / ARTICLES / المقالات

Kerem TÜRK & Farshid TAVANGAR & Mahdi FEİZOLLAHİ 265

Analyzing the Causes of The Yemen Crisis in the Middle East in the 21st Century with A Focus on the Typology of the National Interests of Iran, Arabia, And America in It (2015-2022)

İran, Arabistan ve Amerikan Ulusal Çıkarları Tipolojisi Bağlamında,

21. Yüzyıl Ortadoğusu'ndaki Yemen Krizinin Nedenlerinin Analizi (2015-2022)

تحليل أسباب أزمة اليمن في الشرق الأوسط في القرن الواحد والعشرين مع التركيز على نمط مصالح إيران والعرب وأمريكا فيها (2022-2015)

Selim KURT & Vahdettin DEMİRAT 293

Dinin Bir Referans Nesnesi Olarak Güvenikleştirilmesi: El-Kaide Örneği

Securitization of Religion as a Referent Object: The Case of Al-Qaeda

الأمننة في سياق الدين كمرجعية: القاعدة إنموذجاً

Aminou MOHAMADOU 323

Orta Afrika'da Güvenlik Sorunları ve Devlet Dışı Silahlı Aktörler: Boko Haram Örneği

Security Issues in Central Africa and Non-State Armed Actors: The Case of Boko Haram

القضايا الأمنية والجماعات المسلحة الفاعلة غير الحكومية في منطقة وسط إفريقيا: بوكو حرام إنموذجاً

The Shadow War: Iran's Quest for Supremacy

Gizli Savaş: İran'ın Üstünlük Arayışı

الحرب السرية: مساعي التفوق الإيراني

EDİTÖRDEN

Ortadoğu Etütleri'nin değerli okuyucuları, Ortadoğu Araştırmaları Merkezi (ORSAM) tarafından 2009 yılından beri yayımlanmakta olan dergimizin toplamda otuz beşinci sayısı olan, Cilt 15 Sayı 4'ü ilgililerinize sunmanın mutluluğu içerisindeyiz.

Açık erişim modeliyle daha geniş kitlelere ulaşmaya çalışan dergimizde akademik anlamda nitelikli çalışmalarını arttırmaya yönelik gayretimiz devam ediyor. Gelinek noktada dergimize gönderilen çalışmalar, internet sayfamızın ve makalelerin görüntülenmesine dair veriler ile Google Scholar tabanlı atf istatistiklerinin sayısı dergimize gösterilen teveccühü ortaya koymaktadır. Artarak devam eden ilgiyi karşılamak için daha aktif ve yoğun çalışmalarımızı sürdürmekteyiz. Dergimizin önümüzdeki dönemde taranmaya başlayacağını umduğumuz ulusal ve uluslararası indekslerle birlikte bu teveccühün daha da artmasını bekliyoruz dolayısıyla artan talebi karşılamak üzere sayılarımızda niteliği önceleyerek daha fazla çalışmaya yer vermeyi amaçlıyoruz.

Elinizdeki sayıda (Cilt 15 Sayı 4); iki Türkçe, bir İngilizce makale ve bir kitap değerlendirmesi bulunmaktadır.

Bu sayımızın ilk makalesi Kerem Türk, Farshid Tavangar ve Mahdi Feizollahi tarafından İngilizce olarak kaleme alınan “İran, Arabistan ve Amerikan Ulusal Çıkarları Tipolojisi Bağlamında, 21. Yüzyıl Ortadoğusu'ndaki Yemen Krizinin Nedenlerinin Analizi (2015-2022)” başlıklı çalışmadır. Bu makalede yazarlar İran, Suudi Arabistan ve ABD arasındaki ilişkilere yön veren ulusal çıkarlara odaklanarak Yemen krizinin nedenlerini analiz etmektedir. Çalışmada Yemen krizinde İran, Suudi Arabistan ve ABD'nin birbiriyle çatımasına ve ortak ulusal çıkarlarına odaklanarak Yemen krizini farklı parametreler üzerinden ele almaktadır.

Dergimizin ikinci makalesi Selim Kurt ve Vahdettin Demirat tarafından kaleme alınan “Dinin Bir Referans Nesnesi Olarak Güvenikleştirilmesi: El-Kaide Örneği” başlıklı makaledir. Yazarlar, çalışmada güvenikleştirme teorisinden faydalanarak terör örgütü el-Kaide'nin dini, bir araç olarak kullandıkları argümanını işlemektedir.

“Orta Afrika'da Güvenlik Sorunları ve Devlet Dışı Silahlı Aktörler: Boko Haram Örneği” başlıklı Aminou Mohamadou tarafından hazırlanan üçüncü makalede ise yazar Boko Haram terör örgütü ve Orta Afrika'da bölgesel güvenlik sorunlarının ortaya çıkmasındaki temel faktörleri, güvenlik sorunlarını, küresel ve bölgesel aktörlerin yaklaşımını analiz etmektedir.

Dergimizde bir de kitap değerlendirmesi bulunmaktadır. Oral Toğa tarafından kaleme alınan değerlendirmede “Gizli Savaş: İnan’ın Üstünlük Arayışı” kitabı değerlendirilmiştir.

Bir sonraki sayımızda buluşmak dileğiyle, iyi okumalar dileriz.

FOREWORD

Dear readers of Middle Eastern Studies, we are happy to present you Volume 15, Issue 4, the thirty-fifth issue of our journal, which has been published by the Center for Middle Eastern Studies (ORSAM) since 2009.

We continue our effort towards increasing academically qualified studies in our journal with the aim to reach wider audiences through an open access model. At this point, the level of studies sent to our Journal and the statistical data indicating the number of views of our articles, as well as the reference statistics from Google Scholar, manifest a high level of interest in our journal. We continue our efforts in a more active way to respond to this ever-increasing interest, and we expect that it will be even more profound with the inclusion of our journal in the national and international indices. Therefore, we aim to include more studies by prioritizing quality in our issues in order to meet the increasing demand.

This current issue (Volume 15, Issue 4); includes two Turkish articles, one English article and one book review.

The first article of this issue is “Analyzing the Causes of the Yemen Crisis in the Middle East in the 21st Century with a Focus on the Typology of the National Interests of Iran, Arabia, and America in It (2015-2022)” written in English by Kerem Türk, Farshid Tavangar, and Mahdi Feizollahi. In this article, the authors analyze the causes of the Yemen crisis by focusing on the national interests that shape the relations between Iran, Saudi Arabia and the United States. The study discusses the Yemen crisis through different parameters, focusing on the conflicts and common national interests of Iran, Saudi Arabia, and the United States in the Yemen crisis.

The second article in our journal is “Securitization of Religion as a Referent Object: The Case of Al-Qaeda” by Selim Kurt and Vahdettin Demirat. The authors explore the argument that the terrorist organization al-Qaeda utilizes religion as a tool by drawing on securitization theories in the study.

In the third article titled “Security Challenges and Non-State Armed Actors in Central Africa: The Case of Boko Haram” by Aminou Mohamadou, the author analyzes the Boko Haram terrorist organization and the main factors in the emergence of regional security problems in Central Africa, security problems, and the approach of global and regional actors.

There is also a book review in our journal. In the review written by Oral Toğa, the book “The Shadow War: Iran’s Quest for Supremacy” is evaluated.

We hope to meet you in our next issue, and we wish you a good reading.

من المحرر

قرأء مجلة دراسات الشرق الأوسط الكرام،

يسرنا أن نقدم لكم العدد الرابع من المجلد الخامس عشر، وهو العدد الخامس والثلاثون من مجلتنا التي يصدرها مركز دراسات الشرق الأوسط (أورسام) منذ العام 2009.

إننا نبذل جهودا حثيثة من أجل زيادة الدراسات النوعية في مجلتنا التي نسعى لإيصالها إلى أكبر عدد من القراء عبر نموذج الوصول المفتوح. كما أن الدراسات التي يتم إرسالها إلى مجلتنا وبيانات الاطلاع على موقعنا على الإنترنت وعلى مقالاتنا المنشورة علاوة على إحصائيات الباحث العلمي غوغل سكولار، تكشف الاهتمام والتوجه تجاه مجلتنا. ونحن من جانبنا نواصل جهودنا الفعالة والمكثفة من أجل أن نكون على مستوى الاهتمام المتزايد باستمرار. ونثق بأن هذا الاهتمام سيزداد مع المؤشرات المحلية والدولية التي نأمل في بدء مسحها في مجلتنا خلال الفترة المقبلة. لذلك نهدف إلى تكثيف جهودنا من خلال إعطاء الأولوية لرفع جودة ونوعية الدراسات في الأعداد المقبلة من أجل تلبية الطلب المتزايد.

هذا العدد الذي في متناولكم (العدد الرابع من المجلد الخامس عشر) يضم مقالين باللغة التركية ومقالا واحدا باللغة الإنجليزية، إضافة إلى مقال تقييم كتاب واحد.

المقال الأول في عددنا هذا باللغة الإنجليزية بعنوان "تحليل أسباب أزمة اليمن في الشرق الأوسط في القرن الواحد والعشرين مع التركيز على نمط مصالح إيران والسعودية وأمريكا فيما (2015-2022)" بقلم كرم ترك وفارشيد تافانغار ومهدي فيض الله. ويناقش الكتاب الثلاثة في هذا المقال أسباب الأزمة اليمنية من خلال التركيز على المصالح الوطنية التي تشكل العلاقات بين إيران والمملكة العربية السعودية والولايات المتحدة الأمريكية. كما يناقش المقال الأزمة اليمنية من خلال محاور مختلفة، مع التركيز على الصراعات بين إيران والسعودية والولايات المتحدة ومصالحهم الوطنية المشتركة في الأزمة اليمنية.

أما المقال الثاني في هذا العدد من مجلتنا فهو بقلم سليم كورت ووحد الدين دميترات بعنوان "الأممنة في سياق الدين كمرجعية: القاعدة إنموذجا". وي طرح الكاتبان في مقالهما إمكانية الاستفادة من نظرية الأممنة لتحليل استخدام منظمة القاعدة الإرهابية للدين كوسيلة لتحقيق أهدافها.

المقال الثالث بقلم أمينو محمدو، وهو بعنوان "القضايا الأمنية والجماعات المسلحة الفاعلة غير الحكومية في وسط إفريقيا: بوكو حرام إنموذجا". ويناقش الكاتب العوامل الرئيسية في ظهور منظمة بوكو حرام الإرهابية ومشاكل الأمن الإقليمي في منطقة وسط إفريقيا، إضافة إلى المشاكل الأمنية ومقاربات الجهات الفاعلة العالمية والإقليمية. كما نقدم لكم في هذا العدد تقييما بقلم أورال توغا لكتاب بعنوان "الحرب السرية: مساعي التفوق الإيراني".

نتمنى لكم قراءة جيدة مع أمنياتنا باللقاء بكم في العدد المقبل.

Ortadoğu

E t ü t l e r i

MAKALELER

ARTICLES / مقالات

Analyzing the Causes of The Yemen Crisis in the Middle East in the 21st Century with A Focus on the Typology of the National Interests of Iran, Arabia, And America in It (2015-2022)

Kerem TÜRK* & Farshid TAVANGAR** & Mahdi FEIZOLLAHI***

Received: 12/08/2023

Accepted: 30/12/2023

Citation: Türk, K., “Analyzing the Causes of The Yemen Crisis in the Middle East in the 21st Century with A Focus on the Typology of the National Interests of Iran, Arabia, And America in It (2015-2022)” *Middle Eastern Studies*, 15-4 (2023): 265-292

DOI: 10.47932/ortetut.1342114

Abstract: The purpose of this study is to analyze the causes of the Yemen crisis by focusing on the national interests governing relations between Iran, Saudi Arabia, and the United States. If the cooperation or non-cooperation of actors over national interests does not lead to conflict, the national interests are parallel. If there are conflicts between them to achieve the national interest, they have conflicts of interest. If they cooperate in achieving national interests, they have a common national interest. And if the intensity of the conflict between actors is less profound than the conflicting national interests and they seek areas of influence for themselves, their national interests are of a discordant kind. Accordingly, the research raises the question of the causes of the Yemen crisis by focusing on the conflicting, parallel, common, and discordant national interests of Iran, Saudi Arabia, and the United States in the 21st-century Yemen crisis in the Middle East. By collecting documentary information and explanatory research methodology, Firstly, it sees the cause of the crisis in the common national interests of Saudi Arabia and the United States and sees security, energy, and counterterrorism as the triangle of the Yemen crisis, a handicap for the cause. The second cause of the crisis is the discordant national interests of Iran and Saudi Arabia, which considers the confrontation between the discourse of Iranian Shia Islam and the Saudi Salafi Islamic discourse in the Yemen crisis as also disabled for the cause. And the last cause of the Yemen crisis is Iran’s conflicting national interests with the United States, and its effect is to deter Iran from infiltrating the 21st-century Middle East Yemen crisis

Keywords: Yemen Crisis, Typology of National Interests, Iran, Saudi Arabia, United States.

* Kerem Türk: PhD Student, Shahid Beheshti University-IR E-mail: krmturk@gmail.com ORCID: 0000-0002-8296-9098

** Farshid Tavangar: Master’s student, Shahid Beheshti University-IR E-mail: farshid.tavangar@yahoo.com, ORCID: 0009-0004-7004-7581

*** Mahdi Feizollahi: Master’s student, Shahid Beheshti University-IR ORCID: 0000-0002-1405-5681

İran, Arabistan ve Amerikan Ulusal Çıkarları Tipolojisi Bağlamında, 21. Yüzyıl Ortadoğusu'ndaki Yemen Krizinin Nedenlerinin Analizi (2015-2022)

Kerem TÜRK* & Farshid TAVANGAR** & Mahdi FEIZOLLAHI***

Geliş tarihi: 12/08/2023

Kabul tarihi: 30/12/2023

Atf: Türk, K., “İran, Arabistan ve Amerikan Ulusal Çıkarları Tipolojisi Bağlamında, 21. Yüzyıl Ortadoğusu'ndaki Yemen Krizinin Nedenlerinin Analizi (2015-2022)” Ortadoğu Etütleri, 15-4 (2023): 265-292

DOI: 10.47932/ortetut.1342114

Öz: Bu çalışmanın amacı, İran, Suudi Arabistan ve Amerika Birleşik Devletleri arasındaki ilişkileri yönlendiren ulusal çıkarlara odaklanarak Yemen krizinin nedenlerini analiz etmektir. Aktörlerin ulusal çıkarlar doğrultusunda iş birliği yapması veya iş birliği yapmaması çatışmaya yol açmıyorsa ulusal çıkarlar paraleldir. Ulusal çıkarları elde etmek için aralarında çatışmalar varsa çıkar çatışmaları vardır. Ulusal çıkarları elde etmek için iş birliği yapıyorlarsa ortak ulusal çıkarları vardır. Eğer aktörler arasındaki çatışmanın yoğunluğu çatışan ulusal çıkarın derinliğinden daha az ise ve kendileri için etki alanları arıyorlarsa ulusal çıkarları uyumsuz bir türdedir. Bu bağlamda, araştırma Ortadoğu'daki 21. yüzyıl Yemen krizinde İran, Suudi Arabistan ve Amerika Birleşik Devletleri'nin çatışan, paralel, ortak ve uyumsuz ulusal çıkarlarına odaklanarak Yemen krizinin nedenlerini sorgulamaktadır. Belgesel bilgi toplama ve açıklayıcı araştırma yöntemi ile öncelikle krizin nedenini Suudi Arabistan ve Amerika Birleşik Devletleri'nin ortak ulusal çıkarlarında görür ve güvenliği, enerjisi ve karşı teröristi Yemen krizinin üçgeni olarak görür. Krizin ikinci nedeni; İran'ın Suudi Arabistan ile uyumsuz ulusal çıkarlarıdır ve İran Şii İslam ve Suudi Selefi İslam söyleminin Yemen krizindeki karşılaşması da bu sebep için devre dışı bırakıcı olarak kabul edilir. Yemen krizinin üçüncü nedeni, İran'ın Amerika Birleşik Devletleri ile çatışan ulusal çıkarlarıdır ve etkisi İran'ı 21. yüzyılda Ortadoğu'da Yemen krizine müdahale etmekten caydırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yemen Krizi, Ulusal Çıkarların Tipolojisi, İran, Suudi Arabistan, Amerika Birleşik Devletleri.

* Kerem Türk: Doktora Öğrencisi, Beheshti Üniversitesi-IR E-mail: krmturk@gmail.com ORCID: 0000-0002-8296-9098

** FFarshid Tavangar: Yüksek Lisans Öğrencisi, Shahid Beheshti Üniversitesi-IR E-mail: farshid.tavangar@yahoo.com, ORCID: 0009-0004-7004-7581

*** Mahdi Feizollahi: Yüksek Lisans Öğrencisi, Shahid Beheshti Üniversitesi-IR ORCID: 0000-0002-1405-5681

تحليل أسباب أزمة اليمن في الشرق الأوسط في القرن الواحد والعشرين مع التركيز على نمط مصالح إيران والعرب وأمريكا فيها (2015-2022)

كرم ترك*

تاريخ القبول: 2023/12/30

تاريخ الاستلام: 2023/08/12

اقتباس: ترك، ك، "تحليل أسباب أزمة اليمن في الشرق الأوسط في القرن الواحد والعشرين مع التركيز على نمط مصالح إيران والعرب وأمريكا فيها (2015-2022)"، دراسات الشرق الأوسط، 15-4 (2023):265-292

معرف الغرض الرقمي: 10.47932/ortetut.1342114

المخلص

هدف هذه الدراسة هو تحليل أسباب أزمة اليمن من خلال التركيز على المصالح الوطنية التي تحكم العلاقات بين إيران والمملكة العربية السعودية والولايات المتحدة. ففي حالة لم يؤدي التعاون، أو عدم التعاون، بين هذه الفواعل الثلاثة فيما يتعلق بمصالحهم الوطنية في أزمة اليمن فإن ذلك سيؤدي الي نشوب صراع، ومصالحهم الوطنية ستبقى متوازية. وفي حالة وجود صراعات بين هذه الفواعل ألتلات لتحقيق مصالحهم الوطنية في أزمة اليمن، سيكون لديهم تعارض في المصالح. أما إذا تعاونت هذه الأطراف الثلاثة في تحقيق مصالحهم الوطنية في أزمة اليمن، فسيكون لديهم مصالح وطنية مشتركة. وإذا كانت شدة الصراع بين الفاعلين أقل عمقاً من المصالح الوطنية المتعارضة وكانوا يبحثون عن مناطق تأثير لأنفسهم، فإن مصالحهم الوطنية تكون من نوع غير متجانس. وبناءً على ذلك، يطرح البحث مسألة أسباب أزمة اليمن من خلال التركيز على المصالح الوطنية المتنازعة، والمتوازية، والمشاركة، وغير المتجانسة، لكل من إيران والمملكة العربية السعودية والولايات المتحدة في أزمة اليمن في القرن الواحد والعشرين في الشرق الأوسط، من خلال جمع المعلومات الوثائقية ومنهج البحث التوضيحي، حيث نجد أولاً أن سبب الأزمة يكمن في المصالح الوطنية المشتركة بين المملكة العربية السعودية والولايات المتحدة ويعتبر انتشار المجاميع المسلحة وأمن الطاقة ومكافحة الإرهاب ثلاثية أزمة اليمن، عائقاً أمام معالجة هذا السبب. السبب الثاني للأزمة هو تعارض المصالح الوطنية بين إيران والمملكة العربية السعودية وتعتبر المواجهة بين الخطاب الشيعي الإيراني والخطاب السلفي السعودي في أزمة اليمن أيضاً عائقاً أمام معالجة هذا السبب. وأخر سبب لأزمة اليمن هو تعارض المصالح الوطنية لإيران مع الولايات المتحدة، وتأثيرها هو المساعي لمنع إيران من التسلل أكثر إلى أزمة اليمن في القرن الواحد والعشرين في الشرق الأوسط.

الكلمات المفتاحية: أزمة اليمن، تصنيف المصالح الوطنية، إيران، المملكة العربية السعودية، الولايات المتحدة.

* كرم ترك: طالب دكتوراه، جامعة الشهيد بهشتي-إيران E-mail: krmturk@gmail.com

رقم أوركيد: 0000-0002-8296-9098 ORCID

*فارشيد تافانغار: طالب ماجستير، جامعة الشهيد بهشتي-إيران farshid.tavangar@yahoo.com

رقم أوركيد: 0009-0004-7004-7581 ORCID

* مهدي فيض الله: طالب ماجستير، جامعة الشهيد بهشتي-إيران Beheshti University-IR

رقم أوركيد: 0000-0002-1405-5681 ORCID

Introduction and expression of the problem

When it comes to national interests, there is a political principle that covers the public interests of the people of a country in the dimensions of domestic and foreign policy¹, in which case it can be said that the national interests of each state are organized to meet the needs of that state in such a way that government institutions, in the form of their own foreign policy, strive to meet these needs, including maintaining the existential security of the country and territorial integrity. And guarantee the independence of that land, ensure the well-being of the population of that land, etc. Sometimes governments compete and confront each other to meet the above needs, including their national interests, and in their struggles and confrontations, their national interests take different forms, such as parallel, common, conflicting, or discordant. Which can lead to social, humanitarian, poverty, etc. crises in a region, a country, or even beyond.

Yemen has become one of the focal points of the Middle East's crisis in the 21st century. The Arab Spring protests, which began in their infancy in Tunisia and Egypt in 2010, provided an opportunity for marginalized Yemeni youth to rise to restore their social rights as well as the process of personalizing power in the country.² But since 2015-2022 the main focus of the current study is Yemen, which has entered a new phase of the crisis in the 21st century of the Middle East. Since March 26, 2015, Saudi Arabia has entered the Yemen campaign with the creation of a coalition of GCC countries.³ However, the actors active in the Yemen crisis are not limited to Saudi Arabia during this time frame and include the United States and Iran, while Saudi Arabia and Iran have each competed to consolidate their regional supremacy in the Middle East on the battlefield in Yemen.⁴ The U.S. presence as a trans-regional actor has further added to the complexities of the Yemen crisis in the Middle East in the 21st century. Does it seem that each of these three actors is involved in the Yemen crisis? Accordingly, the main concern of this study is to understand the causes of the Yemen crisis by focusing on the conflicting, parallel, common, and disputed national interests that each of the above-mentioned actors

- 1 Michael C. Williams, 'What Is the National Interest? The Neoconservative Challenge in IR Theory', *European Journal of International Relations* 11, no. 3 (1 September 2005): 321–22, <https://doi.org/10.1177/1354066105055482>.
- 2 Brian M. Perkins, 'Yemen: Between Revolution and Regression', *Studies in Conflict & Terrorism* 40, no. 4 (3 April 2017): 300, <https://doi.org/10.1080/1057610X.2016.1205368>.
- 3 Noel Brehony, 'Yemen and the Huthis: Genesis of the 2015 Crisis', *Asian Affairs* 46, no. 2 (4 May 2015): 232, <https://doi.org/10.1080/03068374.2015.1037162>.
- 4 Marcel Serr, 'Understanding the War in Yemen', *Israel Journal of Foreign Affairs* 11, no. 3 (2 September 2017): 357–69, <https://doi.org/10.1080/23739770.2017.1419405>.

may have with each other in the 21st century of the Middle East? Because depending on what kind of national interests, disputes, conflicts, parallels, or common interests prevail in the relations between Iran, Saudi Arabia, and the United States in the current crisis in Yemen, the crisis will increase. The main effort of this study is to identify the type of national interests governing the relationships of the three actors in the Yemen crisis from the time efficiency (2015-2022) in the 21st century of the Middle East, which, according to the present study, can link itself to the causes of the Yemen crisis so that it can extract the causes of the crisis with a precise typology of the type of national interests governing the relationships of the three actors mentioned in the Yemen crisis.

Therefore, to understand the main question of the research, “What are the causes of the Yemen crisis by focusing on the conflicting, parallel, common, and disputed national interests of Iran, Saudi Arabia, and the United States together in the 21st century Yemen crisis in the Middle East?” The method of qualitative research and data collection is used as documents, and the method of analyzing the data of the present research is based on the explanation of Ali Davidson. And finally, as the title of the research comes from the title of the research, the theoretical framework to understand the main problem of the research is also of national interest. In the first part, the Saudi national interests of the United States in the Yemen crisis in the 21st-century Middle East have been identified, and it has been tried to take the national interests of the actors mentioned in the Yemen crisis into consideration. In the second part, the type of national interests prevailing in Saudi-Iranian relations in the 21st-century Yemen crisis of the Middle East is recognized, and the following is mentioned for this kind of national interest orientation of the two actors mentioned in the Yemen crisis as well as the first part of the disability. The third and final part of the study also identifies the type and typology of the national interests of the United States and Iran in the Crisis of Yemen 21 of the Middle East and tries to bring about this kind of national interest orientation between the two actors mentioned in the Yemen crisis as well as previous sections on the disabled.

I. Background and literature on the Yemen crisis:

The literature on the Yemen crisis, as outlined in the present study, distinguishes itself by employing a theoretical framework based on national interests within the principles of international relations. This approach categorizes national interests into discordant, conflicting, parallel, and common elements, aiming to delve into the causes of the 21st-century Yemen crisis in the Middle East. In examining various perspectives and

factors contributing to the conflict, the literature encompasses analyses by Hinnebusch (2020) linking the crisis to Saudi intervention, Swietek (2017) framing it as a regional conflict between Iran and Saudi Arabia, Teimoori et al. (2016) emphasizing the religious dimension, and Iqbal (2015) describing the complex situation involving internal conflicts and a Saudi-led coalition. Sami's Esfahani and Mousavi (2016) characterize it as a "Cold War" between Saudi Arabia and Iran; Fink (2017) highlights the humanitarian consequences of the Saudi-led blockade; and other studies consider geopolitical factors, historical conflicts, and regional power dynamics. Predictions about the future scenarios, including potential collaboration or continued rivalries, underscore the multidimensional analysis of the Yemen crisis, incorporating geopolitical, religious, and historical perspectives.

I-I Research literature that considers the influence of regional and extra-regional powers to be the cause of the Yemen crisis.

Hinnebusch considers the main cause of the Yemen crisis in the Middle East to be Saudi Arabia's intervention in the country's internal affairs. According to the book's producers, Yemen's territorial and border disputes with Saudi Arabia are another factor in Yemen's crisis in the Middle East in the 21st century.⁵

Swietek initially identifies Yemen as a weak and influential government in the Arabian Peninsula, which in recent years has been mired in direct and indirect strategic rivalries by regional and trans-regional powers such as the United States, Saudi Arabia, and Iran, but in the author's view, the Yemen war is a regional conflict between Iran and Saudi Arabia that has evolved widely. In his view, the factor that has exacerbated the Yemen crisis is that Saudi Arabia considers Yemen a strategic interest and believes it must defend itself against Iranian attacks, which has led to war in that region and the Yemen crisis escalating.⁶

Teimoori et al., with a constructive approach, instilled in the reader that after the victory of the Islamic Revolution, Islamic values, beliefs, and identity were at odds with Saudi Arabia's Wahhabism, particularly in the Yemeni region, which has led Iran to defend the Houthi Shiites in Yemen against Saudi

5 Raymond A. Hinnebusch, *Foreign policy of Middle East countries*, trans. Rahman Kahramanpour and Morteza Sabah (Imam Sadegh University Press, 2020), <https://www.gisoom.com/book/1751774/>-کتاب/سیاست-خارجی-کشورهای-خاورمیانه.

6 Hubert Świątek, 'The Yemen War: A Proxy War, or a Self-Fulfilling Prophecy?', *The Polish Quarterly of International Affairs*, no. 2 (2017), <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-55032049-03a4-4719-a7d9-7e142a8f2f00>.

Arabia, which supports the government of Saudi Arabia. Key has caused a national interest conflict between the two named governments in Yemen.⁷

Iqbal describes the Yemen crisis as a timeless battle in the Middle East and North Africa. Since March 25, 2015, as a result of a Houthi-led insurgency, President Mansour Hadi is believed to have fled the country. Supporters of former Yemeni President Ali Abdullah Saleh, himself a Houthi, are clashing with supporters of Mansour Hadi. The extent of these conflicts is so great that Saudi Arabia and the rest of the small countries in the Arabian Peninsula are concerned that their security will be compromised as a result of a Saudi-led coalition called Operation Storm, which includes Egypt, Morocco, Jordan, Sudan, Kuwait, the United Arab Emirates, Qatar, Bahrain, etc. Pakistan was also asked to participate in the coalition, but the country's parliament opposes this. By turning to the discussions mentioned above about the beginning of the Yemen crisis, we can see the role of various actors in this crisis, which is itself one of the causes of the beginning of this crisis.⁸

Nejat, Musavi, and Saremi describe the war in Yemen as a competition in the form of the "Cold War" between Saudi Arabia and Iran, in the form of an aggressive realism theory, stating that Saudi Arabia's policies in Yemen are in response to Iran's leadership in the Middle East, as well as the Saudis' sense of danger from inflaming Shiite thoughts in these regions. The authors of the research believe that Saudi Arabia, in response to Iran's leadership in the Middle East, as well as the Saudis' sense of danger from inflaming Shiite thoughts in these regions. It has tried to pre-empt the war in Yemen and prevent the influence of Shiite thought in the region.⁹

Fink explains that the Saudi-led alliance as a result of the Yemen war has led to the blockade of the Yemeni Sea and that the blockade has humanitarian consequences, such as famine, hunger, etc. for Yemen.¹⁰

Amiri and Kiani consider Yemen's geopolitics to be the cause of the crises, turmoil, and civil wars of 1994 between Northern and Southern Yemen, Jamal Abdel Nasser's military invasion of Yemen in 1962, and the repression of the country's Shiites. Having this geopolitical position gives Yemen access to the Bab al-Mandab Strait, which is of great importance to Saudi Arabia, Egypt, and the Horn of Africa countries, so from the perspective of the owners of

7 Rohollah Teimoori, Hasan Abdollahzadeh, and Mohammad Agah, 'Confrontation Between Iran and Saudi Foreign Policy in The Crisis in Yemen With Constructivist', *Journal of Islamic Awakening Studies* 5, no. 10 (22 October 2016): 82–98.

8 Khalid Iqbal, 'Yemen Crisis and Pakistan: A Holistic Overview', *Policy Perspectives* 12, no. 2 (2015): 61–80, <https://doi.org/10.13169/polipers.12.2.0061>.

9 Seyed Ali Nejat, Raziyyeh Musavi, and Mohammadreza Saremi, 'Saudi Arabia and the Islamic Republic of Iran Strategy towards the Crisis in Yemen', *Research Letter of International Relations* 9, no. 33 (21 June 2016): 137–79.

10 Martin D. Fink, 'Naval Blockade and the Humanitarian Crisis in Yemen', *Netherlands International Law Review* 64, no. 2 (1 July 2017): 291–307, <https://doi.org/10.1007/s40802-017-0092-3>.

this article, having a geopolitical position for Yemen that brings the above-mentioned benefits to the country causes various crises in the country.¹¹

Brehony accelerates the Yemen crisis as a result of the March 26, 2015, attacks by Saudi Arabia and its allies, the GCC countries. The crisis in Yemen has added to the crisis because it has led to the eruption of Yemen's Houthi movement.¹²

Heidari and Sheikhezadeh argue for the presence of one of the most important players in the Yemen crisis, Iran. In their view, Iran's presence in Yemen is a result of the strategy of active strategic defense of the country's national interests. According to the authors of this research, Iran is forced to have an active presence in the Yemen crisis to preserve its regional allies. The important point that this research has found is that Iran intends to control and monitor the Bab al-Mandab Strait, which is the main way of energy transfer, while maintaining its regional influence.¹³

Qasemi, Jamshidi, and Mohseni have been studying the future of the Yemen crisis, and the authors believe that the future of Yemen's crisis will fluctuate between the turbulent rivalries of the main players in the MENA region, namely Saudi Arabia, the United States, the United Arab Emirates, Israel, and Iran. They believe that the U.S. presence in the Yemen crisis is possible through Saudi Arabia, as well as proxy wars waged by the United States by Saudi Arabia. On the other hand, Israel intends to confront Iran's revolutionary identity in Yemen. In the future, it tries to participate in the Yemen crisis, so from the perspective of these writers, Iran's regional role in the future of MENA has tied itself to the country's strategies in Yemen.¹⁴

Alipoor et al., since the Arab Spring protests in the Middle East onwards, consider Yemen a country that has entered into new conflicts in the Middle East. According to the authors, these conflicts have both internal and external dimensions: inside Yemen, crises such as fragile government, lack of nation-state formation, poverty, and religious tensions between Shiites and Sunnis, and in the foreign arena, as well as interventions by regional and regional powers. Like a Saudi-led coalition in the Middle East, Iran's influence in the Region of Yemen and the United States has increased, and the authors of

11 Soroush Amiri and Javad Kiani, 'The Internal, Regional and Transnational Origin of the Yemeni Geopolitical Crisis', *Journal of Political Strategy* 1, no. 2 (22 November 2017): 25–57.

12 Brehony, 'Yemen and the Huthis'.

13 Saman Heidari and Mohammad R. Sheikhezadeh, 'Magiran | The Requirements for the Strategic Presence of the Islamic Republic of Iran in Yemen from a Geopolitical Point of View', *International Journal of Nations Research* 4, no. 41 (n.d.): 7–24.

14 Farhad Qasemi, Mohammad Hossein Jamshidi, and Sajjad Mohseni, 'Saudi Arabia and Integrated Deterrence Against Islamic Republic of Iran', *Strategic Studies Quarterly* 21, no. 81 (21 December 2018): 135–60.

this research work outline four scenarios for the future of the Yemen crisis: In the first scenario, which is favorable to the supporters of Yemen's Ansar Allah, peace between the parties to the conflict and the abandonment of the conflict are recommended, and in the second scenario, which is favorable to the opponents of Yemen's Ansar Allah, it is said that the conflict will continue and the Yemeni Houthis will surrender. The third scenario is likely; in this scenario, the third scenario is given to federalism and the division of Yemen into the north and south, just like during the Cold War. This research work suggests that Salafist and Takfiri groups should take power to form an Islamic emirate and expand into Yemen, and among the previous three scenarios, the last scenario is more believable from the authors' point of view.¹⁵

Ahmadi and Khosravi search for the cause of Saudi Arabia's invasion of Yemen in March 2015 in three dimensions: geopolitics, internal environment, crisis in Yemen, and international politics. Saudi Arabia gave Yemen in March 2015 because of its access to the Geopolitical Strait of Bab al-Mandab. In the internal environment of Yemen, the pressure of the Saudi Wahhabis on Yemen's Zaydi Shiites has put them in a bind. From the authors' point of view, the reason for Saudi Arabia's invasion of Yemen in March 2015 can be seen. Finally, on the international dimension, the reason for the Saudi invasion of Yemen, according to the authors, stems from the contributions of trans-regional powers such as the United States to Saudi Arabia. The aggregation of such factors in the views of the authors of the above study led to an attack on Saudi Arabia in Yemen in March 2015.¹⁶

With an aggressive realism approach, Yazdani and Hassanzadeh roach and determine the position of U.S.-Saudi foreign policy towards the Yemen crisis. The authors of this research believe that Saudi Arabia in Yemen seeks to preserve the status quo; in this case, the country intends to achieve goals and objectives such as fighting the revolutionary centers of the region in Yemen, leading the Arab world and Islam, and preventing Iran from gaining power in the Middle East using an aggressive realism approach. By adopting an aggressive realism approach, Yemen is creating a crisis, and in doing so, the United States is seeking help from its regional ally Saudi Arabia in the Middle East.¹⁷

15 Javad Alipoor, Sajad Gheytsi, and Mehdi Darabi, 'The Futurology of Yemeni Crisis in Terms of Scenario Writing', *Defensive Future Study* 3, no. 8001138 (1 January 2018): 51–71.

16 Hamid Ahmadi and Afsaneh Khosravi, 'The Anatomy of Saudi Invasion Of Yemen: Geopolitics, Domestic Crisis Milieu and International Politics', *POLITICS QUARTERLY* 46, no. 4 (1 January 2017): 817–38.

17 Enayat Allah Yazdani and Seyed Saied Hassanzadeh, 'Foreign Policy Towards The Yemen Crisis (2011-2015)', *POLITICAL QUARTERLY* 48, no. 4 (22 December 2018): 1075–92, <https://doi.org/10.22059/jpq.2018.217749.1006913>.

Nejat is trying to answer this key question: what are the reasons and consequences of Saudi Arabia's attack on Yemen? According to the author of the study, the reasons for the Saudi invasion of Yemen are as follows: using the pattern of the security dilemma and countering Iran's growing power in the Middle East, making changes in the balance of power to compete with its Iranian counterpart, promoting its regional and international prestige, trying to reduce the Houthis' power in Yemen, the power of their affiliated movements in Yemen such as Mansour Hadi, and the ouster of Abdullah Saleh from power, preventing the formation of a stable democracy in Yemen. In contrast to research, the Saudi invasion of Yemen could also have consequences for Saudi Arabia, which are also consequences of losing the military image and shaping financial crises for Saudi Arabia, intensifying internal disputes in Saudi Arabia, and increasing the power of terrorist groups on the border. Saudi Arabia, escalating anti-Saudi protests, reducing Saudi Arabia's international credibility, etc.¹⁸

Amouri analyzes that al-Saud has long considered Yemen as their backyard and dominated its rulers, so it can be said that from the perspective of researchers, the Houthis' grip on Yemen, which could be considered a factor for Iran's presence in Yemen, and balancing with Iran, is one of the goals of the Al Saud war in Yemen.¹⁹

Hemmati et al. are trying to explain the reason for Saudi foreign policy's conservative behavior in attacking Yemen, and the Saudi attack on Yemen can be explained by the authors of the study within the framework of balancing Iran in the Middle East.²⁰

Dashiri and Fahrji intend to write scenarios for Iran's future regional strategies under the influence of the Yemen crisis. The producers of the research predict four scenarios, respectively: the confrontation between Saudi Arabia and Iran in the Yemen crisis, the cooperation of Iran and Saudi Arabia in the Yemen crisis, the arrival of a third actor to mediate between Iran and Saudi Arabia in the Yemen crisis, the victory of Ansar Allah Yemen, and the strategic success of Iran in that region. That is, the victory of Yemen's Ansar Allah and Iran's strategic success in that region is a reference and confirmed scenario.²¹

18 Seyed Ali Nejat, 'Saudi Arabia's Military Invasion of Yemen; Reasons and Consequences', *Research Journal of Contemporary Thought* 2, no. 2 (2019): 20–42.

19 Abdul Hossein Amouri, 'Study and Analysis of the Contexts and Goals of Al Saud's Belligerence in Yemen', *Journal of Politics and Media History* 2, no. 3 (2019): 345–68.

20 Morteza Hemmati, Shahrooz Ebrahimi, and Mahnaz Goodarzi, 'Saudi Arabia's Balancing Policy with Iran in Yemen', *Spatial Planning* 10, no. 1 (20 March 2020): 105–22, <https://doi.org/10.22108/sppl.2019.119020.1420>.

21 Mohammad Reza Dashiri and Mojtaba Hosseini Fahrji, 'The Future Study of The Regional Strategy of The Islamic Republic of Iran in The Light of The Evolution of The Yemen Crisis', *Political and International Approaches* 11, no. 3 (2019): 147–74.

I-2 Research literature that looks for the cause of the Yemen crisis among other issues.

Bozorgmehri and Najafi want to answer the question of whether, in the Yemen crisis, the position of the two permanent members of the Security Council has been more towards Iran than China and Russia. And have they supported Iran and Yemen's Ansar Allah? Or to the West and Saudi Arabia? In response to this key research question, using UN documents proves that the position of the two mentioned members was more towards supporting Saudi Arabia and the West in the Yemen crisis than supporting Iran.²²

Mohebi et al. see UN Security Council Resolution 2216, adopted to end the War in Yemen, as contrary to international law because they believe it does not condemn Saudi aggression against Yemen. And it has only called on the Yemeni people and Ansar Allah to end the war, whereas the basic principle in international law is the lack of force, and if a country attacks another country, country B can defend itself, and this defense is considered a legitimate defense.²³

Shadlou initially condemns Saudi Arabia's aggression against Yemen from the perspective of international law because, from the author's point of view, aggression on the territory of a country has occurred. In the next step, the author of the above-mentioned work sees the Saudi invasion of Yemen as a joint project by the West and Israel aimed at implicitly threatening Iran in the region.²⁴

Soltani et al. are trying to reach a kind of future studies on France's foreign and defense policy towards the Yemen crisis and its impact on the national security of the Islamic Republic of Iran through a scenario-writing approach. At the outset, the authors emphasize the axis of the Gulf of Aden to the Mediterranean, which is very important for France and has caused its kind. France is not indifferent to the War in Yemen, and in this regard, it sells a lot of military weapons to Saudi Arabia and the UAE. The authors intend to measure France's foreign policy strategy towards the War in Yemen on Iran. They set three scenarios in this regard, which are the continuation of the war, which can have undesirable consequences for Iran in the international arena. Iran's state

22 Majid Bozorgmehri and Shahla Najafi, 'Analysis of China-Russia Strategy in the Yemeni Crisis; Alignment with Saudi Arabia or Iran', *Foreign Relations Quarterly* 11, no. 2 (23 August 2019): 131–59.

23 Mohammad Mohebi et al., 'Studying Legal Aspects of Saudi Arabia's Military Intervention in Yemen with Emphasis on the Security Council 2216 Resolution', *International Studies Journal (ISJ)* 12, no. 4 (20 April 2016): 39–58.

24 Shahideh Shadlou, 'Reviewing the Saudi Attack on Yemen as a Recent Crisis in the Persian Gulf Region with an Emphasis on International Law Standards', *Persian Gulf Studies Quarterly* 1, no. 4 (2014): 54–72.

can safely travel to the Indian Ocean in the waters of the Persian Gulf. The third scenario is France's support for Saudi Arabia to destroy Yemen's Ansar Allah, which could jeopardize the security of Iran and its allies in Yemen in the future.²⁵

Niakouee and Hejazi discuss the Crisis in Yemen since the Arab Spring onwards in the Middle East from the perspective of the Third World and Little's approach, concluding that a combination of domestic and foreign factors in the Third World has caused the Yemen crisis.²⁶

Dehbaneh and Yaghoubi describe Iran and Saudi Arabia as competing in the region. After the victory of the Islamic Revolution, the conflict in Yemen has become more intense. In this article, the authors intend to analyze the Yemen crisis from the psychological perspective of Robert Jervis. From the perspective of the authors of this article, the belief of Saudi rulers regarding the increase of Iran's regional power in the Middle East has caused conflict between Iran and Saudi Arabia in Yemen.²⁷

Karimi, from the perspective of international law, examines the Yemen crisis, and Saudi writers have committed genocide and war crimes in the Yemen war, while the UN Security Council has not done anything positive about the Yemen crisis and has even issued a resolution against the Yemeni people.²⁸

Shahidani and Babae explain that Saudi Arabia entered the Yemen crisis in March 2015 with the advance of an alliance of GCC countries, but the alliance has been defeated in the southern parts of Yemen, where Saudi Arabia and the United Arab Emirates are struggling, due to the two countries flawed perceptions of a common enemy, which negatively affects Yemen's future, although it is now between Yemen's Ansar Allah and Saudi Arabia. A ceasefire has been in place, but the main rivalry remains between Saudi Arabia and the United Arab Emirates.²⁹

---

25 Farzad Soltani, Mahdi Javdani Moqaddam, and Ali Reza Beygi, 'The Future Study of France Foreign and Defense Policy in Yemeni Crisis and Its Effect on the National Security of the Islamic Republic of Iran', *International Studies Journal (ISJ)* 17, no. 4 (21 March 2021): 27–45, <https://doi.org/10.22034/isj.2021.266735.1354>.

26 Seyed Amir Niakouee and Ehsan Hejazi, 'The Exploration of Security Crisis in Yemen: Causes and Contexts', *POLITICAL AND INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND RESEARCH QUARTERLY* 8, no. 28 (1 January 2016): 39–62.

27 Majid Rouhi Dehbaneh and Nader Yaghoubi, 'A Study of the Iran-Saudi Arabia Conflict in Yemen with the Political Psychological Approach', *Journal of Islamic Revolution Studies* 18, no. 64 (10 April 2021): 89–110.

28 Elham Karimi, Sohrab Salahi, and Abomohammad Asgarkhani, 'The Yemeni crisis and the international responsibility of the United Nations', *POLITICAL AND INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND RESEARCH QUARTERLY* 12, no. 44 (September 2020), <https://doi.org/10.30495/pir.2020.680009>.

29 Mahdi Hedayati Shahidani and Mohammadreza Babae, 'The Fragile Coalition and Political Competi-

Soleimani and Salehi believe that Israel is interfering in the Yemen crisis in the form of military, technical, educational, espionage, and propaganda. In the end, the authors believe that media outlets should be used to combat Israel's activities in Yemen and offer several media solutions.³⁰

Sadeghi and Ahmadian believe that the international community's attention to Yemen's domestic challenges and developments is influenced by the geographical location of the country. The authors believe Yemen's future is uncertain. Because there are many actors in this country, such as Saudi Arabia, the Houthis, and al-Qaeda terrorism. Along with these issues, Yemen is in a weak position economically. These issues have led trans-regional powers such as the United States to consider Yemen's security threats but never send forces there to resolve the Yemen crisis.³¹

Firouzkalai, the most important causes of the Saudi invasion in March 2015 in the context of Operation Decisive Storm to Yemen, the Yemeni aristocracy to the Bab al-Mandab Strait, Saudi concerns about the danger of its southern borders due to the Yemen crisis, Saudi Arabia's alliance with the United States to attack Yemen, the rivalries between Iran and Saudi Arabia to find an infiltration zone in Yemen, Saudi hasas from the formation of a democratic government in Yemen, and finally the containment of Ansar Allah. Mansoor Hadi is known in Yemen.³²

Zanganeh and Hamidi are trying to identify the factors affecting the Saudi-Iranian confrontation in the Yemen crisis. These two authors, with a constructive conception, believe that the identity perceptions of the two countries, one from Shi'a Islam and the other from Salafi-Wahhabi Islam, have caused the confrontation between the two countries in the Yemen crisis.³³

Hosseinzadeh and Qaffarizadeh agree that the Yemen crisis has caused the emergence of al-Qaeda. Because Yemen is a small country in the Middle East, it has created a suitable context for security and political play in the Middle East due to its sensitive geopolitical position. This has provided an

---

tion between UAE and Saudi Arabia in Yemen (2015-2020)', *Quarterly of Political Strategic Studies* 10, no. 38 (December 2021): 227–54, <https://doi.org/10.22054/qps.2021.56691.2700>.

30 Zahra Soleimani and Ali Mohammad Salehi, 'The Role of the Zionist Regime in the Yemeni Crisis and the Media Requirements', *JOURNAL OF INTERNATIONAL MEDIA RESEARCH LETTERS* 6, no. 2002188 (1 January 2022): 33–55.

31 Hossein Sadeghi and Hasan Ahmadian, 'Changing Yemen's Regional Status: Possibilities and Challenges', *Rahbord* 19, no. 56 (1 January 2010): 253–80.

32 Abdul Karim Firouzkalai, 'An Analysis of The Most Important Reasons for The Military Invasion of Yemen by The Coalition Led by Saudi Arabia', *Epistemic Religious Flow In The International Arena* 7, no. 3 (2015): 159–90.

33 Peyman Zanganeh and Somaye Hamidi, 'The Nature of Logics Ruling Interactions of Iran and Saudi Arabia in the Yemen Crisis', *Political Strategic Studies* 5, no. 18 (21 November 2016): 143–69, <https://doi.org/10.22054/qps.2016.6801>.

opportunity for regional and trans-regional actors, even terrorist groups such as al-Qaeda, to operate in the Yemen crisis.³⁴

2. Research Methodology: Causal Explanation

The data collection method of this study involves documents that have been collected based on google searches, comprehensive humanities portal sites, Google Scholar websites, university jihad sites and some books written on the subject of this study. The method of analyzing the research data is based on David Sun's explanation; accordingly, the research approach and perspective are also focused on the research issue of "causes of the Yemen crisis in the Middle East of the 21st century", focusing on the theory of national interests in international relations. The main special task of "Explaining causality" is to understand the causes and effects of an event.³⁵ In other words, "causal explanation" can clearly state the similarities, differences, and reasons of an event, and this type of explanation believes that the factors of an event, if they cause that event to be implemented, if a complex set of stimuli and beliefs provoke certain causes for its realization³⁶ David Sun intended to find out what causes an event to occur at a particular time. He tries to come to the conclusion that action occurs when it has a specific cause.³⁷ Therefore, the present study is precisely David Sun's "causal explanation" because it seeks to identify the causes of the Yemen crisis by analyzing the type and typology of the national interests of the disputed, conflicting, common or parallel Iran, Saudi Arabia, and the United States in the Middle East in the 21st century.

3. Theoretical Framework: National Interests and the Yemen Crisis

According to the proponents of globalization theory, this event has challenged the national interests of states because state and non-state actors have emerged in the international arena, which has caused a change and challenge in the concept of national interests. From the viewpoint of the

34 Seyed Mohammad Ali Hosseinzadeh and Mehrshad Qaffarizadeh, 'The War between Yemen and Al-Qaeda in Arabian Peninsula (2016-2015)', *Political Science* 20, no. issue 77 (22 June 2017): 129-49, <https://doi.org/10.22081/psq.2017.63784>.

35 Abolghasem Taheri, *Research Methodology in Political Science* (Tehran: Gums Publications, 2015), 192, <https://www.gisoom.com/book/11120519/کتاب-روش-تحقیق-در-علوم-سیاسی/>.

36 Wayne A. Davis, 'The Causal Theory of Action', in *A Companion to the Philosophy of Action*, ed. Timothy O'Connor and Constantine Sandis, 1st ed. (Wiley, 2010), 33-34, <https://doi.org/10.1002/9781444323528.ch5>.

37 Mehdi Zakeri, 'Davidson's Causal Theory of Action', *Existence and Knowledge* 0, no. 11 (22 December 2006): 5.

owners of this school, globalization has caused the national interests of many states to be combined and integrated at the regional and international levels. The national interest is a guide to the foreign policy of states in their external and external environments, so the national interests of a state act are close to the views of realists because realistic companions tie the national interests of each state with their security and power.³⁸

Among the realists, Morgenthau, in his book *Politics among His Nations*, emphasizes the concept of national interests and defines it as an observer of the power of countries in the international arena, and he believes that any country with more power in the international environment will gain more national interests.³⁹ But now, given the process of globalization, it has also distanced itself from the realists' point of view and shown it in other respects. There are different approaches to the concept of national resources, which can be divided into subjective objectivism and binomism. Objectivists visualize national interests as objective and tangible, which implies objective realities. Realists and neo-realists can be contracted into the category of objectives, who define national interests in terms of the power of countries in the international arena. Mind-makers consider national interests subject to their perceptions of their foreign environment, and the values and preferences of decision-makers' mindsets are involved in countries' national interests. They know. Finally, weeping-sighted people consider national interests as a social construct and consider it to be the development of the social environment in which foreign policy decision-makers live. The school of constructivism is very close to this perception of the national interests of countries; constructivism in understanding national interests emphasizes the common language among government activists in the field of international politics.⁴⁰ Researchers divide national interests into different types:

Parallel national interests: In this case, the cooperation, or non-cooperation of states over their national interests does not lead to their conflict. And they don't fight each other.

Conflicting National Interests: States dispute with each other to achieve their national interests; in this case, one state may ignore other national resources in achieving its national interests.

38 Rifki Dermawan, 'The National Interest Concept in a Globalised International System', *Indonesian Journal of International Relations* 3, no. 2 (16 March 2020): 30–31, <https://doi.org/10.32787/ijir.v3i2.101>.

39 Homeira Moshirzadeh, *Development in International Relations Theories* (Tehran: Semt Publications, 2020), 98, <https://www.gisoom.com/book/11284530/کتاب-تحول-در-فکر-سیاسی-روابط-بین-الملل>.

40 Seyed Jalal Dehghani Firouzabadi, *Generalities of International Relations* (Tehran: Audience Publications, 2016), <https://www.gisoom.com/book/11224285/کتاب-کلیات-روابط-بین-الملل>.

Common national interests: In this type of national interest, the two countries conclude that they must work together to achieve their national interests.

Discordant national interests: In this case, it is easier for countries to achieve national interests than conflicting national interests. The intensity of the clash between countries, if they differ in national interests, has less depth and less probability of dealing with conflicting national interests. This type of national interest is created in a situation where the countries and the parties involved are trying to gain influence zones for themselves.

Since March 2015, Yemen has been the confluence of the national interests of various actors, such as Saudi Arabia, Iran, and the United States, in the context of an operation launched by Saudi Arabia called “Decisive Storm”, which has left the Middle East facing a major crisis in the 21st century. The national interests of these three important actors in the Yemen war, which are either a kind of dispute, conflicting, or common national interest, have caused the emergence, insurrection, and finally, erosion of the Yemen crisis in the Middle East in the 21st century, identifying the type and typology of the national interests of the actors mentioned in the Yemen crisis, which fall into which categories are divided, discordant, conflicting, common, or parallel, and connecting them to the causes of the crisis. Yemen in the 21st century Middle East is included in the competence of the present study.

4. Findings:

a) The common national interests of Saudi Arabia and the United States of America are a cause for the effect of the escalation of the crisis around the three sides of al-Qaeda’s triangle of security, energy, and counterterrorism in the 21st century Yemen crisis of the Middle East:

If the national interests, guides, and directions of foreign policy and the actions of governments are covered by foreign policy,⁴¹ then government activists, security, territorial integrity, prosperity, increased power, etc. Define themselves as their national interests and take steps to achieve the above-mentioned goals within the framework of foreign policy in the field of international politics. Accordingly, Saudi Arabia, to realize its security, which has been one of the country’s most important national interests since

41 Ileana-Gentilia Metea, ‘National Interest, Terminology and Directions of Approach’, *International Conference KNOWLEDGE-BASED ORGANIZATION* 26, no. 1 (1 June 2020): 75, <https://doi.org/10.2478/kbo-2020-0011>.

the beginning of its formation by Abdul Aziz bin Saud, has established the foundation of its common national interests with the United States since 1932, and instead of securing itself, has placed its foreign policy priorities in the field of cooperation with the United States.⁴² On the other hand, the effect that has led to the common national interests of the United States and Saudi Arabia in the Middle East in the 21st century is the U.S. need for hydrocarbon energy and Saudi oil, which has brought the trans-regional actor's cooperation and support to Saudi Arabia. This advantage has led the Saudis to become active, influential, and interventionist activists not only in Mina but also in the Arabian Peninsula.⁴³ One of the Arab Peninsula countries where the Saudis have been intervening fiercely since March 2015 is Yemen, which said that the Al Saud family's military intervention in the country was the main site of the Houthi Shiite campaign because of fears that the security of the Saudi border areas would be compromised, as a result of its proximity to Yemen's borders and the city of Aden; In the view of the rulers of the Al Saud, as stated above, "security" is the national interest of the country and should be prevented from being compromised, so Saudi Arabia has cooperated, united and established common national interests not only with the GCC countries but also with the United States, which has reciprocated from the threat to its existential security, caused by the growth of extremist groups. As al-Qaeda's terrorism is under the influence of the Yemen crisis, it fears that it is in its national interests to threaten al-Qaeda's terrorist movements stemming from the Yemen crisis. It defines its national interests jointly with Saudi Arabia and other GCC countries involved in the Yemen crisis and intervenes in the crisis. Saudi-American intervention, along with other actors involved in Yemen, along with damages such as energy shortages through [Blocking the Bab al-Mandab Strait], poverty, hunger, water shortages, etc. It has inflicted infrastructural damage on the people of this country.⁴⁴ And in its kind, the crisis in Yemen in the Middle East has added to the 21st century. Therefore, security, energy, and countering the extremism of al-Qaeda terrorism, now as a handicap for the triangle of crises, have created the cause, which is the common national interest of the United States and Saudi Arabia in the Yemen crisis and has added to its severity in the present time.

---

42 Farhad Ataci and Mohammad Mansouri Moghaddam, 'Genealogy Of The Foreign Policy Of Saudi Arabia: A Realist Strategy on The Basis Of Identity', *FOREIGN RELATIONS* 5, no. 1 (1 January 2013): 144.

43 Mai Yamani, 'The Two Faces of Saudi Arabia', *Survival* 50, no. 1 (March 2008): 143, <https://doi.org/10.1080/00396330801899488>.

44 Roland Popp, 'War in Yemen: Revolution and Saudi Intervention' (ETH-Zürich: CSS Analyses in Security Policy, 2015), 1- 4.

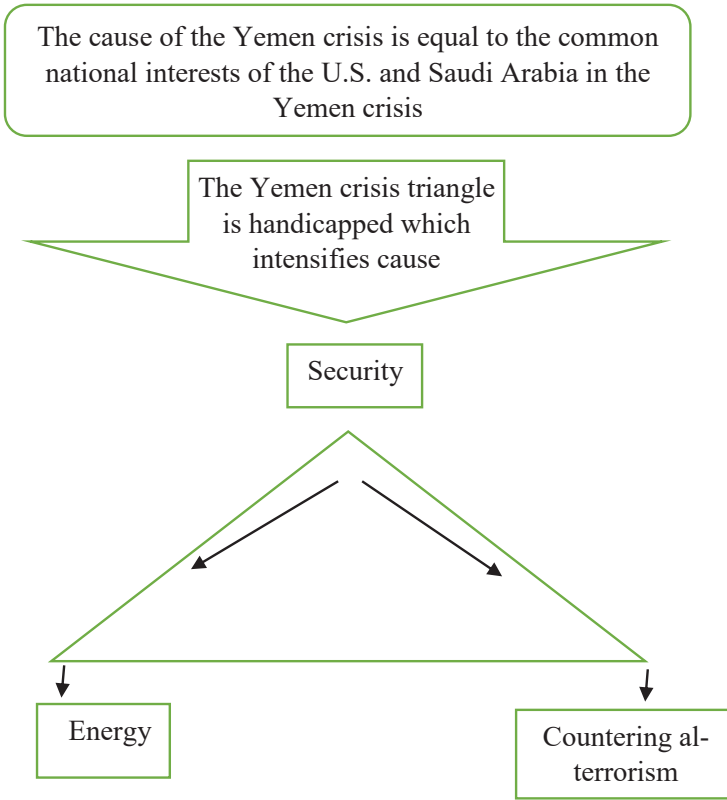

Figure 1: The conceptual model of Saudi-American common national interests in the Yemen crisis in the Middle East in 2021.

b) The discordant national interests between Iran and Saudi Arabia are a reason for the escalation of the Yemen crisis and the confrontation of Saudi Arabia's Salafi and fundamentalist Islam discourse with the Discourse of Shiite and Revolutionary Islam in Iran, a handicap for the Yemen crisis in the Middle East of the 21st Century.

Contrary to Saudi Arabia's shared national interests with the United States in the Yemen crisis, Saudi and Iranian national interests are disputed. Each of the parties involved in this type of national interest seeks to gain regional privilege and influence in the Yemen crisis to realize the Narrative power governing their foreign policy and national interests. Discourse, or the power of narrative-making, means the semantic structure governing a country's foreign policy.⁴⁵ State actors in the field of international politics are trying

45 Seyed Jalal Dehghani Firouzabadi, *Foreign Policy of The Islamic Republic of Iran*, 8th ed. (Tehran:

to increase or decrease the capabilities of competing actors by implementing these semantic structures and narratives in particular.⁴⁶ In fact, it can be stated that the discourse and narratives that state actors in the field of international politics use within the framework of their foreign policy are a tool for achieving the goals of their national interests. One of the most important goals of Iran's national interests after the revolution has been independence. Independence is the rejection of foreign domination and the preservation of the territorial integrity of a country. But with the victory of the Islamic Revolution, what happens is that Iran has not only tried to preserve its independence and territorial integrity from foreigners but has also sought to help all neighboring Muslim countries that are colonized and dominated by foreigners to achieve independence. Consider itself equal to the preservation of independence and territorial integrity of other Islamic lands and strive in this regard.⁴⁷ It can be said that in this timeframe, the discourse or narrative that Iran seeks to promote in the field of international politics is based on the discourse of the issuance of the revolution.⁴⁸ Within the idea of exporting the revolution lies in helping other Muslim nations and liberation movements, which, as stated, seek to help them achieve the most important goals of their national interests [independence]; This has led Saudi Arabia, which presents itself as an Arab representative in the Middle East and Arabian Peninsula, to try to thwart the discourse of exporting revolution using the spread of fundamentalist Salafi Islam discourse. This has led some U.S. officials, including Obama, to believe that Iran and Saudi Arabia should seek cold peace in the Middle East in the 21st century.⁴⁹ Accordingly, the nature of Iran's Shiite and revolutionary Islamic discourse in the Middle East is at a point of disagreement with the nature of Saudi Arabia's Salafi and fundamentalist Islam, giving the national interests of the two actors a state of disagreement. One region that has become a place in the Middle East in the 21st century to reflect the discord between The Shiite Discourse of Iran and Saudi Arabia's Salafi and Fundamentalist Islam is the Yemen crisis. Iran is struggling to achieve independence for Yemen's Houthi people and Shiites in this crisis and demands the realization of their national

---

Sedam Publications, 2017), 187, <https://samt.ac.ir/en/book/2382/foreign-policy-of-the-islamic-republic-of-iran>.

- 46 Linus Hagström and Karl Gustafsson, 'Narrative Power: How Storytelling Shapes East Asian International Politics', *Cambridge Review of International Affairs* 32, no. 4 (4 July 2019): 387–406, <https://doi.org/10.1080/09557571.2019.1623498>.
- 47 Yahya Fawzi, *Imam Khomeini's Political Thought*, 22nd ed. (Tehran: Maaref Publications, 2015), 173, <https://www.gisoom.com/book/11146288/> /کتاب-اندیشه-سیاسی-امام-خمينی-ره
- 48 Mahmoud Yazdan Fam, *Review of Foreign Policy Texts of the Islamic Republic of Iran* (Tehran: Research Institute of Strategic Studies, 2012), 68, <https://www.gisoom.com/book/11013865/> /کتاب-بررسی-امتون-سیاست-خارجی-جمهوری-اسلامی-ایران
- 49 Kenneth Katzman, 'Iran's Foreign and Defense Policies' (Congressional Research Service, 2015), 9, <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R44017>.

resources. Saudi Arabia, while promoting fundamentalist and Salafi Islamic discourse in Yemen, supports the government of Mansour Hadi. Therefore, the discordant national interests between Iran and Saudi Arabia are a reason for the escalation of the Yemen crisis and the confrontation of Saudi Arabia's Salafi and fundamentalist Islam discourse with the Discourse of Shiite and Revolutionary Islam in Iran, a handicap for the Yemen crisis in the Middle East of the 21st century.

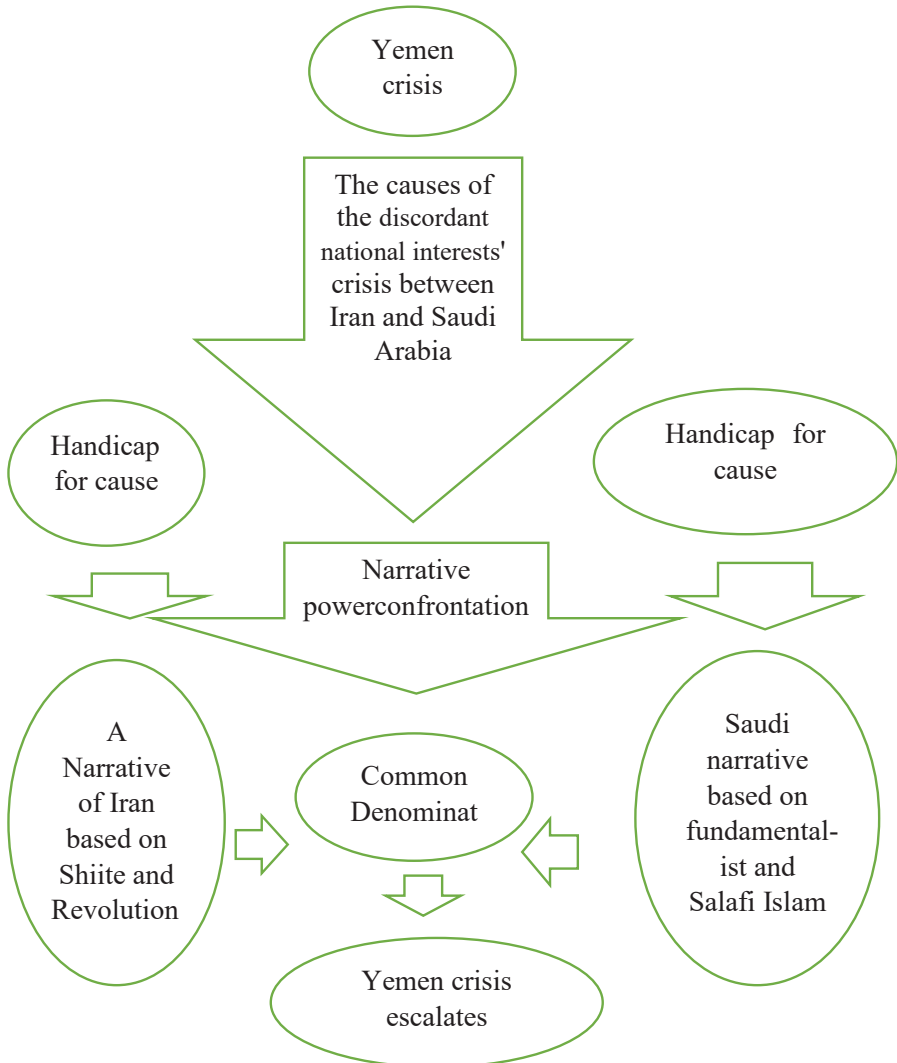

Figure 2. The Conceptual Model of The National Interests of Iran and Saudi Arabia Based on the conflict in Yemen between Saudi Salafi Islam and Revolutionary Islam.

c) U.S.-Iran conflicted national interests in the Yemen crisis, a cause for the escalation of the crisis And U.S. deterrence against Iran's influence in the 21st-century Middle East Yemen crisis, and its accelerating effect:

After the victory of the 1979 Islamic Revolution in Iran, relations between Iran and the United States have been strained by the nature of the “revisionists” of the revolution and the formation of a “unified Islamic nation” in the Middle East of the Islamic world, which positions itself [against the thought of the American Bretton Woods School in the 21st century] as the axis of evil” following the events of September 11, 2001, the capture of the U.S. Embassy in Iran in November 1978, which led to the embargo on Iran and the cessation of diplomatic relations with the United States. The United States’ failure to agree to Iran’s nuclear program⁵⁰ and consequently the U.S. withdrawal from the JCPOA under President Donald Trump and... All are examples of the strained relations between Iran and the United States in the context of history. In response to this key question, why have U.S.-Iran relations always been strained and hostile? Several responses have been given, one of which goes back to the conflicting national interests of the two countries, which are rooted in their foreign policy.⁵¹ Now, one of the examples of the conflicting national interests of Iran and the United States is the Yemen crisis. The logic of this argument decrees that the United States, in the face of Iran’s influence in the Yemen crisis, deterrence.⁵² However, currently, the coronavirus pandemic has added to Yemen’s economic, social, health, and other problems. But it will prevent the possibility of conflicting national interests between Iran and the United States on a short-term and cross-sectional basis. Since April 2, 2022, a temporary, albeit brief, ceasefire has been in place during Biden’s presidency in Yemen. The current study raises the possibility that because the U.S. presidency is democratic at present, as well as his focus on domestic issues in the United States, such as the coronavirus pandemic, the Yemen crisis, albeit cross-sectional and short-term, will become a peaceful one. But as mentioned above, this peaceful figure has been cross-sectional and short-lived. So much

50 Enayatollah Yazdani and Rizwan Hussain, ‘United States’ Policy towards Iran after the Islamic Revolution: An Iranian Perspective’, *International Studies* 43, no. 3 (1 April 2006): 267–70, <https://doi.org/10.1177/002088170604300302>.

51 Mohammad Reza Chitsazian and Seyed Mohammad Ali Taghavi, ‘An Iranian Perspective on Iran–US Relations: Idealists Versus Materialists’, *Strategic Analysis* 43, no. 1 (2 January 2019): 28, <https://doi.org/10.1080/09700161.2019.1569329>.

52 Mohamed Mahmoud Marzouk, ‘The Yemeni Crisis and its Repercussions on US-Saudi Relations during the Period from (2011-2016)’, *almajalat aleilmia lildirasat altjariat walbiyya* 10, no. 1 (1 January 2019): 160–61, <https://doi.org/10.21608/jces.2019.50391>.

so that we must look forward to increasing America’s contradictory national interests in the face of Iranian influence, which manifests itself as a cause for the 21st-century Middle East Yemen crisis. And U.S. deterrence against Iran’s influence in Yemen as disabled has exacerbated it.

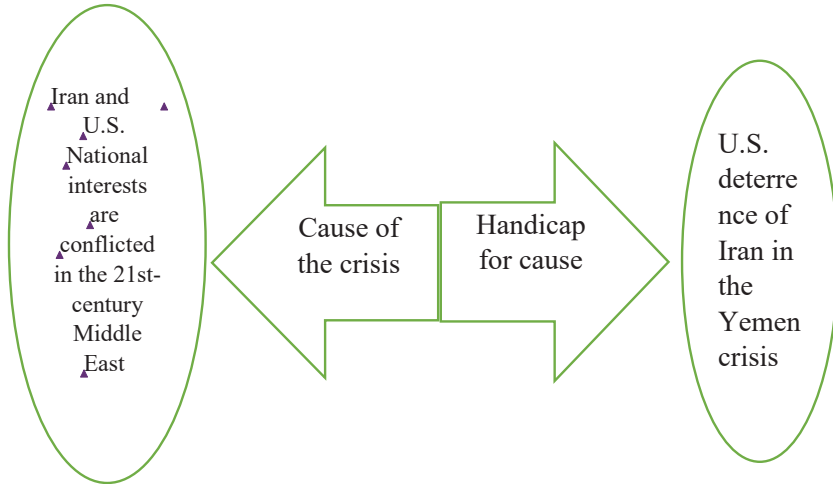

Figure 3. The Conceptual Model of the Conflicting National Interests of Iran and the United States in the 21st Century Middle East Yemen Crisis

Conclusion

The present study sought to study the crisis in Yemen in the Middle East in the 21st century from a time efficiency perspective(2015-2022). For this purpose, using causal explanation, Davidson’s explanatory research method, that considers a disability for any cause, tried to identify the cause of the crisis among the different national interests of active actors in Yemen, such as Iran, Saudi Arabia, and the United States, and bring the handicap for a cause that will follow their mention. Accordingly, it first defined the national interest as a guide to the actions of states in the foreign policy environment. This basic principle and foreign policy guide categorized states into different types and forms of typology, including common national interests, parallel national interests, conflicting national interests, and discordant national interests. then tried to implement this typology and classification of various forms of national interest in the 21st-century Yemen crisis in the Middle East. In addition to accurate identification and typology, various forms of national interest, including conflicting national interests or disputes, could prevail in the relationships of actors active in Yemen’s 21st-century crisis in the Middle East, including Iran, Saudi Arabia, and the United States. Discovering the causes that

can cause a crisis, as mentioned above, from the heart of the classification and typology of all kinds of national interests is a research effort. From the period (2015 to 2022), Saudi Arabia entered the War in Yemen along with the alliance of GCC countries within the framework of an operation called “Decisive Storm,” as previously stated. Apart from Saudi Arabia, other actors such as the United States and Iran also entered the Yemen crisis to realize their national interests. The national interests of these actors, when they face each other and compete with each other, take the forms listed above. This could increase the escalation of the Yemen crisis in the Middle East in the 21st century and make it more severe. The first confrontation of the national interests of key players in the Yemen crisis relates to the common mood of finding the national interests of Saudi Arabia and the United States, which is primarily a reason for the escalation of Yemen’s 21st-century crisis in the Middle East because, from the perspective of research, the joint national interests of Saudi Arabia and the U.S. as the cause of the crisis are organized on about three sides of the triangle of security, energy and countering al-Qaeda terrorism extremism, while, from the perspective of the investigation, the joint national interests of Saudi Arabia and the United States as the cause of the crisis are organized on about three sides of the triangle of security, energy and countering the extremism of al-Qaeda terrorism. The efforts of the two actors to reach the three sides of the triangle, which the research in question called the Yemen Crisis Triangle, as a handicap for the cause, have exacerbated the Crisis in Yemen in the 21st century. The second confrontation between the national interests of key players in the Yemen crisis belongs to Saudi Arabia and Iran. It is explained here that the discordant national interests of Iran and Saudi Arabia, two key players in Yemen’s 21st-century crisis in the Middle East, are among the other causes of the Yemen crisis, with the confrontation of the Shia-revolutionary discourse led by Iran and Saudi-led Sufi and fundamentalist Islam as the underlying cause. Finally, the conflicting national interests of Iran and the United States are the cause of the 21st-century Yemen crisis and express the U.S. deterrence against Iran’s influence in the Yemen crisis as an intensifying effect of the conflicting national interests of the two actors. It goes on to point out that the coronavirus outbreak, cross-sectionally and short-term, reduces the contradictory situation of U.S.-Iran national interests in the crisis and considers Biden’s coming to power as Democratic president in the United States and his focus on domestic issues in the United States effective in reducing the contradictory state of U.S.-Iran national interests cross-sectionally and short-term. But ultimately, he believes that the variables that diminish the conflicting national interests of Iran and the United States in

the Yemen crisis in the Middle East in the 21st century, as stated above, have a short-term impact, so we have to wait for the reinvestment of the conflicting national interests of Iran and the United States in the Yemen crisis.

References⁵³

Ahmadi, Hamid, and Afsaneh Khosravi. 'The Anatomy of Saudi Invasion Of Yemen: Geopolitics, Domestic Crisis Milieu and International Politics'. *POLITICS QUARTERLY* 46, no. 4 (1 January 2017): 817–38.

Alipoor, Javad, Sajad Gheytsi, and Mehdi Darabi. 'The Futurology of Yemeni Crisis in Terms of Scenario Writing'. *Defensive Future Study* 3, no. 8001138 (1 January 2018): 51–71.

Amiri, Surosh, and Javad Kiani. 'The Internal, Regional and Transnational Origin of the Yemeni Geopolitical Crisis'. *Journal of Political Strategy* 1, no. 2 (22 November 2017): 25–57.

Amouri, Abdul Hossein. 'Study and Analysis of the Contexts and Goals of Al Saud's Belligerence in Yemen'. *Journal of Politics and Media History* 2, no. 3 (2019): 345–68.

Ataei, Farhad, and Mohammad Mansouri Moghaddam. 'Genealogy Of The Foreign Policy Of Saudi Arabia: A Realist Strategy on The Basis Of Identity'. *FOREIGN RELATIONS* 5, no. 1 (1 January 2013): 133–68.

Bozorgmehri, Majid, and Shahla Najafi. 'Analysis of China-Russia Strategy in the Yemeni Crisis; Alignment with Saudi Arabia or Iran'. *Foreign Relations Quarterly* 11, no. 2 (23 August 2019): 131–59.

Brehony, Noel. 'Yemen and the Huthis: Genesis of the 2015 Crisis'. *Asian Affairs* 46, no. 2 (4 May 2015): 232–50. <https://doi.org/10.1080/03068374.2015.1037162>.

Chitsazian, Mohammad Reza, and Seyed Mohammad Ali Taghavi. 'An Iranian Perspective on Iran–US Relations: Idealists Versus Materialists'. *Strategic Analysis* 43, no. 1 (2 January 2019): 28–41. <https://doi.org/10.1080/09700161.2019.1569329>.

Dashiri, Mohammad Reza, and Mojtaba Hosseini Fahrji. 'The Future Study of The Regional Strategy of The Islamic Republic of Iran in The Light of The Evolution of The Yemen Crisis'. *Political and International Approaches* 11, no. 3 (2019): 147–74.

---

53 Throughout this article, references to Farsi and Arabic academic sources have been made, with the original English titles, authors, and journal names from the respective works. The provided links direct the reader to the websites where the referenced materials are available. It is important to note that the references include the English transliterations of titles, authors, and journal names as they appeared in the original works.

Davis, Wayne A. 'The Causal Theory of Action'. In *A Companion to the Philosophy of Action*, edited by Timothy O'Connor and Constantine Sandis, 1st ed., 32–39. Wiley, 2010. <https://doi.org/10.1002/9781444323528.ch5>.

Dehbaneh, Majid Rouhi, and Nader Yaghoubi. 'A Study of the Iran-Saudi Arabia Conflict in Yemen with the Political Psychological Approach'. *Journal of Islamic Revolution Studies* 18, no. 64 (10 April 2021): 89–110.

Dehghani Firouzabadi, Seyed Jalal. *Foreign Policy of The Islamic Republic of Iran*. 8th ed. Tehran: Sedam Publications, 2017. <https://samt.ac.ir/en/book/2382/foreign-policy-of-the-islamic-republic-of-iran>.

———. *Generalities of International Relations*. Tehran: Audience Publications, 2016. <https://www.gisoom.com/book/11224285/>-کتاب کلیات- / روابط-بین-الملل.

Dermawan, Rifki. 'The National Interest Concept in a Globalised International System'. *Indonesian Journal of International Relations* 3, no. 2 (16 March 2020): 30–45. <https://doi.org/10.32787/ijir.v3i2.101>.

Fawzi, Yahya. *Imam Khomeini's Political Thought*. 22nd ed. Tehran: Maaref Publications, 2015. <https://www.gisoom.com/book/11146288/>-کتاب / اندیشه-سیاسی-امام-خمینی-ره.

Fink, Martin D. 'Naval Blockade and the Humanitarian Crisis in Yemen'. *Netherlands International Law Review* 64, no. 2 (1 July 2017): 291–307. <https://doi.org/10.1007/s40802-017-0092-3>.

Firouzkalai, Abdul Karim. 'An Analysis of The Most Important Reasons for The Military Invasion of Yemen by The Coalition Led by Saudi Arabia'. *Epistemic Religious Flow In The International Arena* 7, no. 3 (2015): 159–90.

Hagström, Linus, and Karl Gustafsson. 'Narrative Power: How Storytelling Shapes East Asian International Politics'. *Cambridge Review of International Affairs* 32, no. 4 (4 July 2019): 387–406. <https://doi.org/10.1080/09557571.2019.1623498>.

Heidari, Saman, and Mohammad R. Sheikhezadeh. 'Magiran | The Requirements for the Strategic Presence of the Islamic Republic of Iran in Yemen from a Geopolitical Point of View'. *International Journal of Nations Research* 4, no. 41 (n.d.): 7–24.

Hemmati, Morteza, Shahrooz Ebrahimi, and Mahnaz Goodarzi. 'Saudi Arabia's Balancing Policy with Iran in Yemen'. *Spatial Planning* 10, no. 1 (20 March 2020): 105–22. <https://doi.org/10.22108/spl.2019.119020.1420>.

Hinnebusch, Raymond A. *Foreign policy of Middle East countries*. Translated by Rahman Kahramanpour and Morteza Sabah. Imam Sadegh University Press, 2020. <https://www.gisoom.com/book/1751774/>-کتاب-سیاست- / خارجی-کشور-های-خاور-میانه.

Hosseinzadeh, Seyed Mohammad Ali, and Mehrshad Qaffarizadeh. 'The War between Yemen and Al-Qaeda in Arabian Peninsula (2016-2015)'. *Political Science* 20, no. issue 77 (22 June 2017): 129–49. <https://doi.org/10.22081/psq.2017.63784>.

Iqbal, Khalid. 'Yemen Crisis and Pakistan: A Holistic Overview'. *Policy Perspectives* 12, no. 2 (2015): 61–80. <https://doi.org/10.13169/polipers.12.2.0061>.

Karimi, Elham, Sohrab Salahi, and Abomohammad Asgarkhani. 'The Yemeni crisis and the international responsibility of the United Nations'. *POLITICAL AND INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND RESEARCH QUARTERLY* 12, no. 44 (September 2020). <https://doi.org/10.30495/pir.2020.680009>.

Katzman, Kenneth. 'Iran's Foreign and Defense Policies'. Congressional Research Service, 2015. <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R44017>.

Marzouk, Mohamed Mahmoud. 'The Yemeni Crisis and its Repercussions on US-Saudi Relations during the Period from (2011-2016)'. *almajalat aleilmia lildirasat altijariat walbiyya* 10, no. 1 (1 January 2019): 159–86. <https://doi.org/10.21608/jces.2019.50391>.

Metea, Ileana-Gentilia. 'National Interest, Terminology and Directions of Approach'. *International Conference KNOWLEDGE-BASED ORGANIZATION* 26, no. 1 (1 June 2020): 75–79. <https://doi.org/10.2478/kbo-2020-0011>.

Mohebi, Mohammad, Vahid Farid, Hasti Koosha, and Mehdi Kordy. 'Studying Legal Aspects of Saudi Arabia's Military Intervention in Yemen with Emphasis on the Security Council 2216 Resolution'. *International Studies Journal (ISJ)* 12, no. 4 (20 April 2016): 39–58.

Moshirzadeh, Homeira. *Development in International Relations Theories*. Tehran: Semt Publications, 2020. <https://www.gisoom.com/book/11284530/>.
/کتاب-تحول-در-نظریه-های-روابط-بین-الملل/.

Nejat, Seyed Ali. 'Saudi Arabia's Military Invasion of Yemen; Reasons and Consequences'. *Research Journal of Contemporary Thought* 2, no. 2 (2019): 20–42.

Nejat, Seyed Ali, Raziye Musavi, and Mohammadreza Saremi. 'Saudi Arabia and the Islamic Republic of Iran Strategy towards the Crisis in Yemen'. *Research Letter of International Relations* 9, no. 33 (21 June 2016): 137–79.

Niakouee, Seyed Amir, and Ehsan Hejazi. 'The Exploration of Security Crisis in Yemen: Causes and Contexts'. *POLITICAL AND INTERNATIONAL*

SCIENTIFIC AND RESEARCH QUARTERLY 8, no. 28 (1 January 2016): 39–62.

Perkins, Brian M. 'Yemen: Between Revolution and Regression'. *Studies in Conflict & Terrorism* 40, no. 4 (3 April 2017): 300–317. <https://doi.org/10.1080/1057610X.2016.1205368>.

Popp, Roland. 'War in Yemen: Revolution and Saudi Intervention'. ETH-Zürich: CSS Analyses in Security Policy, 2015.

Qasemi, Farhad, Mohammad Hossein Jamshidi, and Sajjad Mohseni. 'Saudi Arabia and Integrated Deterrence Against Islamic Republic of Iran'. *Strategic Studies Quarterly* 21, no. 81 (21 December 2018): 135–60.

Sadeghi, Hossein, and Hasan Ahmadian. 'Changing Yemen's Regional Status: Possibilities and Challenges'. *Rahbord* 19, no. 56 (1 January 2010): 253–80.

Serr, Marcel. 'Understanding the War in Yemen'. *Israel Journal of Foreign Affairs* 11, no. 3 (2 September 2017): 357–69. <https://doi.org/10.1080/23739770.2017.1419405>.

Shadlou, Shahideh. 'Reviewing the Saudi Attack on Yemen as a Recent Crisis in the Persian Gulf Region with an Emphasis on International Law Standards'. *Persian Gulf Studies Quarterly* 1, no. 4 (2014): 54–72.

Shahidani, Mahdi Hedayati, and Mohammadreza Babae. 'The Fragile Coalition and Political Competition between UAE and Saudi Arabia in Yemen (2015-2020)'. *Quarterly of Political Strategic Studies* 10, no. 38 (December 2021): 227–54. <https://doi.org/10.22054/qps.2021.56691.2700>.

Soleimani, Zahra, and Ali Mohammad Salehi. 'The Role of the Zionist Regime in the Yemeni Crisis and the Media Requirements'. *JOURNAL OF INTERNATIONAL MEDIA RESEARCH LETTERS* 6, no. 2002188 (1 January 2022): 33–55.

Soltani, Farzad, Mahdi Javdani Moqaddam, and Ali Reza Beygi. 'The Future Study of France Foreign and Defense Policy in Yemeni Crisis and Its Effect on the National Security of the Islamic Republic of Iran'. *International Studies Journal (ISJ)* 17, no. 4 (21 March 2021): 27–45. <https://doi.org/10.22034/isj.2021.266735.1354>.

Świątek, Hubert. 'The Yemen War: A Proxy War, or a Self-Fulfilling Prophecy?' *The Polish Quarterly of International Affairs*, no. 2 (2017). <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-55032049-03a4-4719-a7d9-7e142a8f2f00>.

Taheri, Abolghasem. *Research Methodology in Political Science*. Tehran: Gums Publications, 2015. <https://www.gisoom.com/book/11120519/>-کتاب /روش-تحقیق-در-علوم-سیاسی

Teimoori, Rohollah, Hasan Abdollahzadeh, and Mohammad Agah. 'Confrontation Between Iran and Saudi Foreign Policy in The Crisis in Yemen With Constructivist'. *Journal of Islamic Awakening Studies* 5, no. 10 (22 October 2016): 82–98.

Williams, Michael C. 'What Is the National Interest? The Neoconservative Challenge in IR Theory'. *European Journal of International Relations* 11, no. 3 (1 September 2005): 307–37. <https://doi.org/10.1177/1354066105055482>.

Yamani, Mai. 'The Two Faces of Saudi Arabia'. *Survival* 50, no. 1 (March 2008): 143–56. <https://doi.org/10.1080/00396330801899488>.

Yazdan Fam, Mahmoud. *Review of Foreign Policy Texts of the Islamic Republic of Iran*. Tehran: Research Institute of Strategic Studies, 2012. <https://www.gisoom.com/book/11013865/-/جمهوری-خارجی-سیاست-متون-بررسی-اسلامی-ایران>.

Yazdani, Enayat Allah, and Seyed Saied Hassanzadeh. 'Foreign Policy Towards The Yemen Crisis (2011-2015)'. *POLITICAL QUARTERLY* 48, no. 4 (22 December 2018): 1075–92. <https://doi.org/10.22059/jpq.2018.217749.1006913>.

Yazdani, Enayatollah, and Rizwan Hussain. 'United States' Policy towards Iran after the Islamic Revolution: An Iranian Perspective'. *International Studies* 43, no. 3 (1 April 2006): 267–89. <https://doi.org/10.1177/002088170604300302>.

Zakeri, Mehdi. 'Davidson's Causal Theory of Action'. *Existence and Knowledge* 0, no. 11 (22 December 2006): 3–20.

Zanganeh, Peyman, and Somaye Hamidi. 'The Nature of Logics Ruling Interactions of Iran and Saudi Arabia in the Yemen Crisis'. *Political Strategic Studies* 5, no. 18 (21 November 2016): 143–69. <https://doi.org/10.22054/qps.2016.6801>.

Dinin Bir Referans Nesnesi Olarak Güvenlikleştirilmesi: El-Kaide Örneği

Selim KURT* & Vahdettin DEMİRAT**

Geliş tarihi: 25/11/2023

Kabul tarihi: 28/12/2023

Atf: Kurt, S., Demirat, V., “Dinin Bir Referans Nesnesi Olarak Güvenlikleştirilmesi: El-Kaide Örneği”, Ortadoğu Etütleri, 15-4 (2023): 293-322

DOI: 10.47932/ortetut.1397497

Öz: Soğuk Savaş sonrası dünyada çeşitlenen aktör ve tehdit yelpazesıyla genişleyen yeni güvenlik alanını açıklama amacıyla ortaya çıkan teorilerden biri de güvenlikleştirme teorisidir. Güvenlikleştirme teorisinin alt sektörlerinden biri olan toplumsal güvenlik, din konusunu da tehdit altında olan referans nesnelereinden biri olarak incelemektedir. Toplumsal güvenlik dinin aşırılıkçı yorumlarını yapan ve bunu terörün nedeni hâline getirenlerin temel endişesinin, inandıkları dinin tamamen yok olmasından daha çok, içeriğinin değiştirilmesi olduğunu iddia etmektedir. Böyle bir durumda topluluk üyeleri inançlarına yönelik varoluşsal bir tehdidin varlığından söz ederek dini savunmak için harekete geçebilmektedirler. Bu durumun en güzel örneklerinden biri el-Kaide terör örgütüdür. Örgütün ideologları varoluşsal bir tehdit olarak algıladıkları dinin içeriğinin değiştirilmesini (yani orijinalinden kopuşunu), uyguladıkları şiddetin gerekçesi olarak sunarak gerçekleştirdikleri şiddet eylemlerini meşrulaştırmaya çalışmışlardır. Bu noktada çalışmada cevabı aranan soru; el-Kaide örneğinde dinin orijinal hâlinin değiştirilmesinin, örgüt tarafından uygulanan terör şiddetine bir gerekçe olarak sunulup sunulmadığıın analizidir. Bu çerçevede, el-Kaide özelinde, örgütün ideolog ve liderleri tarafından yapılan açıklamalardan yola çıkarak dinin içeriğinin değiştirilmesinin uygulanan terör şiddetinin temel gerekçelerinden biri olarak ön plana çıktığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Terörizm, Dini Terörizm, El-Kaide, Güvenlikleştirme, Toplumsal Güvenlik.

* Selim Kurt: Doçent Doktor, Giresun Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, selim.kurt@giresun.edu.tr. ORCID: 0000-0002-0462-5791.

** Vahdettin Demirat: Yüksek Lisans Öğrencisi, Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, vahdettindemirat@gmail.com. ORCID: 0009-0007-5657-8361.

Securitization of Religion as a Referent Object: The Case of Al-Qaeda

Selim KURT* & Vahdettin DEMİRAT**

Received: 25/11/2023

Accepted: 28/12/2023

Citation: Kurt, S., Demirat, V., “Securitization of Religion as a Referent Object: The Case of Al-Qaeda”, *Middle Eastern Studies*, 15-4 (2023): 293-322

DOI: 10.47932/ortetut.1397497

Abstract: Securitization is one of the theories that emerged to explain the new security area that expanded with the diversified actors and threats in the post-Cold War world. Societal security, which is one of the sub-sectors of securitization theory, examines religion as one of the referent objects under threat. Societal security claims that the main concern of those who make extremist interpretations of religion and turn it into a cause of terrorism is to change the content of the religion they believe in rather than completely disappear from it. In such a situation, community members may take action to defend the religion by mentioning the existence of an existential threat to their beliefs. One of the best examples of this situation is the Al-Qaeda terrorist organization. The ideologues of the organization tried to legitimize their acts of violence by presenting the change in the content of religion (i.e., breaking away from the original version), which they perceived as an existential threat, as the justification for the violence they committed. At this point, the question sought to be answered in the study is the analysis of whether changing the original form of religion in the case of Al-Qaeda is presented by the organization as a justification for the terrorist violence they commit. In this context, in the case of Al-Qaeda, based on the statements made by the ideologists and leaders of the organization, it can be said that changing the content of religion comes to the fore as one of the main reasons for the terrorist violence.

Keywords: Terrorism, Religious Terrorism, Al-Qaeda, Securitization, Societal Security.

* Selim Kurt: Associate Professor, Giresun University-TR, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of International Relations., selim.kurt@giresun.edu.tr. ORCID: 0000-0002-0462-5791.

** Vahdettin Demirat: Graduate Student, Giresun University-TR, Institute of Social Sciences, Department of International Relations, vahdettindemirat@gmail.com. ORCID: 0009-0007-5657-8361.

الأمننة في سياق الدين كمرجعية: القاعدة إنموذجا

وحد الدين دميرات** & سليم كورت *

تاريخ الاستلام: 2023/11/25 تاريخ القبول: 2023/11/28

اقتباس: كورت، س.، دميرات، و.، «الأمننة في سياق الدين كمرجعية: القاعدة إنموذجا»، دراسات الشرق الأوسط 293-322 (2023): 4-15

معرف الغرض الرقمي: 10.47932/ortetut.1397497

الملخص

إن إحدى النظريات التي ظهرت لشرح المجال الأمني الجديد الذي توسع مع مجموعة كبيرة ومتنوعة من الجهات الفاعلة والتهديدات في فترة ما بعد الحرب الباردة هي نظرية الأمننة. كما أن الأمن الاجتماعي الذي يعتبر إحدى القطاعات الفرعية لنظرية الأمننة، يدرس مسألة الدين باعتبارها واحدة من المواضيع المرجعية المعرضة للتهديد. ويزعم الأمن الاجتماعي أن القلق الأساسي لمن يقدمون تفسيرات منطرفة للدين وبحولونها إلى سبب للإرهاب، إنما هو تغيير محتوى الدين الذي يؤمنون به، وليس تدمير هذا الدين بالكامل. وفي مثل هذه الحالة، ربما يقوم أفراد المجتمع باتخاذ إجراءات للدفاع عن دينهم من خلال الاعتقاد بأن هناك تهديدا وجوديا لمعتقداتهم. وأحد أفضل الأمثلة على هذا الوضع هو تنظيم القاعدة الإرهابي. لقد حاول منظرو هذا التنظيم إضفاء الشرعية على أعمال العنف التي يرتكبوها من خلال تقديم التغيير في محتوى الدين (أي الابتعاد عن أصوله) الذي اعتبروه تهديدا وجوديا، كمبرر للعنف الذي يرتكبونه. وفي هذه النقطة، إن ما يحاول هذا المقال الإجابة عنه هو، تحليل نموذج تنظيم القاعدة وما إذا كان تغيير المحتوى الأصلي للدين يتم تقديمه كمبرر للعنف الإرهابي الذي يمارسه التنظيم أم لا. وفي هذا الإطار، وفي نموذج القاعدة، واستنادا إلى التصريحات الصادرة من منظري وقيادات التنظيم، فقد لوحظ أن تغيير مضمون الدين قد برز إلى الواجهة كأحد المبررات الرئيسية للعنف الإرهابي.

الكلمات المفتاحية: الإرهاب، الإرهاب الديني، القاعدة، الأمننة، الأمن الاجتماعي.

* سليم كورت: أستاذ مشارك، جامعة غيسون، كلية العلوم الاقتصادية والإدارية، قسم العلاقات الدولية،

selim.kurt@giresun.edu.tr

رقم أوركيد: 0000-0002-0462-5791

** وحد الدين دميرات: طالب ماجستير، جامعة غيسون، معهد العلوم الاجتماعية، قسم العلاقات الدولية،

vahdettindemirat@gmail.com

رقم أوركيد: 0009-0007-5657-8361

Giriş

El-Kaide terör örgütünün ideolojik alt yapısının oluşturulması hususunda özellikle Abdullah Azzam'ın fikirlerinin etkili olduğu,¹ bunların dillendirilmesi ve uygulanması noktasında da örgütün önde gelen liderleri olan Usame bin Ladin ile Eymen ez-Zevahiri'nin isimlerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Örgüt üzerinde önemli derecede etkisi olan bu isimlerin düşünceleri de büyük ölçüde, İslam'ın köktenci (Selefi) yorumlarına dayanmaktadır. Selefilige göre de İslamiyet'in altın çağı Hz. Muhammed ile Halifeler döneminde- dir. Bunun ardından, İslamiyet'in orijinalinden uzaklaşmaya başladığını iddia etmektedirler. Söz konusu ideologlar bu durumu bir tehdit olarak sunacak bir dil kullanmışlardır. Başka bir deyişle bahsi geçenlerin söz konusu iddiaları, söz-eylemsel olarak inşa ederek² güvenikleştirdikleri ve buna dayalı olarak da uyguladıkları şiddetin temeli hâline getirdikleri söylenebilir. Bu da uygulanan şiddete gerekçe ve meşruiyet sunmaktadır.

Bu durumu anlamlandırma hususunda ise Soğuk Savaş sonrası dünyadaki yeni güvenlik ortamını yorumlama amacıyla ortaya çıkan "güvenikleştirme teorisi" karşımıza çıkmaktadır. Sektörel bir bakış açısına sahip olan söz konusu teorinin alt sektörlerinden biri ise toplumsal güveniktir. Toplumsal güvenlik çerçevesinde tehdit altında olduğu iddia edilen referans nesnelere- den biri ise dindir. Dinlerin de tıpkı kimlik grupları gibi kendi kendini devam ettiren biz-kimlikleri olmaları ve aynı zamanda resmi hâle getirilmiş otorite ve kural yapmayı da içeren kurumsal yapılarının dahi bulunması nedeniyle güvenikleştirmenin konusu olabileceğine işaret edilmektedir. Diğer taraftan

1 Abdullah Azzam ile Usame Bin Ladin arasında cihadın yürütülme şekli hususunda görüş farklılıkları bulunduğu iddialarına karşın karşın (Bkz. Thomas Hegghammer, "The Rise of Muslim Foreign Fighters: Islam and the Globalization of Jihad," *International Security* 35, no. 3 (Winter 2010/11), 75-77.), ideolojik seviyede örgütün Azzam'ın düşüncelerinden önemli bir ölçüde etkilendiği genel olarak kabul görmektedir. Bu husustaki çalışmalardan bazıları için bkz. Asaf Maliach, "Bin Ladin, Palestine and al-Qa'ida's Operational Strategy," *Middle Eastern Studies* 44, no. 3 (May, 2008), 355., Thomas Hegghammer, "The Rise of Muslim Foreign Fighters: Islam and the Globalization of Jihad," *International Security* 35, no. 3 (Winter 2010/11), 86., Youssef Aboul-Enein, "The Late Sheikh Abdullah Azzam's Books: Part 2: Remedy for Muslim Victimization," *The Combating Terrorism Center United States Military Academy West Point*, Son erişim: 16 Aralık 2023, https://ctc.westpoint.edu/wp-content/uploads/2010/06/Azzam_part_2.pdf. and Shane Drennan, "Constructing Takfir: From 'Abdullah 'Azzam to Djamel Zitouni," *CTC Sentinel* 1, no. 7 (June 2008). Son erişim: 16 Aralık 2023, <https://ctc.westpoint.edu/wp-content/uploads/2010/06/Vol1Iss7-Art61.pdf>.

2 Waever "Güvenlik nedir?" sorusuna, dil teorisinin de yardımıyla, güvenlik bir "söz-eylem"dir şeklinde cevap vermektedir. Söz-eylemsel olarak güvenliğin kendisi gerçek bir duruma işaret etmemekte, esasen telaffuz edilmesi ona varlık kazandırmaktadır. Diğer bir ifade ile bir devlet ya da kurum adına söz söylemeye ya da eylemde bulunmaya yetkili olan bir kişi güvenliği dile getirerek, özel bir alana hareket etmekte ve böylelikle güvenliğe yönelik tehdidi durdurmak için ne gerekliyse onu talep etme hakkına da sahip olmaktadır. Bkz. Ole Waever, "Securitization and desecuritization," içinde *On Security*, ed. R. D. Lipschutz, (New York: Columbia University Press, 1995), 54-55.

dinsel alandaki güvenikleştirmede, dinsel grupların güvenikleştirme gerekçelerinin, kimliksel grupların aksine, inandıkları dinin tamamen yok olmasından daha çok, içeriğinin değiştirilmesi korkusu olduğuna işaret edilmektedir.

Bu noktada çalışmada, David C. Rapoport tarafından dördüncü terör dalgası olarak tanımlanan dini dalgada³ yer alan terör örgütlerinin en önemli temsilcisi olan el-Kaide'nin de benzer bir saikle hareket edip etmediği araştırılmıştır. Bu iddia, teorik düzeyde, el-Kaide'nin ideolog ve liderlerinin söylemleri üzerinden söz-eylemsel olarak delillendirilmeye çalışılmıştır. Bu nedenle de konu, güvenikleştirmenin söz-eylemsel bir süreç olduğunu belirten ve toplumsal güvenlik çerçevesinde dini bir referans nesnesi olarak tanımlayan ve buna yönelik temel tehdidin de dinin yok olmasından daha çok onun orijinal hâlinin değiştirilmesi endişesi olduğunu iddia eden Ole Waeuver'ın güvenikleştirme anlayışı çerçevesinde analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla öncelikle kısaca güvenikleştirme teorisinden söz edildikten sonra toplumsal güvenlik çerçevesinde dine bakış hususu ele alınarak çalışmanın kuramsal çerçevesi çizilmiş, ardından da el-Kaide'nin önde gelen ideolog ve liderleri tarafından dinin ne şekilde güvenikleştirilmeye çalışılarak uygulanan terör şiddetinin nedeni ve meşruiyet gerekçesi hâline getirildiği aktörlerin söylemlerine dayalı olarak analiz edilmiştir.

Güvenikleştirme Teorisi ve Bir Referans Nesnesi Olarak Din

Güvenikleştirme Teorisi

Güvenikleştirme teorisi Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile birlikte “güvenlik çalışmaları” disiplininin kapsamının kuvvet kullanımı ya da kullanma tehdidinin ötesine de geçerek devlet dışı aktörleri de kapsayacak şekilde genişletilmesi gerektiği fikrine dayanmaktadır. Güvenikleştirme, büyük ölçüde Kopenhag Okulu'nun önde gelen temsilcilerinden olan Barry Buzan ve Ole Waeuver tarafından formüle edilmiştir.⁴ Güvenikleştirmenin uluslararası ilişkiler literatürüne ilk girişi ise 1990'lı yılların ortasında Ole Waeuver'ın çalışmalarıyla olmuş ve *Security: A New Framework for Analysis* adlı kitabın 1998 yılında yayımlanmasıyla tam manasıyla çerçevesi çizilmiştir.⁵

3 Terörizmin tarihsel süreçte gelişimini açıklamaya yönelik en önemli çabalardan biri David C. Rapoport'un “Dalga Teorisi”dir. Rapoport “The Four Waves of Rebel Terror and September 11” adlı eserinde dört dalgaya ayırdığı modern terörizmin son dalgası olarak nitelendirdiği “dini dalga”da İslam dininin önemli bir rol oynadığını ve bu dalganın en önemli terör örgütünün El-Kaide olduğunu dile getirmiştir. Bkz. David Rapoport, “The Four Waves of Rebel Terror and September 11.” *Anthropoetics* 8, no. 1, Son erişim 16 Aralık 2023, <http://anthropoetics.ucla.edu/ap0801/terror/>.

4 Sinem Akgül-Açıkmeşe, “Güvenlik, Güvenlik Çalışmaları ve Güvenikleştirme,” içinde Küresel Siyasete Giriş: Uluslararası İlişkilerde Kavramlar, Teoriler, Süreçler, ed. Evren Balta, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2014), 250. ve Michael C. Williams, “Words, Images, Enemies: Securitization and International Politics,” *International Studies Quarterly* 47, no. 4 (2003), 511.

5 Matt McDonald, “Securitization and the Construction of Security,” *European Journal of International*

Güvenlikleştirme kuramcıları güvenlik gündeminin farklı tehditlere de açılmasını önermektedirler. Güvenlik çalışmalarının özünün sadece savaş, güç ya da onlarla bağlantılı meseleler olmasını eleştirerek referans nesnesine yönelik tehditleri araştırarak ve askerî olduğu kadar askerî olmayan tehditleri de güvenlikleştirerek yeni ve daha radikal bir güvenlik çalışması anlayışı inşa etmeye çalışmışlardır.⁶ Bu çerçevede Buzan, askerî alandan başlattığı güvenlik tartışmasını politik, ekonomik, çevresel ve toplumsal sektörlere genişletmiştir. Bu mantık açıkça güvenliğin askerî sahadan başladığını ancak artan bir şekilde bu yeni sektörlerle doğru kaydığını ima etmektedir.⁷ Bu bakış açısından güvenlikleştirme teorisinin uyarladığı sektörel yaklaşım incelendiğinde A'dan Z'ye her şeyin tehdit olarak inşa edilebileceği görülmektedir.⁸

Waever “bir şeyi gerçek anlamda güvenlik problemi yapan nedir?” sorusuna, bir devletin egemenliğini ve bağımsızlığını tehdit eden ve onu kendi kendini yönetme kapasitesinden mahrum eden olayların güvenlik problemi olduğu cevabını vermiştir. Bu nedenle böyle bir tehdide maksimum çabanın harekete geçirilmesiyle cevap verilmelidir.⁹ Bu çerçevede bahsi geçen tehditlerin özel doğası, onlarla mücadele için olağanüstü tedbirlerin kullanımını gerektirmektedir. Güvenliğin uygulanması güç kullanımının meşrulaştırılmasında anahtar bir rol oynamaktadır ancak daha genel olarak bu uygulama varoluşsal tehditlerle mücadele adına harekete geçmek veya özel önlemler almak için devlete bir yol açmaktadır.¹⁰

Bir gelişmenin güvenlik problemi olarak adlandırılması yetkisi ise devlet (ya da öyle hareket eden bir örgüt) ve onun elitlerine verilen bir ayrıcalıktır. Gücü ellerinde tutanlar her zaman güvenlikleştirme teorisini bir konu üzerinde kontrol elde etmek için kullanmaya çalışmışlardır. Yani bir mesele elitler tarafından öyle olduğu ifade edildiği için güvenlik problemine dönüşmektedir. Bu çerçevede Waever “güvenlik nedir?” sorusuna, dil teorisinin de yardımıyla, güvenlik bir “söz-eylem”dir cevabını vermiştir. Söz-eylemsel olarak güvenliğin kendisi gerçek bir duruma işaret etmemekte, esasen telaffuz edilmesi ona varlık kazandırmaktadır. Diğer bir ifade ile bir devlet yetkilisi güvenliği dile getirerek özel bir alana hareket etmekte ve böylelikle güvenliğe yönelik tehdidi durdurmak için ne gerekliyse onu talep etme hakkına da sahip olmak-

Relations 14, no. 4, (2008), 5.

6 Barry Buzan, Ole Waever ve Jaap de Wilde, *Security: A New Framework for Analysis*. London: Lynne Rienner Publishers, Inc., 1998, 4.

7 Waever, “Securitization and desecuritization,” 52.

8 Sinem Akgül-Açıkmeşe, “Algı mı, Söylem mi? Kopenhag Okulu ve Yeni Klasik Gerçekçilikte Güvenlik Tehditleri,” *Uluslararası İlişkiler Dergisi* 8, no. 30 (2011), 59. 43-73.

9 Waever, “Securitization and desecuritization,” 54.

10 Buzan, Waever ve de Wilde, *Security...*, 21-22.

tadır.¹¹ Bu bağlamda güvenlikleştirme teorisine göre bir şey kendisini güvenliğin söylemsel politikası yoluyla bir güvenlik problemi hâline getirmektedir. Bu nedenle esasen hiçbir mesele güvenlik problemi değildir güvenlik dilsel olarak ifade edilmiş bir vakiyedir.¹²

Güvenliğin kelime anlamına dayanan bir analiz, diğerlerinden daha önemli olması ve öncelikli olarak ele alınması zarureti nedeniyle bir meselenin “güvenlik problemi” olarak tayin edilmesi gerektiğine dikkat çekmektedir. Bu nedenle bir meselenin güvenlik problemi olarak değerlendirilmesi için meselenin varoluşsal bir tehditten kaynaklanması gerekmektedir. Böylece aktör, oyunun normal politik kurallarını kırarak bu meseleyle olağandışı tedbirlerle başa çıkmak için bir hak talep etmektedir. Bu çerçevede, bir tehdidin gerçek manada varoluşsal bir tehdit olmamasına rağmen “söz-eylem” yoluyla öyle sunularak bir güvenlik problemine dönüşmesi nedeniyle güvenliğin kendi kendine göndermede bulunan bir kavram olduğu söylenebilir. Bu nedenle güvenlikleştirmenin kesin kriteri varoluşsal bir tehdidin öznelarası olarak kurgulanmasıdır. Varoluşsal bir tehdidin hayatiyetine ve öncelikliğine ilişkin bir tartışma ortaya çıktığında, güvenlikleştirici aktör aksi takdirde bağlı olacağı prosedürler ve kurallardan özgür olacaktır ki bu durumda güvenlikleştirmeden söz edilebilir. Diğer taraftan bir şeyin, herhangi bir referans nesnesine, varoluşsal bir tehdit olarak sunulması durumu, güvenlikleştirme için yeterli değildir bu “güvenlikleştirme girişimi” olarak tanımlanmaktadır. Bir mesele ancak hitap edilen kitle öyle olduğunu kabul ettiğinde güvenlikleştirilmiş olur.¹³

Bu çerçevede güvenlikleştirmenin üç önemli bileşeni vardır: Bir nesnenin varlığına yönelen tehdit, söz konusu tehdidin politik elitlerce “söz-eylemsel” bir süreçle devletin politik gündemine sokularak onunla mücadele için acil önlemler talep edilmesi ve dinleyici kitlenin mevcudiyete dair tehdit iddiasını kabul edip acil önlemleri onaylaması.¹⁴

Diğer taraftan esasen güvenlik ve güvensizlik ikili bir zıtlık değildir. Güvenlik hâli bir güvenlik probleminin olduğu ancak buna karşı gerekli tedbirlerin alındığı bir durumu tanımlarken güvensizlik hâlinde ise mevcut bir güvenlik problemine karşı alınan bir önlem bulunmamaktadır. Ancak her iki durumda da ortada bir güvenlik problemi bulunmaktadır. Bu nedenle ortada bir güvenlik problemi olmadığında durumu güvenlik terimiyle tanımlamanın bir mantığı da yoktur. Bu çerçevede bir problemin güvenlik tabiri ile tanımlanmasıyla onun siyasal olarak üstesinden gelinemeyeceği gibi tersine bu problemin

11 Waever, “Securitization and desecuritization,” 54-55.

12 Thierry Balzacq, “The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context,” *European Journal of International Relations* 11, no. 2 (2005), 176-177. 171-201.

13 Buzan, Waever ve de Wilde, *Security...*, 24-25.

14 Akgül-Açıkmeşe, “Algı mı, Söylem mi?,” 61.

üstesinden gelinmesinin tek yolu, belki de bu tabiri kullanmaktan kaçınmaktır.¹⁵ Bu nedenle Kopenhag Okulu, sorunları güvenlik sorunu olmaktan çıkarak normal politik süreçler aracılığıyla dile getirmek ve çözmek için nedenler ortaya koymaktadır. Bu çerçevede okul, güvenliğin devletin bekası ile ilgili konularla sınırlı tutulmasını, diğer konuların ise güvenlikleştirilmemesini ve normal siyasal süreçler içinde tartışılarak çözümlenmesini önermektedir. Çünkü tüm tehditlerin güvenleştirilerek güvenliğin genişletilmesi hâlinde güvenlik sarmalının başka konularda da çözümü zorlaştıracağı ve şiddet içeren yöntemlerin diğer sorunların çözümünde de kullanılmaya başlanacağı endişesi hâkimdir.¹⁶

Bu noktada Kopenhag Okulu tarafından güvenlik terminolojisine kazandırılan ve “güvenlik dışılaştırma” olarak da ifade edilen kavram, güvenlikleştirmenin anti-tezi olarak nitelendirilebilir. Güvenlikleştirme kuramcılarının göre esasen bir hususun güvenlik meselesi olarak sınıflandırılması ya da güvenlikleştirilmesi normal politik sürecin başarısızlığı olarak görülmektedir. Güvenlik dışılaştırma ise daha önce tehdit olarak görülen bir hususun artık tehdit olmaktan çıkarılmasıdır. Böylelikle önceden tehdit olarak algılanan bir konunun güvenlikleştirme süreci sonunda kazandığı özel konum sonlandırılmakta ve bu şekilde anılan tehdidin ortadan kaldırılması için talep edilen olağanüstü önlemler geçersiz kılınarak konunun normalleşmesi ve politik süreçte müzakereler yoluyla çözümlenmesinin önü açılmaktadır.¹⁷

Bir Referans Nesnesi Olarak Din

Din, toplumsal güvenlik kapsamında tanımlanan referans nesnelere biridir. Dini topluluklar, kendi kendini devam ettiren önemli biz-kimlikleri ve gruplar olduklarından ve aynı zamanda resmi hale getirilmiş otorite ve kural yapmayı da içeren kurumsal yapıları dahi bulunduğu toplumsal güvenlik için referans nesnesi olabilirler. Bu nedenle, dinler bazı yönlerden devlet gibidir ve siyasi sektörle de bağlantılıdır. İnanca yönelik tehditler nedeniyle gerçek bir çatışma başladığında, grupların biz ve onlar bakış açısına göre hareket edecekleri, üyelerini düşman tehdidine karşı koruyacakları ve sosyal grubun uyumuyla ilgili endişe duyacakları toplumsal ve askerî güvenlik meselelerine benzer bir süreç bu alanda da işlemeye başlamaktadır. Ancak sadece bu şe-

15 Waever, “Securitization and desecuritization,” 56.

16 Pınar Bilgin, “Güvenlik Çalışmalarında Yeni Açılımlar: Yeni Güvenlik Çalışmaları,” *Stratejik Araştırmalar* 8, no. 14 (2010), 83.

17 McDonald, “Securitization and the Construction of Security,” 6. ve Atilla Sandıklı ve Bilgehan Emeklier, “Güvenlik Yaklaşımlarında Değişim ve Dönüşüm,” içinde *Teoriler Işığında Güvenlik, Savaş, Barış ve Çatışma Çözümleri*, ed. Atilla Sandıklı, (İstanbul: BİLGESAM Yayınları, 2012), 54.

kilde toplumsal güvenlik dinamiklerini çaljšmak dini, topluluğa indirgeyerek inanç boyutunu dışlayacağı için olayın özünden uzaklaşmamıza neden olacaktır. Çünkü din sadece sosyal grupların değil inanç topluluklarının oluşumunu da incelediği için, inançsal bir boyuta da sahiptir ve bu nedenle de her iki boyutun da aynı seviyede ele alınması gerekmektedir.¹⁸

Waever dindar bir kişinin en büyük kaygısının inancını sürdürmek ve kuruluşu aramak olduğuna işaret etmekte ve inançlarına göre yaşama arayışında olan “kararlı” inananların, ister laiklik ve modernlik ister askerî harekât olsun, algılanan bir tehditten onu korumak için aşırı çaba göstereceklerine dikkat çekmektedir. Bu noktada dindar grupların dinin kendisinin ciddi bir tehdit altında olduğunu düşündüklerinde, tehdide karşı radikal önlemler almak anlamına gelse bile en sert önlemleri dahi alma konusunda haklı oldukları kabu- lünden hareket ettiklerini ifade etmektedir.¹⁹

Diğer taraftan dinin referans nesnesi olduğu bir güvenikleştirme sürecin- de, tehdidin, ilk etapta dinsel topluluğun varlığına yönelik olmadığı aslında inancın varlığına yönelik bir tehlike oluşturduğu kabul edilmektedir.²⁰ İnancın savunulması manasındaki dini güvenlikle dini topluluğun savunulması arasın- daki bu fark hem teorik hem de pratik açıdan önemlidir. Köktencilikle ilgili yapılan çalışmalarda tüm büyük dinlerde bazı önemli benzerlikler ve farklılık- lar keşfedilse de esasen savunulan şeyin topluluğun kendisi olmadığı, inanca yönelik tehdit olduğu iddia edilmektedir. Köktencilerin tipik endişesi, dinin niceliksel devamı veya bir kişinin kendisini Hristiyan veya Müslüman ola- rak ifade etme olasılığı değildir dinin gerçek versiyonunun sulandırılmasıdır. Böyle bir durumda topluluk mevcut hâliyle varlığını sürdürse de yanlış yola sapmıştır.²¹

Bu noktada ise dinin köktenci yorumları karşımıza çıkmaktadır ki esasen “köktencilik” büyük ölçüde bir güvenlik eylemidir. Köktencilere göre inanca yönelik saldırı o kadar ciddidir ki engellemek için sadece dini karşı önlemler alınması yeterli olmayacaktır. Savunma için en güçlü araçlar benimsenmelidir. Böylece köktenci gruplar, çok sayıdaki yanlış yönlendirilmiş “inançlılarla”, doğru versiyonu kurtarmak için gerçekteştirilmesi gereken dramatik eylem arasında bir ayrım yapmaktadırlar. Görüldüğü üzere dinde de güçlü bir gü- venikleştirme mantığı mevcuttur. Gerçek bir çatışma başladığında, toplumsal (ve askerî) güvenlik meselelerine benzer dinamikler dini alanda da işlemeye

18 Ole Waever, “Toplumsal Güvenliğin Değişen Gündemi,” *Uluslararası İlişkiler Dergisi* 5, no. 18 (2008), 165-167.

19 Ole Waever, “Fear and Faith: Religion as an International Security Issue,” Son erişim: 12 Eylül 2023, <https://kb.osu.edu/handle/1811/30197>.

20 Waever, “Toplumsal Güvenliğin,” 165.

21 Waever, “Toplumsal Güvenliğin,” 166.

başlamaktadır. Gruplar “biz” ve “onlar” bakış açısına göre hareket etmekte, üyelerini düşmanlardan gelecek tehdide karşı korumakta ve sosyal grubun uyumuyla ilgili endişe duymaktadırlar. Dini pratik, sosyal grupların ve inançlılar topluluğunun oluşmasını içermektedir. Ancak dinin, dinsel olduğu durum bu değildir ve sadece toplumsal güvenlik dinamiklerini çalışmak; dini, topluluğa indirgeyecek ve doğaüstü öğeyi dışlayacaktır. Bu nedenle dinin topluluk boyutunun ötesinde inanç boyutunun daha öncelikli olduğu söylenebilir.²²

Ayrıca güvenikleştirme teorisinin önde gelen kuramcılarından olan Ole Waever “güvenlik nedir?” sorusuna, dil teorisinin de yardımıyla, güvenlik bir “söz-eylem”dir şeklinde cevap vermektedir.²³ Yani tehditler kümesi içerisinde yer alan bir meselenin dile getirilmesi esasen onu güvenlik gündemine taşımakta ve diğerlerinden daha önemli olduğu manasında varoluşsal bir tehdit olarak güvenikleştirilmesine giden yolu açmaktadır. Bu noktada Buzan ve diğerleri dini kimlik, genellikle, dini topluluk adına konuşabildiğini iddia eden bazı resmi veya yarı resmi liderlere (bu iddia son derece tartışmalı olsa da) karşılık gelir diyerek esasen Waever’ın yukarıda bahsettiği duruma işaret etmektedir. Bu noktada kendisini o din adına söz söylemeye ve hareket etmeye yetkili gören “elitler”in, tehditlerin güvenikleştirme sürecine dâhil edilmesinde önemli bir rol oynadıkları söylenebilir. Güvenikleştirme teorisinde de belirtildiği üzere, bu onlara tanınmış bir ayrıcalıktır.²⁴ Diğer taraftan Buzan ve diğerleri çoğu durumda dinsel gruplar içinde genel olarak kabul edilen sıkı bir hiyerarşi olmadığını; bu nedenle çeşitli yerel grupların -örneğin Mısır’daki köktendinciler gibi- tüm Müslümanlar adına kendi çağrılarını yapabildiklerini, Batı’ya ve onun yerel uşaklarına karşı güvenlik eylemlerini harekete geçirebildiklerini belirtmektedir.²⁵

Diğer taraftan Waever, dinin farklı çatışma türlerinden ayırt edilmesinin önemine de işaret etmektedir. Örneğin etnik çatışmalar dini çatışma olarak tanımlanmamalıdır. Böyle bir uygulama nedeniyle eski Yugoslavya’da büyük ölçüde etnik temelli olan çatışmalar, dini çatışma örneği olarak sunulabilmektedir. Genellikle Hırvatların Katolik, Sırpaların Ortodoks ve Bosnalılar ile Kosovalıların ise Müslüman olmaları dolayısıyla, bu gruplar arasında başka türlü bir ayırım yapmak zor olduğundan, çatışmanın sebebinin din olduğu düşünülmüştür. Ancak bu durum yanıltıcıdır çünkü eski Yugoslavya’daki çatışmalarda taraflar birbirlerini dini inançlarından daha ziyade etnik kimliklerini gerekçe göstererek katletmişlerdir.²⁶ Bu nedenle dini çatışma olarak sunulan

22 Waever, “Toplumsal Güvenliğin,” 166-167

23 Waever, “Securitization and desecuritization,” 54-55.

24 Buzan, Waever ve de Wilde, Security..., 124.

25 Buzan, Waever ve de Wilde, Security..., 124.

26 Waever, “Toplumsal Güvenliğin,” 167.

olayların gerçekten bu şekilde olup olmadıklarının anlaşılabilmesi için daha yakından incelenmeleri gerekmektedir.

Görüldüğü üzere dini alanda da güçlü bir güvenlikleştirme mantığı mevcuttur. Ancak güvenlikleştirme süreci daha çok inancın içeriğinin değiştirilmesi noktasından yola çıkmakta ve bu düşüncenin grup içerisinde harekete geçirdiği köktenci mantık, dinin “orijinal hâli” olarak kabul ettikleri şeyi korumak için harekete geçmektedirler. Bu da tehditle mücadele adına şiddet içeren olağanüstü önlemlerin alınmasının yolunu açar ki bu durum dini inancı uğrana siyasal şiddet (terörizm) uygulayan gruplarda net bir şekilde gözlemlenebilmektedir.

Dinin Güvenlikleştirilmesi: El-Kaide Örneği

Esasen devletler etraflarında pek çok tehdidin bulunduğu bir ortamda varlıklarını devam ettirmektedirler. Ancak bu tehditlerden bazıları ön plana çıkarılıp bunlarla mücadele için aksiyon alınırken bazıları da, önemli olsalar dahi, ikinci plana itilmektedir. Güvenlikleştirme teorisine göre bunu yapma yetkisi devlet (ve benzer kurumsal yapıya sahip organizasyonlar) adına söz söylemeye ve hareket etmeye yetkili politik elitlere aittir. Yani bir mesele politik elitler öyle olduğunu iddia ettiği için diğerlerinin içerisinde sınırlanarak önlem alınması ve mücadele edilmesi gereken süper bir tehdide (teorinin tanımlamasıyla; varoluşsal bir tehdide) dönüşmektedir. Bu noktada Ole Waever’in de ifade ettiği üzere güvenlik esasen bir “söz-eylem”dir. Söz-eylemsel olarak güvenliğin kendisi gerçek bir duruma işaret etmemekte, esasen telafuz edilmesi ona varlık kazandırmaktadır. Diğer bir ifade ile bir devlet yetkilisi güvenliği dile getirerek özel bir alana hareket etmekte ve böylelikle güvenliğe yönelik tehdidi durdurmak için ne gerekliyse onu talep etme hakkına da sahip olmaktadır.²⁷

Bu noktadan hareketle dinin radikal yorumlarını yapan el-Kaide’nin öncülük ettiği radikal dini hareketlerin ideologları da söz-eylemsel olarak tehditleri inşa ederek onlarla mücadele için hem onay almakta hem de gerekçelerini ve kullandıkları yöntemleri meşru hâle getirmektedirler. Yani konunun güvenlikleştirilerek, terörizm manasındaki siyasal şiddetin uygulanmasında önemli bir rol oynamaktadırlar. Bu çerçevede bu bölümde, el-Kaide’nin fikirsiz altyapısının oluşumunda önemli rol oynayan üç ismin (Abdullah Azzam, Usame bin Ladin ve Eymen ez-Zevahiri) söz-eylemsel olarak güvenlikleştirme sürecinde oynadıkları rol ortaya konulmaya çalışılmıştır. Esasen örgütü ideolojik olarak etkileyen ve liderlik eden farklı isimler bulunsa da, bu üç ismi çalışmamızın konusu yapan ayırt edici özellikleri bulunmaktadır. Öncelikle Azzam,

²⁷ Waever, “Securitization”, 54-55.

Afganistan'daki savaşta yabancı savaşçı seferberliğine liderlik etmenin yanı sıra hayatı ve çalışmalarıyla, Usame bin Ladin'in el-Kaidesi'nden Müslüman dünyasındaki sıradan cihatçı örgütlere kadar günümüzün cihatçı nesillerini etkilemiş ve motive etmiştir. Ayrıca Thomas Hegghammer'ın da belirttiği üzere Azzam tüm zamanların en etkili cihat ideologlarından biridir.²⁸ Tüm bu hususlar göz önünde bulundurulduğunda el-Kaide de dâhil bütün sözde İslami terör örgütlerine ilham kaynağı olduğu farz edilen Azzam'ın uygulanan terör şiddetinin gerekçesi olarak “dinin orijinal hâlinin değiştirilmesini” gösterip göstermediği söylemsel düzeyde araştırılmıştır. Diğer taraftan terör şiddetinin uygulanmasında doğrudan örgüte liderlik eden Usame bin Ladin ve Eymen ez-Zevahiri gibi isimlerin söylemleri de uygulanan terör şiddetinin gerekçesi olarak “dinin orijinal hâlinin değiştirilmesini” gösterip göstermedikleri noktasında incelenmiştir.

1980'lerin sonunda kurulan el-Kaide'nin, örgüt ideolojisinin temellerini atan ve örgütün tüm dünyada ses getiren eylemlerinin arkasındaki motivasyon kaynağı olan cihat anlayışının şekillenmesinde rol oynayan en önemli aktörün Abdullah Azzam olduğu söylenebilir. Filistin'de dünyaya gelen ve ilk gençlik yıllarında Müslüman Kardeşler hareketinin içerisinde yer alan Azzam, Sovyetler Birliği'nin Afganistan işgali sırasında bölgeye gelerek buradaki mücahit gruplara katılmıştır.²⁹ Eğitimli bir teolog olan Azzam, bu dönemde önemli eserler yazmış ve beyanatlar vermiştir. Bu beyanatlarında genel olarak düşünce dünyasının izlerini bulmak da mümkündür.

Bu noktada Azzam'ın fikirlerinin İslam'ın katı bir yorumunu yapan Selefîlik düşüncesine dayandığı görülmektedir. Selef, terim olarak ilim ve fazilet açısından Müslümanların önderleri sayılan ashap ve tabiin için kullanılır. Selef'in İslâm'ın ilk üç asrında yaşayanlar olduğu kabul edilmektedir. Yani Selef; Peygamberimizin de faziletlerine işaret ettiği sahâbe, tâbiîn ve etbâ-ı tâbiîn'in oluşturduğu nesillerdir. Peygamberimizin “Asırların en hayırlısı benim asırmıdır. Sonra onları takip edenler, sonra onları takip edenler” sözü de ilk üç asırdaki insanların faziletine dair güçlü bir delil olarak kabul görmektedir. Böylece ilk üç asırda yaşayan Müslümanların, Peygamberden sonra ümmetin en faziletli kesimini oluşturduğu düşünülmektedir. Bu noktada Selef'in üstünlüğünün ümmetin en hayırlısının Hz. Peygamber döneminde yaşayanlar, sonra onların ardından gelenler olduğu yolunda rivayet edilen hadise dayandığı

28 Thomas Hegghammer, *The Caravan Abdullah Azzam and the Rise of Global Jihad* (Cambridge: Cambridge University Press, 2020), 3.

29 Tamer Kaşıkçı ve Gözde Deniz Bülbül, “Selefî-Cihadi Örgütlerin Karşılaştırmalı Analizi: El Kaide ve IŞİD Örneği,” *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi* 9, no. 2 (2022): 98-99. ve Hegghammer, “The Rise of Muslim Foreign Fighters,” 85-86.

kabul edilmektedir.³⁰ Selefiler, nasların (Kur'an ve sünnetin lafızları) tespit ettiği saha ve sınırı ölçü kabul ettiklerinden Kur'an ve sünnette yer almayan bir meselenin din ve itikad alanına taşınmasına genelde karşıdrlar. Onlar, Kur'an'ın yanı sıra Hz. Peygamberden sahih olarak nakledilen akideye dair bütün rivayetlere iman etmeyi gerekli görürler. Selefiyye'ye göre dinin bütün inanç ve ibadet meselelerinin naslara dayanması gerekir. Çünkü Allah, inanılması gereken hükümleri vahiyle bildirdiği gibi onları ispat ve takviye edecek aklî çıkarımlara da yine naslarda işaret etmiştir.³¹ Selef'in yolundan gidenler ayrıca bid'at ve hurafelere karşı sert eleştirileri ve cedel metodu (karşı tarafın fikrini çürütmek için benimsenen bir tartışma metodu) aleyhindeki tavırlarıyla da öne çıkmaktadırlar. Azzam'ın fikirlerinin de dinin "orijinal" hâlinin korunması ve uygulanması yönünde tavır koyan Selefilik düşüncesinden³² önemli oranda etkilendiği görülmektedir. Azzam, Selefilik düşüncesine bağlılığını şu şekilde ifade etmektedir:

Bilmiyor musun ki akılları hurafelerden kurtararak İslâm'a sayısız hizmette bulunanlar selefilerdir. Ben şunu itiraf edeyim ki; eninde sonunda lütuf Allah'a aittir. Fakat üstad Nasiruddin el-Bânî'nin düşüncelerimdeki ve akidemdeki etkisi büyüktür. Ben akide ve düşüncede de selefiyim ve İslam'ın ruhu üzerine bina edilmeyen tüm yapılar ne kadar yüksek olursa olsun, yıkılmaya mahkumdur.³³

Ayrıca Azzam "... selefilere biri de hadis hakkında kitap yazsa, kitabında sahih hadisler zikretse, sen de ona baksan ve kitabın gelecekte İslam'a ve Müslüman nesle faydalı olacağını görsen..."³⁴ şeklinde devam eden söylemlerinde de Selefiliğe bağlılığını ortaya koymaktadır. Saygı ile ilgili açıklamalarında; "İbn Teymiye ki bu selefilerin şeyhidir, hepimiz onun fetvalarını kabul ederiz."³⁵ şeklindeki açıklamasında İbn Teymiye'yi örnek vermesi ve aynı konuda Şeyh bin Baz ile sohbetinden sonra ise;

Evet ben selefiyim. Fakat ben cihad meydanlarında Selef akidesinin ticaretinin yapılmasını istemiyorum. Neden Selef akidesini siyasi bir hizip yapmak istiyorsunuz? Selef akidesi benim de akidemdir. İslâm ümmetinden yüce

30 Mahzat Tunç, "Suud Selefiyesi'nin Hadis Anlayışı," e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi 9, no. 1 (2017), 390-391.

31 Neşet Çağatay ve İbrahim Agah Çubukçu, İslam Mezhepleri Tarihi (Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1976), 191.

32 "Selefiyye," İslam Ansiklopedisi, Son erişim: 05 Eylül 2023, <https://islamansiklopedisi.org.tr/selefiyye>, Itzhak Weismann, "New and Old Perspectives in the Study of Salafism," The Middle East Book Review 8, no. 1 (2017): 23. ve Scott S. Reese, "Salafi Transformations: Aden and The Changing Voices Of Religious Reform in The Interwar Indian Ocean," International Journal of Middle East Studies 44, no. 1 (2012): 71-72.

33 Abdullah Y. Azzam, Tevbe Suresi Tefsiri (İstanbul: Buruc Yayınları, 1996), 75-76.

34 Azzam, Tevbe Suresi..., 75.

35 Azzam, Tevbe Suresi..., 65.

Allah'ın nezdinde kurtuluşa ermek isteyen herkesin de akidesidir. Fakat bunu siyasi bir kalıba sokmak için ısrar etmeniz ve bu kalıba girmeyen herkesin Selefî salihin akidesinde olmadığını belirtmeniz doğru değildir. Bizler de selefî salihin akidesi üzeriniz.... Bin Baz'ın düşüncesi selefîdir. Ancak hizipçi değildir. Selefî, siyasi herhangi bir hizbe dâhil değildir.³⁶

Bu yöndeki açıklamaları da İslam'ın köktenci yorumlarını yapan Selefîliğe bağlılığını ve bu düşüncüyü dünya görüşünün temeli hâline getirdiğinin itirafı niteliğindedir. Bu da Selefîliğin, teoride de belirtildiği üzere, dinin köktenci yorumlarının yapılması noktasında işlev gördüğü gerçeğini açığa vurmaktadır.

Azzam, Selefîlikten esinlenen düşüncelerinin de etkisiyle, sürekli olarak dinin orijinal hâlinin korunmasını savunmuş ve aksi yöndeki çabaları ise eleştirmiştir:

Hiçbir ilmi teorinin Kur'an âyeti veya sahih olan hadisi nebevi ile çelişkiye düşmesi mümkün değildir. Çelişkiye düştüğü takdirde o teori henüz tam tespit edilmemiş demektir. Zira nice ilmi gerçek olarak kabul ettiğimiz teoriler vardır ki daha sonra o teorilerin sahipleri o teorilerden dönmüş veya onlardan sonra gelen bilginler o teorilerin hatalı olduğunu ispat etmiştir.³⁷

Azzam benzer minvaldeki açıklamalarını ise şu şekilde sürdürmektedir: "Allah'ın indirdiği kanunların dışında başka kanunlar tespit eden her yönetici Müslüman değildir, İslâm ümmetinin dışındadır".³⁸ Beyanatlarında Azzam, genel olarak, sahih hadislerin ve Allah'ın kanunlarının yani Kur'an ayetlerinin önemine vurgu yapmaktadır. Bunun nedeni olarak ise önemli olanın İslam'ın özü olduğunu belirtmektedir. Bu hususu Azzam bir sohbetinde şu şekilde ifade etmiştir:

İslâmî çalışma Abdullah oğlu Muhammed Mustafa'nın (SAV) getirdiği ölçüler doğrultusunda olmak zorundadır. İslâmî çalışmanın ruhunu Rasulullaha (SAV) ve tüm İslâm davetçilerine hitab eden şu âyet-i kerimeler belirlemiştir: "Biz seni ancak âlemlere bir rahmet olarak gönderdik." (el-Enbiya, 107) "(Sen) tüm insanlar için bir müjdeleyici ve uyarıcısın." (Sebe, 28) İşte İslâm budur. İslâm senin cemaatin, grubun veya partin değildir.³⁹

Ayrıca Azzam'ın dinin orijinal hâlinin değiştirilmeye çalışıldığına yönelik iddialarına ilişkin olarak da Napolyon döneminde Mısır'da yaşanan şu örneği nakletmektedir:

Muhammed Ali Paşa ve Rıfaa et-Tahtavi camilere, Ezher'e, dini medreselere hiç dokunmadılar. Onlar bu hâlleri ile adeta bir saati alıp içinden teker teker parçalarını çıkarıverdiler. Saatin kadranı ve dış parlaklığı kof bir şekilde

36 Azzam, Tevbe Suresi..., 77.

37 Abdullah Y. Azzam, İslam Akidesinin Özellikleri (İstanbul: Tarık Yayınları, 1991), 27.

38 Abdullah Y. Azzam, Cihad Dersleri I (İstanbul: Buruc Yayınları, 1997), 155-156.

39 Azzam, Tevbe Suresi..., 78.

kalıverdi. Fakat saat de bitmişti. Evet, bunlar bölgede İslâm'ı madde madde, parça parça çözüp kaldırdılar. İslâm'ın medeni kanun kısmını kaldırıp yerine Fransız medeni kanununu, Ceza kanunu kısmını kaldırıp yerine İtalya veya İsviçre kanununu, başka kanunlarının yerine de Alman kanununu koydular. Böylece ortaya dışardan ithal edilmiş yepyeni bir din çıkmış oldu. Evet, camiler mevcut, namazlar kılınıyor, oruçlar tutuluyor fakat insanlar öyle bir akıma kapılmışlar ki hiç haberleri yok.⁴⁰

Bu örnekte de anlaşıldığı üzere dinin değiştirilmeye çalışıldığı ve yerine adeta yeni bir din konulmaya çalışıldığına işaret etmektedir. Bu paragrafın devamındaki “Allah’ın helal ve haramını değiştirmek tehlikeli bir şeydir. Bunları yapanlara itaat, onları rab edinmektir. Çünkü egemenlik ancak Allah’ındır.”⁴¹ ifadesi ise bu durumu teyit edici bir niteliktedir.

Tekfir meselesi üzerine yapmış olduğu tespitleri madde madde sıraladıktan sonra Azzam aşağıdaki ifadesinde de dinin orijinalinin değiştirilmesine yönelik tepkisini şu şekilde belirtmektedir:

La ilahe illallah diyen, namaz kılan ve oruç tutan bir kimse Allah’ın kanunlarının dışında başka kanunlar koyduğu veya o kanunlarla hükmettiği zaman onun kâfir olacağı konusunda endişe eden zihinlere şu misali veririz; “Akşam namazı dört rekattır” diyen kimsenin hükmü nedir? Şüphesiz bu kimse kâfirdir, İslâm dininden çıkmıştır. Herhangi bir Müslüman bu kimsenin küfründen şüphe eder mi? İşte akşam namazı dört rekâttır diyen kimse ile hırsızın cezası iki ay hapistir diyen kimse arasında hiçbir fark yoktur. Çünkü her iki emir de yüce Rab tarafından buyurulmuştur ve bu Yüce Allah’ın indirdiği hükümleri değiştirmektir.⁴²

Azzam, “Tevbe Suresi’nin Gölgesinde Cihad Dersleri” adlı eserinde ise “... insanlardan iki sınıf vardır ki onlar bozulduğunda bütün insanlar da bozulur. Onlar dürüst oldukları zamanda ise bütün insanlar düzelir.” şeklindeki yönetici sınıfı ve âlimleri tanımlamış ve bunlar arasında da ayırma giderek dinin orijinaline verdikleri zararı şu şekilde belirtmiştir:

...Evet. Âlimler iki sınıftır. Bunlardan biri Peygamber varisi olan âlimlerdir. Allah bunların vasıtası ile dinini muhafaza etmiştir. İşte bunlar hakkında Peygamber efendimiz (SAV); “Âlimler peygamberlerin varisleridir” buyurmuştur. Bunların ikinci sınıfı ise âyet-i kerimede belirtilen haham ve ruhbanların yolunu tutan âlimlerdir. İşte bunlar dini ifsad etmişler, onu az bir değere satmışlardır.⁴³

40 Azzam, *Tevbe Suresi...*, 128.

41 Azzam, *Tevbe Suresi...*, 128.

42 Azzam, *Tevbe Suresi...*, 131.

43 Azzam, *Tevbe Suresi...*, 145.

Azzam'ın dinin orijinal hâlinin korunması gerektiği yönündeki düşüncesini tüm dini uygulamalara ilişkin yorumlarında görmek mümkündür. Örneğin, hicri takvimin kullanılmasının vacip olduğunu belirttiği bir beyanında Azzam; “Şer’i istilahtaki haram aylar ise; Zilkade, Zilhicce, Muharrem ve Cemaziyelahir ile Şaban arasında bulunan Recep’tir. Bu haram ayların hürmeti kıyamet gününe kadar bakidir. Kur’an-ı Kerim ve Allah Resulü (SAV), bu haram aylara ilişmemiş, onları değiştirmemiştir.” demektedir. Devamında ise haram aylarda ne yapılması gerektiği konusunda bir dizi bilgi verdikten sonra; “İbadetler, kameri aylara bağlı olduğundan İslâm ümmetinin kendi tarihindeki bu aylara sahip çıkması ve onları değiştirmemesi gerekir. Çünkü bu ayların değiştirilmesi caiz değildir.” yönünde beyanatta bulunmuştur. Ardından da bazı âlimlerin haram ayların adını bilmediği miladi takvimi ezbere bildiklerini, bazı devletlerden örnek vererek bu devletlerin de ayların adlarını değiştirdiklerini ifade ettikten sonra; “Kısaca Allah Teâla’nın ayet-i kerimesinde beyan ettiği bu aylarla oynamak veya yerlerini değiştirmek caiz değildir çünkü ibadetler bu ayların hesabına göre yapılmaktadır.” demiştir.⁴⁴

Dinin özünün korunmasına vurgu yapan Azzam aynı zamanda İslam dünyasında Müslüman olarak görünmesine karşın dinden sapmış (mürtet) olduğunu iddia ettiği pek çok yönetim bulunduğu da işaret ederek onları da düşman listesine eklemiştir. Bu noktada Baas Partisi ile ilgili açıklamaları bu duruma bir örnek mahiyetindedir:

Baas Partisi’ne mensup olan herhangi bir kimsenin İslâm’ı sevmediği hâlde gelip bizimle bazen cuma namazı kılması onun Müslüman olduğunu göstermez. Çünkü bunlar, İslâm’ı çirkin görmekte ve İslâm’ın günümüzde tatbik olunamayacağını savunmaktadırlar. Bu düşünce onların küfrüne yeterlidir. Baas Partisi’ne mensup olan birinin Baas Partisi’nin kurucusu Hristiyan Mişel Eflak’ı dost edinmesi, onun öğretilerini alması böyle bir kişinin kâfir olduğuna hüküm vermek için yeterlidir.⁴⁵

Küresel cihat fikrinin sahibi Usame bin Ladin’in düşüncelerini de önemli oranda etkileyen Azzam, 24 Kasım 1989 tarihinde, Peşaver’in batısında iki oğluyla birlikte bir suikast sonucunda hayatını kaybetmiştir. Azzam’ın hayatını kaybetmesinin ardından 1957 yılında varlıklı bir ailenin çocuğu olarak Suudi Arabistan’ın Riyad kentinde doğan Ladin, Azzam’ın ideolojik alt yapısını oluşturduğu ve ismini zikrettiği el-Kaide örgütünü kurmuştur. Ladin, Cidde’de bulunan Abdul Aziz Üniversitesi’nde hoca olan Abdullah Azzam ile 1967 yılında bu üniversitede ekonomi okumaya başladığı dönemde tanışmıştır. Bu dönemde Ladin, Azzam’dan ders almıştır.⁴⁶

44 Azzam, *Tevbe Suresi...*, 150.

45 Azzam, *Tevbe Suresi...*, 103.

46 J.M.B. Porter, “Osama bin-Laden, Jihad, and the Sources of International Terrorism,” *Indiana International & Comparative Law Review* 13, no.3 (2003): 880-883. ve Youssef Aboul-Enein, *The Late*

El-Kaide örgütünün ideolojisinin şekillenmesinde Ladin'in de önemli bir etkisinin olduğu söylenebilir. Özellikle cihadın küresel bir hâl almasında ve inşa edilen cihat anlayışının uygulamaya geçmesinde önemli bir rol oynadığı muhakkaktır. Bu nedenle onun görüşlerinin de konunun güvenlikleştirilmesinde önemli bir rolü vardır. El-Kaide lideri Ladin 11 Eylül saldırılarına ilişkin olarak 21 Ekim 2001 tarihinde Al-Jazeera televizyonundan Teysir Alloni ile bir röportaj gerçekleştirmiştir. Al-Jazeera'de yayımlanmayan bu röportajda Ladin, Teysir Alloni'nin sorularına şu cevapları vermiştir:

Teysir Alloni: Peki Şeyh Usame, el-Kaide'nin Arap ülkelerine yönelik stratejisi nedir? Bazı Arap Ülkeleri, New York ve Washington hadiselerinin ardında sizin olduğunuz yönündeki Amerika'nın suçlamalarına destek verdi. Bazıları da daha da ileri gitti. Bunlardan Suudi Arabistan İçişleri Bakanı, insanları sizler, uygulamalarınız ve size tabi olma hususunda uyardı. Sizin Arap ülkelerine yönelik özel bir stratejiniz var mı? Suudi Arabistan İçişleri Bakanı'nın bu açıklamalarına vereceğiniz cevap nedir? Usame bin Ladin: Bizler, şüphesiz bu ümmetin bir parçasıyız. Hedefimiz, ümmetimizin kurtuluşu, zulmün, zilletin, alçaklığın, boyun eğmişliğin ümmet üzerinden kaldırılmasını sağlamak, bu ümmete yaratan rabbinin hükümleriyle hükmedilmesi için Amerika'nın bölgedeki iş birlikçilerine dayattığı hükümleri kaldırmaktır. İçişleri Bakanı'nın sözlerinin bir kısmını işittim. Bizi direkt; ad vererek suçladı. Bizim Müslümanları tekfir ettiğimizi söyledi. Böyle bir şeyden Allah'a sığınırız. Bizler, dinden kesin olarak çıkmaya neden olan hususlardan birini, onun dinden çıkararak bir iş olduğunu bilerek işlemediği veya dinde bilinmesi zorunlu şeylerden birini inkâr etmediği sürece Müslümanları Müslüman olarak görüyoruz. Yine de genel olarak diyoruz ki, bizim tasamız Rabbimizin (Subhanehu ve Teâlâ) kitabı ve Resulullahın sünneti (SAV) altında, tek bir kelime üzerine ümmetimizin toplanması, Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in bizleri sahih bir hadisinde "reşit halifelik" Allah Teâlâ'nın izniyle döneceği yönünde müjdelediği gibi ümmetin bunun için hareket etmesidir.⁴⁷

Ladin'in vermiş olduğu cevapta yer alan "...bizim tasamız Rabbimizin (Subhanehu ve Teâlâ) kitabı ve Resulullahın sünneti (SAV) altında, tek bir kelime üzerine ümmetimizin toplanması..." kısımdaki temel vurgusunun da İslamiyet'in aslının korunması olduğu görülmektedir. Röportajın devamında Teysir Alloni'nin sormuş olduğu bir başka soruya Ladin'in verdiği cevap ise şu şekildedir;

Sheikh Abdullah Azzam's Books: Part III: Radical Theories on Defending Muslim Land through Jihad, Son Erişim: 28 Kasım 2023, <https://www.jstor.org/stable/resrep05602>.

47 "El Cezire'nin yayınlanmadığı Usame Bin Ladin röportajı," Çınarın Sesi, Son erişim: 16 Mayıs 2023, <https://www.cinarinsesi.com/el-cezirenin-yayinlanmadigi-usame-bin-ladin-roportaji-13837h.htm>.

Teysir Alloni: Arap ve İslam ülkelerindeki rejimler? Usame Bin Ladin: Onların hiçbiri bize zarar veremez. Ömer ya da Zeyd diyebilirsin. Hakkı tanı, ehlini bilirsin. Hakkı adamlarla bilemezsin. Allahu Teâlâ'nın kitabı bizim sabitlerimizden biridir. Tüm dünya içinden bir şeyi değiştirmek için toplansa bize zarar veremezler, kanaatimizi de değiştiremezler. Bir şey ya haktır ya batıl ya İslam'dır ya da küfür.⁴⁸

Bu soruya verilen cevapta da İslamiyet'in özünden uzaklaşmaması gereği, dinin değiştirilmesi yönündeki çabalara itiraz edilerek ifade olunmaktadır. Teysir Alloni'nin sorduğu bir diğer soruya ise Ladin şöyle cevap vermiştir;

Teysir Alloni: Samuel Huntington ve onun gibilerin, uygarlıkların çatışmasının kesin varlığına dair sözlerine ne diyorsunuz? Haçlı ve Haçlılardan bahseden sözleriniz gösteriyor ki siz de bu çatışmanın kesinliğini onaylıyorsunuz. Usame Bin Ladin: Bunda hiç şüphe yok, diyorum. Bu durum, kitapta da sünnette de sabittir. Bir mümin bu gerçekleri inkâr ederse imanı sahih olmaz. Biz, ancak Allah'ın kitabı ve Resulullah'ın (SAV) sünnetine itibar ederiz. Ancak Yahudi ve Hristiyanlar hurafelerle, saf, masum Müslüman halkı kandırmaktadır. Ve maalesef bölgedeki rejimler de onlara tabi oldu. Aynı şekilde birçok aydın da “barış, dünya barışı” gerekçesiyle aynı yolu izlemektedir. Oysa bu hurafenin hiçbir temeli yoktur.⁴⁹

Bu son soruya verilen cevapta da “Allah'ın kitabı ve Resulullah'ın (SAV) sünnetine itibar ederiz.” şeklindeki ifade de diğer sorulara verilen cevaplara benzer bir mahiyettedir. Ladin aynı hususa, bir videosunun ilk dakikalarında seslendiği kitleye nasihat ederken şu şekilde değinmiştir:

Bütün Müslümanlara nasihatim; Allah'ın (Subhanehu ve Teâlâ) kitabını düşünmeleridir. O, bizim çıkış yolumuz ve çirkin olan karanlık cahiliyye çukurundan kurtarandır. Bizim ilacımız Kur'an ve sünnettendir.⁵⁰

1998 yılında Al-Jazeera TV kanalına verdiği bir röportajda muhabirin “Son olarak hedeflerinizi neler olarak görüyorsunuz? Hedefleriniz ile beraber Arap-İslam Dünyası'na genel olarak vermek istediğiniz mesajlar nelerdir?”⁵¹ sorusuna verdiği cevap ise şu şekildedir:

...Son olarak tüm Müslümanlara nasihatim, Allah Teâlâ'nın kitabını iyice tefekkür etsinler ki o bizi, karanlık asırlardan, korkunç cahiliyetten çıkarttı. İlacımız da kitap ve sünnettendir.⁵²

48 Çınarın Sesi, “El Cezire'nin yayınlanmadığı Usame Bin Ladin röportajı.”

49 Çınarın Sesi, “El Cezire'nin yayınlanmadığı Usame Bin Ladin röportajı.”

50 “Müslümanlara Nasihatim,” İlim ve Cihad, Son erişim: 16 Mayıs 2023, <https://ilimvecihat.com/ders/839/muslumanlara-nasihetim.html>.

51 Defne Bayrak, Usame (İstanbul: Ark Kitapları, 2012), 189.

52 Bayrak, Usame, 196.

Ladin'in hem videolarda hem de Al-Jazeera TV kanalına verdiği röportajda muhabirin sormuş olduğu soruya verdiği yanıtta "Allah Teâlâ'nın kitabına ve sünnete" değinerek İslamiyet'in özünün önemine tekrar tekrar vurgu yaptığı görülmektedir. Bu da İslamiyet'in aslının korunması ve buna uygun hareket edilmesi yönündeki hassasiyetin kanıtı niteliğindedir.

Ladin'in 1997 yılında CNN muhabiri Peter Arnett ile yaptığı röportajda sorulan sorulara verdiği cevapta da dinin orijinal hâline yaptığı vurgu dikkat çekicidir:

Muhabir: Sayın bin Ladin, (sizin önderlik ettiğiniz) İslami hareket, Suudi Arabistan'da iktidara gelirse orada nasıl bir toplum yaratmaya çalışacak? Örneğin, Peygamber zamanındaki Ku'ran kurallarını uygulayacak mı? Bin Ladin: Biz eminiz ki Allah'ın (c.c) izniyle, zafer Müslümanların olacak ve Allah'ın dini Arap yarımadasında hâkim olacak. Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) indirilen vahyi (şeriatı) uygulamak bizim için çok büyük bir gurur ve ümit olacak. Allah'ın şeriatını uyguladığımız zamanlarda, Allah'ın ihsanıyla çok büyük saadet ve saygı içinde yaşamıştık.⁵³

Yine Ladin'in 1998 yılında Al-Jazeera TV kanalıyla yaptığı bir röportajda muhabirin sorduğu "Son olarak hedeflerinizi neler olarak görüyorsunuz? Hedefleriniz ile beraber Arap-İslam Dünyası'na genel olarak vermek istediğiniz mesajlar nelerdir?" şeklindeki soruya verdiği cevapta; "Kim Allah'ın indirdiğiyle hükmetmezse işte onlar kâfirlerdir. Şeyh Muhammed bin İbrahim, Allah'ın şeriatı yerine kanun koyup, insanları mahkeme edenlerin en büyük küfre düştüklerini ve dinden çıktıklarını söylemiştir. Ve maalesef bu durum, İslam âleminde çok yayılmıştır" demiştir.⁵⁴ Devamında ise; Allah'ın indirdiğine yani Kur'an-ı Kerim ile hükmedilmesinin gerekliliğine işaret ederek onun yerine başka kanunları koyup uygulamanın insanları küfre düşürdüğünü ve dinden çıkardığını belirtmesi de dinin orijinal hâlinin korunması gerektiği yönündeki düşüncesinin bir başka tezahürü niteliğindedir.

Ladin, hükümetleri kafir ilan etmesine yönelik kendisine yapılan suçlamaya dair yapmış olduğu açıklamada ise;

Bizim bu Arap yöneticilerle sorunumuz, çözülebilir türden bir sorun değildir. Biz İslam'ın başı olan La İlahe İllallah ve enne Muhammeden Resulullah şahadetinden bahsediyoruz. Bu yöneticiler, kafirlere bağlılık göstererek koydukları kanunları geçerli kılarak ateist Birleşmiş Milletler yasalarına başvurmayı kabul ederek İslam'ın temellerini çiğnedi. Tüm bunlardan sonra soruyoruz: Bir Müslüman kalkıp da İslamiyet'in kurulması, zulmün ortadan

53 Bayrak, Usame, 143-144.

54 Bayrak, Usame, 191.

kalkması, Amerika'nın planlarının başarısız kalması için ellerinizi Karzai ile yardımlaşmaya uzatın, onun eli üzerine koyun diyebilir mi? Bu mümkün değil! Böyle bir şeyi akıl alamaz. Çünkü Karzai Amerika'nın kendisinin seçip getirdiği iş birlikçisidir. Müslümanlara karşı yardımlaşması İslam'ın on nevakızından (dinden çıkarılan sebeplerden) biri ve İslam milletinden çıkma sebebidir.⁵⁵

ifadelerini kullanmıştır. Bu bağlamda Ladin, İslam ülkelerinin başında bulunan hükûmetlerin ve yöneticilerin çeşitli alanlarda küfürlerinin sabit olduğunu belirtmekte ve bu hususlara ilişkin olarak da şu ifadeleri kullanmaktadır;

Allah'ın izin vermediği şekilde kendilerini kanun koyucu ilan etmeleri! Yerel anayasaları da uluslararası antlaşmalar da gerek yerel gerekse Arap Birliği seviyesinde kendilerine, milletvekillerine, yasama organlarına ve kamu kuruluşlarına mutlak kanun koyma yetkisi vermektedir. Bu, kâfir anayasa ve kanunların bentlerinden ve maddelerinden bilinen bir karardır. (...) Yoksa Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: “Birbirinden ayrı (bir sürü) rabler mi daha hayırlıdır yoksa kahhar olan bir tek Allah mı?” (Yusuf Suresi, 39). Kendi aralarındaki ve uluslararası düzeydeki kanun koyuculara itaat ediyor ve koydukları küfür kanunlarına tabi oluyorlar. Oysa Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: “Yoksa onların birtakım ortakları mı var ki Allah'ın izin vermediği şeyleri, dinden kendilerine teşri” ettiler (bir şeriat kıldılar). (Şura Suresi, 21) (...) “Bazı işlerde size uyacağız” diyenlerin hâli böyle ise ya yularları emirlerine, metotlarına, kanunlarına ve yasalarına teslim eden, “size birçok konuda veya her konuda uyacağız” diyerek yönetimi kanun koyucularına, tağutlarına bırakan, onların kanunlarına uyanların durumu nasıldır?⁵⁶

Diğer taraftan Ladin, Al-Jazeera kanalına verdiği mülakatta:

Bugün Amerika'nın Afganistan'a yönelik herhangi bir saldırısı, yalnızca Afganistan'ın kendisine yönelik bir saldırı olarak görülmemeli; Müslüman dünyasında gerçek ve en doğru İslam'ın taşıyıcısı olan, İslam adına cihat yürüten Afganistan'a yönelik bir saldırı olarak görülmelidir.⁵⁷

ifadelerini kullanarak, daha önce dinden saptıkları gerekçesiyle eleştirdiği İslam devletlerinin yöneticilerinin aksine, kendisinin de bizzat mücadele verdiği Afganistan'daki mücadeleyi gerçek İslam'ın taşıyıcılarının mücadelesi olarak sunarak yüceltmektedir.

Bu açıklamalardan da anlaşıldığı üzere Ladin'in Allah'ın kanunların dışındaki kanun koyucuları kâfir olarak görmekte ve bu kanunları uygulayanların

55 Bayrak, Usame, 102-103.

56 Bayrak, Usame, 105-106.

57 “Text: Osama bin Laden's 1998 interview,” The Guardian, Son Erişim: 28 Kasım 2023, <https://www.theguardian.com/world/2001/oct/08/afghanistan.terrorism15>.

da küfre sürüklendiklerini belirtilmektedir. Bu çerçevede söz konusu açıklamalarda Ladin, Allah'ın kanunları dışında kanunları kabul etmemekte, uygulayanları da meşru hedef olarak görmektedir. Ladin'in bu eğilimi kendisine yapılan eleştirilere verdiği şu cevapta da açık bir şekilde görülmektedir;

Allah'ın indirdikleriyle hükmetmekten çekinip farzları iptal etmeleri, kâfirlere karşı cihat gibi şer'i vacipleri yasaklamaları, Allah'ın haram kıldıklarını helal kılmaları ve bunları koruyup bu uğurda yenilik yapmaları, bu yönde teşvikte bulunmaları nedeniyle de küfür ehli olmuşlardır. (Faiz kurumlarını, ahlaksızlık ve tefeciliği vs. helal kılmaları) Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: (...) "Biz sizden ve sizin Allah'tan başka taptıklarınızdan uzağız." Yani sizden ve putlarınızdan, metotlarınızdan, İslam dinine aykırı batıl kanunlarınızdan uzağız... İbrahim milletinin gerektirdiği bu uzak olma hâli sadece müşriklerden uzak olmakla sınırlı değildir. Aynı zamanda onların dinlerinden, Müslümanlarla kâfirleri kardeş kılan, cihadı iptal eden, mücahitleri suçlu ve terörist olarak vasıflandıran kâfir kanunlarından, çirkin sözleşme ve yasalarından da uzak olmayı, kendini temize çıkarmayı zorunlu kılıyor.. Allah Teâlâ şöyle buyuruyor: "De ki: Ey kâfirler, ben sizin taptıklarınıza tapmıyorum. Ve siz de benim taptığıma tapmıyorsunuz. Ve ben sizin ibadet ettiklerinize ibadet eden değilim. Ve siz de benim ibadet ettiğime ibadet edenler değilsiniz. Sizin dininiz sizin içindir. Ve benim dinim benim içindir."⁵⁸

Ladin, cihat için yayınlamış olduğu 28 Ağustos 1996 tarihli "Usame'nin Harameyn (Mekke-Medine) İşgalcisi Amerika'ya Savaş İlanı" adlı bildirisinde Suudi rejimini eleştirmektedir. Rejimin zulmünü, başta Allah'ın şeriatına başvurmaksızın yapılan şeriat dışı uygulamalar üzerinden eleştiren Ladin, Suudi rejiminin meşruiyetini kendi eli ile yaptığı birçok uygulama ile kaybettiğini belirtirken "İslam Şeriatı hükümlerini uygulamayı terk edip yerine beşeri kanunları getirmekle"⁵⁹ de rejimi eleştirmektedir. Eleştirilerinin devamında ise;

Ülkedeki yasa ve düzenlemelerin durumu, Allah'ın şeriatı dışında helal ve haram kılmayı kapsayan aykırı içerikleri içermektedir. Ülkede şahısların ve zatların kutsallaştırılması, gerçeklerin üstünün örtülmesi, olayların çarpıtılması, hak ehlinin teşhir edilmesi, ciddi hiçbir adım atılmadığı hâlde sırf insanların kandırılması için ümmetin davasına numaradan ağlaşılması, insanların bozulması ve dinlerinden uzaklaştırılmaları için düşmanın koyduğu planların uygulanması, iman edenler arasında çirkin şeylerin yayılması yolunda bir araç hâline gelen basın organlarının durumuna itiraz edildi. Allah Teâlâ şöyle buyurdu: "İnananlar arasında çirkin şeylerin yayılmasını arzulayan kimseler için dünyada da ahirette de çetin bir ceza vardır. Allah bilir, siz bilmezsiniz."⁶⁰

58 Bayrak, Usame, 107-109.

59 Bayrak, Usame, 273.

60 Bayrak, Usame, 275.

diyerek Ladin, Batı'nın yanı sıra Allah'ın kanunlarını çarpıtmakla ve uygulamamakla suçladığı Müslüman ülke yönetimlerini de hedef hâline getirmiştir. İlaveten bu hususta;

Herkes bilmektedir ki beşerî kanunların geçerli kılınması, Müslümanlara karşı kâfirlere yardım etmek, ilim ehlinin karar verdiği üzere İslam'ın 10 nevakızı (dinden çıkararak sebepler) arasında sayılmaktadır. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: “Kim Allah'ın indirdiğiyle hükmetmezse işte onlar zalimlerdir.”⁶¹

şeklinde sözlerini tamamlamıştır. Böylelikle Kur'an ayetleriyle eleştirilerini desteklemeye çalışan Ladin, Batı'nın iş birlikçisi olarak gördüğü Müslüman ülke yönetimlerine yönelik eleştirilerini de devam ettirmiştir.

Ladin, 11 Eylül 2001'de New York ve Washington saldırılarının ardından yapmış olduğu açıklamada Batılı ülkelerin Müslümanlara karşı yürütmüş olduğu savaşın dini nitelikte olduğunu ve Batılı ülkelerin belirttiği şekilde terörizme karşı bir mücadele olmadığını iddia etmektedir. Bu hususta ise şu şekilde beyanatta bulunmuştur:

...Bu apaçık gerçeği saklamaya çalışanlar ümmeti kandırmaktadır. Oysa bu gerçek Allah Teâlâ'nın kitabında ve Resülü'nün (SAV) sünnetinde sabittir. Kâfirlerle aramızdaki bu düşmanlığın unutulması gibi bir durum hiçbir durumda söz konusu olamaz. Aramızdaki düşmanlık ideolojiktir. Bu nedenle de mü'minlerle, la ilahe illallah ehli ile dost olmak; küfür, şirk ehli ve ateistlerden uzak durmak gerekir. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: “Dinlerine uymadıkça Yahudiler de Hristiyanlar da asla senden razı olmayacaktır.” Mesele din meselesidir, inanç meselesidir.⁶²

Yine, Al-Jazeera televizyon kanalına verdiği bir mülakatta Amerikan kültürünün ümmet olarak adlandırdığı İslam toplumu üzerindeki olumsuz etkilerini şu şekilde ifade etmektedir:

Ümmetimizin bu kadar uzun süre cihat yapmaması nedeniyle, eğitim almak isteyen ancak cihat gerçekliğini yaşamamış ve Müslüman ülkeleri kasıp kavuran Amerikan kültürü ve medya istilasından etkilenen bir nesil yetişti. Askerî bir savaşa katılmasa dahi bu neslin zaten psikolojik olarak yenilmiş olduğunu görüyoruz.⁶³

Böylelikle Ladin, Amerikan kültürünün etkisi altında kalan bir neslin dinin orijinal hâlinde uzaklaşarak inanç düzeyinde yenilgiye uğradığını ima etmektedir. Bunun çözümü olarak ise aynı mülakatta şu ifadeleri kullanmıştır:

61 Bayrak, Usame, 277.

62 Bayrak, Usame, 304.

63 The Guardian, “Text: Osama bin Laden's 1998 interview.”

Son olarak tüm Müslümanlara Kuran'a bağlı kalmalarını tavsiye ediyorum. Şu andaki çıkmazımızdan çıkış yolu budur. Bizim çaremiz Kur'an'dır. Kur'an okurken insan şunu merak ediyor: Kur'an'ı okumuyorlar mı yoksa okuyup da gerektiği gibi mi anlayamıyorlar?⁶⁴

Ladin, çözümün Allah Teâlâ'nın kitabında ve Resülü'nün (SAV) sünnetinde sabit olduğuna değinerek hem İslamiyet'in özüne vurgu yapmakta hem de bu iddiasını desteklemeye çalışmaktadır. Ayrıca Batı ile sorunun veya düşmanlığın bir inanç meselesi olduğunu belirterek Batı'nın asıl hedefinin İslamiyet olduğunu ve dinin aslının korunması için böyle bir mücadeleye yöneldiklerini ima etmektedir.

Ladin'in Pakistan'ın kuzeyindeki Abbottabad şehrinde bahçeli bir evde yaşadığının tespit edildiği ve yaşadığı eve düzenlenen bir operasyonla 2 Mayıs 2011 tarihinde ABD tarafından öldürüldüğü dünya kamuoyuna duyurulmuştur.⁶⁵ Ladin'in ölmesi üzerine Mısır İslami Cihat örgütü kökenli Eymen ez-Zevahiri, el-Kaide örgütünün yeni lideri olmuştur. Abdullah Azzam'dan sonra örgütün ideolojisini geliştiren en önemli isim olduğu⁶⁶ belirtilen Zevahiri, çalışmaları ve söylemleriyle örgütün genişlemesinde ve yayılmasında önemli katkılarda bulunmuştur.

İslam karşıtı müttefiklerin karşısında gençlerden oluşan ve hızla sayısı artan bir mücahitler birliğinin ortaya çıktığını ifade eden Zevahiri, bu birliğin varlığını koruyabilmesi ve başarı elde edebilmesi için öncelikli olarak "Peygamber modelini takip eden halifelik'in yeniden inşa edilmesi."⁶⁷ gerektiğini belirterek İslam'ın özüne dönüş arzusunu ve planını açığa vurmuştur.

Zevahiri, İslam ülkelerine hükmeden mürted liderler ile cihat üzerine yaptığı tespitleri, İslam âlimlerinin tefsirlerinden örnekler vererek, şu şekilde ifade etmiştir:

İbni Kesir rahimehullah şöyle der: Allahu Teâlâ, koyduğu hükmü dışında tüm hayırları içinde barındıran, tüm şerleri nehyeden, o şeriatın dışında ortaya atılan görüşleri, hevaları, şahısların Allah'ın şeriatına dayanmadan ortaya koydukları kanunları reddeder.⁶⁸

İbni Kesir'in bu tefsirinde Allah'ın hükümleri dışındaki diğer kanun ve kuralların kabul edilmeyeceği açıkça belirtilmiştir. Zevahiri, İbni Kesir'in cahiliye ehline ve Cengiz Han'ın koyduğu "Yessak" kitabına değinmiş olduğu yukarıdaki tefsirinin devamında:

64 The Guardian, "Text: Osama bin Laden's 1998 interview."

65 "Usame bin Ladin kimdir?," Mepanews, Son erişim: 30 Mayıs 2023, <https://www.mepanews.com/usame-bin-ladin-kimdir-15535h.htm>.

66 Kaşıkçı ve Bülbül, "Selefi-Cihadi Örgütlerin Karşılaştırmalı Analizi," 103.

67 Kaşıkçı ve Bülbül, "Selefi-Cihadi Örgütlerin Karşılaştırmalı Analizi," 107.

68 Eymen Ez-Zevahiri, *El Vela Ve'l Bera: İslama Göre Dostluk ve Düşmanlık*, çev. Ebu Abdurrahman, (İstanbul: Beyaz Minare Kitap, 2016), 67.

...O kitabı, Allah'ın kitabının hükmünün ve Resulullah'ın (SAV) sünnetinin önüne geçiriyorlardı. Bunu yapan kâfirdir. Öldürülmesi vaciptir. Ta ki Allah ve Resülünün hükmüne dönüncüye kadar ne çokta ne de azda Allah ve Resülünün hükmünün dışında, hiç kimse hüküm verme yetkisine sahip değildir.⁶⁹

diyerek dinin aslına dönüş çağrısı yapmaktadır. Ayrıca Zevahiri bu hususta yaptığı bir başka açıklamasında ise;

Allah'ın şeriatine benzer bir şeriat kendilerine yol ittihaz edilmeleri; hatta kendi şahıslarına nispet ettikleri, kendi mühürlerini bastıkları, Allah'a havale etmedikleri ve hâkimiyetini ikrar, uluhuyetini itiraf ederek bu ulûhiyeti sadece O'na tahsis etmedikleri müddetçe bizzat Allah'ın şeriatını benimsemeleri bile kâfi değildir. Ulûhiyet, Allah'a öyle tahsis edilecektir ki insan her türlü sulta ve hâkimiyet hakkında tecerrüt edecektir. Kendinde sadece Allah'ın şeriatını tatbik ve O'nun yeryüzündeki saltanatını ikrar vazifesini bulacaktır.⁷⁰

diyerek sadece Allah'ın şeriatının uygulanmasına vurgu yapmakta ve İslamiyet'in özünün korunmasına dikkat çekerek bu özün değiştirilmesi hususundaki çabaları ise eleştirmektedir.

Zevahiri; "Peygamber'in Sancağı Altındaki Süvariler" isimli eserinde Abdullah Azzam'ın verdiği bir örnekten bahisle dinin ne şekilde değiştirilmeye çalışıldığını şu şekilde örneklendirmiştir:

Şeyh, Allah ona rahmet etsin, ayrıca diyor ki: Amerika Rusya'ya "Yeter!" dedi ve Ruslar çekildi. Ancak bu çekilmeleri bir şart altında oldu: Kendilerini memnun edecek birini yerlerine geçirmek. Ne çeşit bir insan? Dediler ki: İslam'a Amerikan tarikinde intisablı olan, Amerikan tarzı bir Müslüman. Öyle bir kimse ki Amerikan isteklerine göre eğilip bükülen bir elastik dini inanışa ve esnekliğe sahip biri. Nasıl? Öyle biri ki doğum kontrolü uygulamak istediğinde "hazır fetvalar" ile TV karşısına çıkıp insanlara "Kur'an inmeye devam ederken ve Nebi aleyhisselam aramızda iken biz azl uygulardık, eğer Kur'an'da yasaklansa idi bunu yapmazdık." diyen, Sosyalizm istendiğinde Şeyhin gelip Sosyalizmin Allah'ın dini olduğunu söyleceği, sonra milliyetçilik aşılması istendiğinde "Vatan sevgisi imandandır" diyecek kişilerdir. Böylece fetva dağıtımı başladı... Din bir fetva makinesi hâline geldi.⁷¹

New York, Washington ve Pennsylvania'ya yapılan 11 Eylül saldırılarının etkilerini Zevahiri, "Peygamber'in Sancağı Altındaki Süvariler" adlı eserinde farklı başlıklar altında sıralarken "Müslüman ümmetin mücahit öncülerini destekleme, güçlendirme ve hazırlama" adlı başlıkta Dr. Abdullah en-Nefi-

69 Ez-Zevahiri, El Vela Ve'l Bera..., 67.

70 Ez-Zevahiri, El Vela Ve'l Bera..., 57.

71 Eymen Ez-Zevahiri, Peygamber'in Sancağı Altındaki Süvariler, çev. Bilal Hıcazlı ve Melike Hıcazlı, (İstanbul: Küresel Kitap, 2018), 104-105.

si'den örnekler vermektedir. Nefisi, Amerika'nın 11 Eylül sonrasında İslam Dünyası'na yönelik politikalarının iki ana eksen üzerinde döndüğünü iddia ederek, bu hususa ilişkin şu ifadeleri kullanmıştır;

İslam dünyasındaki siyasi rejimleri sekülerize etmek. Yani bu sistemleri en uygun biçimde İslam'dan yalıtılmak ve bunu yaparken de sadece yönetici eliti buna tabi tutmakla yetinmeyip özele inerek bu politikayı eğitim sistemi, yasama sistemi, ekonomik altyapı ve kaçınılmaz olarak siyasi üstyapıya da yedirmek suretiyle İslam'ın izole edilmesini amaçlamak. Bu sekülerleştirmenin sonucu ise İslam'ın kiliselere ve ruhbanlığa dönüştürülmesi olacaktır. Diğer bir deyişle cami kısacası İslam'ın toplama kampına dönüşecek Müslüman ümmet günlük yaşamından kopmuş kimselerce yönetilecek ve onları tarihin yıkıcı üçlüsü olan siyasi yıkım, kaynakların adaletsiz paylaşımı ve sosyal çöküşün ellerinde acı çekmeye mahkûm edecektir.⁷²

Ayrıca Zevahiri İslam'ın sekülerize edilmesinin Batılı devletler tarafından geliştirilmeye çalışılan ve İslamiyet'e bir tehdit olarak algılanan İlimli İslam Projesi'nin bir sonucu olduğunu da ifade etmektedir. Yani Zevahiri dinin orijinal hâlinin dönüştürmeye çalışmaları nedeniyle "Batılıları" bir tehdit olarak gördüğünü belirtmektedir. Bu durum ise Batıyı meşru bir hedef hâline dönüştürmektedir. Bu noktadan yola çıkarak Zevahiri, Batı tarafından İlimli İslam kategorisinde değerlendirilen seküleristlerin ve ateistlerin Müslüman olup olmadıklarını da sorgulamaktadır;

...kendisini "İlan edilmiş Ateist" olarak betimleyen, İslam'ı eleştirmekten bir an geri durmayan, Nebi Aleyhisselam'ın hayatının her alanını eleştiren, İslam'da kadının rolü üzerine sürekli olarak olumsuz ifadeler sarf eden, en temel İslami prensiplerin kusurlu olduğunu belirten Ayaan Hirsi Ali nasıl Müslüman olabilir? Benzer bir şekilde, Wafa Sultan, hani el-Cezire kanalında açıkça Kur'an'ın her ayetini sorguladığını, Batılı değerlerin ve kültürün edinilmesi gerektiğini açıklayan Wafa Sultan'ı Müslüman kategorisine mi koyacağız? Suriyeli Muhammed Shahrour da çok farklı değil. O, Kur'an'ın hiçbir şekilde ve hiçbir suça karşılık olarak ölüm cezası vermediğini, cihat nosyonunun bugünün koşullarında asla uygulamayacağını savunmaktadır. Sünneti reddetmekte ve Nebi Aleyhisselm'ı son derece takdire şayan ancak kusurlu bir insan olarak görmektedir.⁷³

Böylelikle Zevahiri sadece Batılılar tarafından değil onların yerel iş birlikçileri eliyle de İslam'ın orijinal hâlinin dönüştürülmeye çalışıldığını iddia etmektedir. Bu sorgulamanın sonunda Zevahiri, Batı'nın İslamiyet'e yaklaşımını ve nasıl bireyler tasarladıklarını ise şu şekilde belirtmektedir;

⁷² Ez-Zevahiri, Peygamber'in Sancağı..., 311.

⁷³ Ez-Zevahiri, Peygamber'in Sancağı..., 355.

Kıscacası Batılıların kendileri ile iş birliği yapabileceklerine inandıkları kişiler şeriatı reddeden, dini ve devleti birbirinden ayıran, Kur'an'ı gerçek bir ilahi hüviyeti olmayan tarihsel bir metin olarak gören, İslam'ı eski bir tarihsel hikâye olarak gören, Kur'an'daki her şeyi olduğu gibi sorgulama malzemesi yapan, Kur'an ilimlerini gerilemenin asıl kaynağı olarak gören, sünnetin değersizliğinden dem vuran, Nebi Aleyhisselam'ı sadece takdir edilesi bir insan olarak gören, kendilerini Batı'nın evladı olarak görüp İslam'la dalga geçen ve kendi irtidatları ile övünen ateist olduklarını açıkça haykıran, dinin kendi varlığına bile tahammül edemeyen, mevcut zaman zarfında cihat diye bir mefhumun olmadığına altını çizen, el-Kaide ve Usame Bin Ladin'e mürtedlik yaf-tasını iliştiiren, Fransızların hicab yasağını olduğu gibi savunan, Müslümanları Batı'nın yasal düzenlemelerine olduğu gibi boyun eğmeye davet eden, İsrail ile iş birliği yapan ve hepsinden de önemlisi şiddeti ve terörizmi Batı'nın anladığı şekliyle kınayan insanlardır.⁷⁴

İlimli İslam anlayışı çerçevesinde Batı'nın oluşturmaya çalıştığı İlimli Müslüman profilini, İslamiyet'e yönelik büyük bir tehdit olarak gören Zevahiri; Batı tarafından modernistlerin kategorisine giren ve şiirleri, müzikleri, felsefeleri ile dini olmayan birçok ilişkileri olduğuna inandıkları Sufi'lerin de Vahabilere karşı Batı'nın vazgeçilmez müttefiki olduğunu belirtmektedir. Ayrıca Lübnan'da Jam'iyat al Maşhari'yi, El Khayriyya Ahbaşı ve Türkiye'de de Fethullah Gülen hareketinin devletin şeriatı uygulamaması gerektiğini savunduklarını iddia etmektedir.⁷⁵ Bu yerel yapılanmaların dışında Batı'nın Müslüman dünyasında değişimi yaratmak amacıyla uluslararası kurumlar oluşturulduğunu ise şu şekilde ifade etmektedir;

Onlar ayrıca Soğuk Savaş sırasındaki en önemli anti-komünist organizasyonlardan birinin Congress of Cultural Freedom olduğunu söylemişlerdir ki bu grup benzer şekilde düşünen insanları güçlü bir uluslararası ağ biçimine dönüştürmüş ve bunu kısıtlı Amerikan örgütsel ve maddi kaynaklarını kullanarak yapmıştır. Böylesine bir ağın tesis edilmesinin ardındaki amaç Müslüman dünyasında demokratik yenilenmeyi sağlayacak kalıcı ve çok uluslu bir örgüt kurmaktır.⁷⁶

Bu çerçevede ABD; "gerçek" Müslümanların, İlimli Müslümanların kendilerinin yerel taşeronları olduğunun farkına varmasını istememektedir. Bundan dolayı ABD, Müslüman dünyasına yönelik çalışmalarını gizli faaliyetler yürüterek sürdürme yolunu seçmiştir. Bu durum, Zevahiri'nin Christopher Henzel tarafından kaleme alınan "The Origins of al Qaeda's Ideology: Impli-

74 Ez-Zevahiri, Peygamber'in Sancağı..., 358.

75 Ez-Zevahiri, Peygamber'in Sancağı..., 357.

76 Ez-Zevahiri, Peygamber'in Sancağı..., 362.

ctions for US Strategy” adlı çalışmasından vermiş olduğu örnekte şu şekilde ifade olunmuştur;

Washington, en azından Selefî devrimcilik ruhu çepeçevre sarılana kadar, bölgedeki demokratikleşme emellerini kenara atmak zorunda olduğunu anlamalıdır. Aynı şekilde Amerika Birleşik Devletleri kendisini yerleşik Sünni geleneksel ulemanın ve kurumların doğal düşmanı pozisyonundan çıkartmalı veya sonucunda devrimci selefler sempati duyabileceği tahriksel eylemlerden kaçınmalıdır. Eğer ana akım Sünniler, Amerika Birleşik Devletleri’nin geleneksel Sünni Müslüman kültürünü zayıflatma veya yeniden yapılandırma projesi olduğunu hissederler ise her gün daha fazla geleneksel Sünni devrimci seleflerin daha en başından davalarında haklı olduğuna inanacaktır.⁷⁷

Görüldüğü üzere Zevahiri Batı’nın İslam’ı dönüştürme projesini yerel iş birlikçiler eliyle yürüttüğünü belirtmekte ancak bu iş birlikçilerin ortaya çıkmasını engellemek için de çeşitli yerel ve uluslararası ağlardan faydalandığını iddia etmektedir. Zevahiri İslam’ı dönüştürme projesinin büyük bir komploduğunu ve Batı’nın yanı sıra yerel iş birlikçilerle de mücadele edilerek bu proje ile mücadele edilebileceğini düşünmektedir. Bu çerçevede de Batı’nın yanı sıra onun yerel iş birlikçilerini de hedef hâline getirerek onlarla mücadeleyi tavsiye etmektedir.

Sonuç

Din, geçmişten günümüze pek çok şiddet eyleminin gerekçesi olmuştur. Terörizmin tarihsel süreçte dönüşümüne ilişkin sınıflandırmalardan en önemlilerinden biri olan Rapoport’un Dalga Teorisi’ne göre hâlen daha içinde bulunduğumuz “dini dalga”nın ideolojik arka planında da “din” yer almaktadır. Ancak Soğuk Savaş dönemi çatışmalarının ana aktörünün devletler, devletlere yönelik temel tehdidin ise askerî olduğu ön kabulü nedeniyle din bir referans nesnesi olarak ihmal edilmiştir. Bu noktada ise karşımıza “güvenlikleştirme teorisi” çıkmıştır. Güvenlik çalışmaları alanını, yeni aktörler ve tehditler de ilave ederek genişleten teorinin alt sektörlerinden biri olan toplumsal güvenlik bir referans nesnesi olarak dini de inceleme konusu yapmıştır. Teori, dinin güvenlikleştirilmesi noktasında, dini grupların inançlarının tamamen yok olmasından daha çok içeriğinin (yani orijinal hâlinin) değiştirilmesinden endişe ettiklerine dikkat çekmiştir. Yani buradaki temel tehdit, dinin orijinal hâlinin tahrip edilmesi olarak görülmüş ve bu da dinsel grup tarafından dinin güvenlikleştirilmesine neden olarak söz konusu tehditle mücadele için şiddet içeren olağanüstü tedbirlerin alınmasının yolunu açmıştır. Bu sürecin ise gü-

⁷⁷ Ez-Zevahiri, Peygamber’in Sancağı..., 363.

venikleştirme teorisinde de ifade edildiği üzere büyük ölçüde grup adına söz söylemeye ve hareket etmeye yetkili kişilerin söz-eylemsel olarak bu tehdit iddiasını grubun gündemine sokmasıyla tetiklendiği iddia edilmiştir.

Esasen dini örgütlerin terörizm uygulamalarının altında da benzer bir mantık yattığı söylenebilir. Çalışmada da ele aldığımız el-Kaide örgütünün ideolog ve liderlerinin temel tehdit iddialarının İslam dininin tamamen ortadan kaldırılmasından daha ziyade, “Batı” tarafından bilinçli bir şekilde içeriğinin değiştirilmeye çalışılması olduğu görülmüştür. Bu durum ideologlar tarafından her fırsatta dile getirilerek grubun gündemine varoluşsal bir tehdit olarak sokulmuş ve bu tehditle mücadele için de şiddet kullanımının önünü açılarak kullanılan şiddet grubun ve destekçilerinin gözünde meşrulaştırılmaya çalışmıştır.

Kaynakça

Akgül-Açıkmeşe, Sinem. “Algı mı, Söylem mi? Kopenhag Okulu ve Yeni Klasik Gerçekçilikte Güvenlik Tehditleri.” Uluslararası İlişkiler Dergisi 8, no. 30 (2011): 43-73.

Akgül-Açıkmeşe, Sinem. “Güvenlik, Güvenlik Çalışmaları ve Güvenikleştirme.” içinde Küresel Siyasete Giriş: Uluslararası İlişkilerde Kavramlar, Teoriler, Süreçler. editör Evren Balta, 241-257. İstanbul: İletişim Yayınları, 2014.

Azzam, Abdullah Y.. İslam Akidesinin Özellikleri. İstanbul: Tarık Yayınları, 1991.

Azzam, Abdullah Y.. Tevbe Suresi Tefsiri. İstanbul: Buruc Yayınları, 1996.

Azzam, Abdullah Y.. Cihad Dersleri I, İstanbul: Buruc Yayınları, 1997.

Balzacq, Thierry. “The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context.” European Journal of International Relations 11, no. 2 (2005): 171-201.

Bayrak, Defne. Usame. İstanbul: Ark Kitapları. 2012.

Bilgin, Pınar. “Güvenlik Çalışmalarında Yeni Açılımlar: Yeni Güvenlik Çalışmaları.” Stratejik Araştırmalar 8, no. 14 (2010): 69-96.

Buzan, Barry, Waever, Ole ve de Wilde, Jaap. Security: A New Framework for Analysis. London: Lynne Rienner Publishers, Inc., 1998.

Çağatay, Neşet ve Çubukçu, İbrahim Agah. İslam Mezhepleri Tarihi. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1976.

Ez-Zevahiri, Eymen. El Vela Ve'l Bera: İslama Göre Dostluk ve Düşmanlık. Çev. Ebu Abdurrahman. İstanbul: Beyaz Minare Kitap. 2016.

Ez-Zevahiri, Eymen. Peygamber'in Sancağı Altındaki Süvariler. Çev. Bilal Hicazlı ve Melike Hicazlı. İstanbul: Küresel Kitap, 2018.

Hegghammer, Thomas. "The Rise of Muslim Foreign Fighters: Islam and the Globalization of Jihad." *International Security* 35, no. 3 (Winter 2010/11): 53-94.

Hegghammer, Thomas. *The Caravan: Abdallah Azzam and the Rise of Global Jihad*. Cambridge: Cambridge University Press, 2020.

Kaşıkçı, Tamer ve Bülbül, Gözde Deniz. "Selefi-Cihadi Örgütlerin Karşılaştırılmalı Analizi: El Kaide ve IŞİD Örneği." *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi* 9, no. 2 (2022): 89-134.

Maliach, Asaf. "Bin Ladin, Palestine and al-Qa'ida's Operational Strategy." *Middle Eastern Studies* 44, no. 3 (May, 2008): 353-375.

McDonald, Matt. "Securitization and the Construction of Security." *European Journal of International Relations* 14, no. 4, (2008): 1-36.

Porter, J.M.B.. "Osama bin-Laden, Jihad, and the Sources of International Terrorism." *Indiana International & Comparative Law Review* 13, no.3 (2003): 871-885.

Reese, Scott S.. "Salafi Transformations: Aden and The Changing Voices Of Religious Reform in The Interwar Indian Ocean." *International Journal of Middle East Studies* 44, no. 1 (2012): 71-92.

Sandıklı, Atilla ve Emeklier, Bilgehan. "Güvenlik Yaklaşımlarında Değişim ve Dönüşüm." içinde *Teoriler Işığında Güvenlik, Savaş, Barış ve Çatışma Çözümleri*, editör Atilla Sandıklı, 3-71. İstanbul: BİLGESAM Yayınları, 2012.

Tunç, Mahzat. "Suud Selefiyesi'nin Hadis Anlayışı." *e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi* 9, no. 1 (2017): 388-411.

Waeber, Ole. "Securitization and desecuritization." içinde *On Security*, editör R. D. Lipschutz, 46-86. New York: Columbia University Press, 1995.

Waeber, Ole. "Toplumsal Güvenliğin Değişen Gündemi." *Uluslararası İlişkiler Dergisi* 5, no. 18 (2008): 151-78.

Weismann, Itzhak. "New and Old Perspectives in the Study of Salafism." *The Middle East Book Review* 8, no. 1 (2017): 22-37.

Williams, Michael C.. "Words, Images, Enemies: Securitization and International Politics." *International Studies Quarterly* 47, no. 4 (2003): 511-531.

İnternet Kaynakları

Aboul-Enein, Youssef. The Late Sheikh Abdullah Azzam's Books: Part III: Radical Theories on Defending Muslim Land through Jihad. Son Erişim: 28 Kasım 2023. <https://www.jstor.org/stable/resrep05602>.

Aboul-Enein, Youssef. The Late Sheikh Abdullah Azzam's Books: Part 2: Remedy for Muslim Victimization, The Combating Terrorism Center United States Military Academy West Point, Son Erişim: 16 Aralık 2023. https://ctc.westpoint.edu/wp-content/uploads/2010/06/Azzam_part_2.pdf.

Çınarın Sesi. "El Cezire'nin yayınlanmadığı Usame Bin Ladin röportajı." Son erişim: 16 Mayıs 2023. <https://www.cinarinsesi.com/el-cezirenin-yayinlanmadigi-usame-bin-ladin-roportaji-13837h.htm>.

Drennan, Shane. "Constructing Takfir: From `Abdullah `Azzam to Djamel Zitouni." CTC Sentinel 1, no. 7 (June 2008). Son Erişim: 16 Aralık 2023, <https://ctc.westpoint.edu/wp-content/uploads/2010/06/Vol1Iss7-Art61.pdf>.

İlim ve Cihad. Müslümanlara Nasihatim. Son erişim: 16 Mayıs 2023. <https://ilimvecihat.com/ders/839/muslumanlara-nasihatim.html>.

İslam Ansiklopedisi, "Selefiyye." Son erişim tarihi: 05 Eylül 2023. <https://islamansiklopedisi.org.tr/selefiyye>.

Mepanews. "Usame bin Ladin kimdir?." Son erişim tarihi: 30 Mayıs 2023. <https://www.mepanews.com/usame-bin-ladin-kimdir-15535h.htm>.

Rapoport, David. "The Four Waves of Rebel Terror and September 11." Anthropoetics 8, no. 1, Son Erişim 16 Aralık 2023. <http://anthropoetics.ucla.edu/ap0801/terror/>.

The Guardian. "Text: Osama bin Laden's 1998 interview." Son erişim: 28 Kasım 2023. <https://www.theguardian.com/world/2001/oct/08/afghanistan.terrorism15>.

Waever, Ole. "Fear and Faith: Religion as an International Security Issue." Son erişim: 12 Eylül 2023. <https://kb.osu.edu/handle/1811/30197>.

Orta Afrika'da Güvenlik Sorunları ve Devlet Dışı Silahlı Aktörler: Boko Haram Örneği

Aminou MOHAMADOU*

Geliş tarihi: 09/01/2024

Kabul tarihi: 12/01/2024

Atf: Mohamadou, A., “Orta Afrika’da Güvenlik Sorunları ve Devlet Dışı Silahlı Aktörler: Boko Haram Örneği” *Ortadoğu Etütleri*, 15-4 (2023): - (2023): 323-342

DOI: 10.47932/ortetut.1417269

Öz: Bu çalışmanın amacı; Boko Haram terör örgütü ve Orta Afrika’da bölgesel güvenlik sorunlarının ortaya çıkmasındaki temel faktörleri, güvenlik sorunlarını, küresel ve bölgesel aktörlerin yaklaşımını analiz etmektir. Boko Haram, özellikle Nijerya’da faaliyet gösteren bir terör örgütüdür ve yıllar içinde Orta Afrika bölgesine genişleyerek bölgesel güvenlik endişelerini artırmıştır. Sınırların geçişkenliği, yoksulluk, işsizlik, devlete karşı güvensizlik ve bölgesel terörist gruplar arasındaki bağlantılar, örgütün Orta Afrika’da yayılmasının temel faktörleridir. Bu yayılma, kitlesel nüfus yer değiştirmelerine, ekonomik bozulmalara ve topluluklar arası gerilimlere yol açmıştır. Birleşmiş Milletler (BM) ve Orta Afrika Ülkeleri Ekonomik Topluluğu (Economic Community of Central African States – ECCAS) gibi küresel ve bölgesel aktörler, Boko Haram’a karşı istihbarat ve güvenlik iş birliğini artırmış ve uluslararası düzeyde çeşitli ortaklıklar kurulmuştur. Ancak, Boko Haram’ın Orta Afrika’da oluşturduğu tehdit, bölgesel ve uluslararası düzeyde koordineli bir mücadeleyi gerektirmektedir. Bu tehdide karşı yapılan askerî operasyonlarla birlikte, uzun vadeli istikrar için yoksulluk, eğitimsizlik ve çalışmanın nedenleriyle mücadele edilmesi stratejik öneme sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Boko Haram, Orta Afrika, Güvenlik, Terör

* Aminou Mohamadou: Doktora Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi-TR E-mail: aminoungawa93@gmail.com ORCID: 0009-0005-7536-2369

Security Issues in Central Africa and Non-State Armed Actors: The Case of Boko Haram

Aminou MOHAMADOU*

Received: 09/01/2024

Accepted: 12/01/2024

Citation: Mohamadou, A., “Security Issues in Central Africa and Non-State Armed Actors: The Case of Boko Haram” *Middle Eastern Studies*, 15-4 (2023): - (2023): 323-342

DOI: 10.47932/ortetut.1417269

Abstract: The aim of this study is to analyze the key factors contributing to the emergence of the Boko Haram terrorist organization and regional security challenges in Central Africa, taking into account the literature on international relations. Boko Haram is a terrorist group primarily active in Nigeria, and over the years, its expansion into the Central African region has heightened regional security concerns. Factors such as porous borders, poverty, unemployment, distrust in the government, and connections among regional terrorist groups are fundamental to the organization’s spread in Central Africa. This expansion has led to mass population displacements, economic disruptions, and inter-community tensions. Global and regional actors like the UN and ECCAS have increased intelligence and security cooperation against Boko Haram, establishing various partnerships at the international level. However, the threat posed by Boko Haram in Central Africa necessitates a coordinated effort at both regional and international levels. In addition to military operations against this threat, addressing poverty, lack of education, and the root causes of conflict is strategically crucial for long-term stability.

Keywords: Boko Haram, Central Africa, Security, Terror.

---

* Aminou Mohamadou: PhD Student, Sakarya University-TR E-mail: aminoungawa93@gmail.com
ORCID: 0009-0005-7536-2369

القضايا الأمنية والجماعات المسلحة الفاعلة غير الحكومية في منطقة وسط إفريقيا: بوكو حرام إنموذجاً

أمينو محمّد *

تاريخ القبول: 2024/01/12

تاريخ الاستلام: 2024/01/09

اقتباس: محمّد، أ، «القضايا الأمنية والجماعات المسلحة الفاعلة غير الحكومية في منطقة وسط إفريقيا: بوكو حرام إنموذجاً»، دراسات الشرق الأوسط: (2023)D-342-323-4-15

معرف الغرض الرقمي: 10.47932/ortetut.1417269

الملخص

تهدف الرسالة إلى مناقشة العوامل الرئيسية في ظهور منظمة بوكو حرام الإرهابية ومشاكل الأمن الإقليمي في منطقة وسط إفريقيا، إضافة إلى المشاكل الأمنية ومقاربات الجهات الفاعلة العالمية والإقليمية. حيث تعتبر بوكو حرام منظمة إرهابية تنشط بشكل أساسي في نيجيريا، وقد توسعت على مر السنين إلى منطقة وسط إفريقيا، ما أدى إلى زيادة المخاوف الأمنية الإقليمية. إن السهولة في عبور الحدود والفقر والبطالة وانعدام ثقة الشعوب في الدول والعلاقات بين الجماعات الإرهابية الإقليمية، هي العوامل الرئيسية لانتشار هذه المنظمة في وسط إفريقيا. وقد أدى هذا الانتشار إلى نزوح أعداد كبيرة من السكان من مناطقهم واضطرابات اقتصادية في المنطقة وتوترات ونزاعات بين المجتمعات. وقد قامت الجهات الفاعلة العالمية والإقليمية مثل الأمم المتحدة والمجموعة الاقتصادية لدول وسط إفريقيا (ECCAS) بزيادة التعاون في المجالين الاستخباراتي والأمني ضد منظمة بوكو حرام، وتم إنشاء شراكات مختلفة على المستوى الدولي في هذا الصدد. ولكن التهديد الذي تشكله بوكو حرام في وسط إفريقيا يتطلب كفاً منسقا على المستويين الإقليمي والدولي. فإلى جانب العمليات العسكرية ضد هذا التهديد، فإن مكافحة أسباب الفقر وزيادة نسبة الأمية وقلة التعليم والصراعات الدائرة لها هي أيضاً أهمية استراتيجية لتحقيق الاستقرار على المدى الطويل.

الكلمات المفتاحية: بوكو حرام، وسط إفريقيا، الأمن، الإرهاب.

* أمينو محمّد: طالب دكتوراه، جامعة صفاريانترنكيا aminoungawa93@gmail.com

رقم أوركيد: 0009-0005-7536-2369

Giriş

Genelde Orta Afrika, özelde Nijerya’da faaliyet gösteren bir terörist grubu olan Boko Haram, yıllar içerisinde Orta Afrika bölgesine doğru genişleyerek bölgesel güvenlik için önemli bir endişe kaynağı hâline gelmiştir. Boko Haram’ın Orta Afrika’da yayılmasının temel faktörleri sınırların geçişkenliği, yoksulluk, işsizlik, devlet yetkililerine güvensizlik ve bölgesel terörist gruplar arasındaki bağlantılar ve hükümetlerin bu gruplara müdahalede yetersiz kalması olarak sıralanabilir. Nitekim bu faktörler Boko Haram’ın Orta Afrika’da yayılmasına zemin hazırlamaktadır.

Boko Haram’ın Orta Afrika’da yayılması bölgesel güvenlik sorunlarını da derinleştirmektedir. Örgütün gerçekleştirdiği saldırılar, kitlesel nüfus yer değiştirmelerine, ekonomik bozulmalara ve topluluklar arası gerilimlere yol açmaktadır. Ayrıca Boko Haram’dan kaynaklanan tehdit, bölge ülkelerinin istihbarat ve savunma kapasitelerinin sınırlarını da ortaya koymaktadır ki bu da hazırlanan raporlarda belgelenmektedir. Örneğin; Boko Haram’ın faaliyetleriyle bağlantılı olarak ülke içinde yerinden edilmiş kişilerin (IDP’ler) sayısının artışı, yüz binlerce insanın evlerini terk etmek zorunda kalmasıyla birlikte ülke içinde kitlesel yerinden edilmelere yol açmıştır. Yerinden edilen insanlar genellikle gıda, su ve yeterli barınacak yere erişimin sınırlı olduğu güvencesiz yaşam koşullarıyla karşı karşıya kaldığı rapor edilmektedir. Boko Haram’ın Orta Afrika’daki faaliyetlerinin neden olduğu kitlesel nüfus yer değiştirmeleri, hükümetlerin, insani yardım kuruluşlarının ve uluslararası toplumun koordineli bir müdahalesini gerektiren karmaşık bir insani krizi ortaya çıkarmaktadır.

Orta Afrika ülkeleri Boko Haram’a karşı istihbarat ve güvenlik alanındaki iş birliklerini arttırmışlardır. Ayrıca Orta Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu (ECCAS) bölgesel bir terörle mücadele stratejisi geliştirmiştir. Uluslararası alanda ise bölge ülkeleri, Afrika Birliği ve diğer uluslararası aktörler arasında askerî operasyonları ve kalkınma girişimlerini desteklemek üzere ortaklıklar geliştirilmiştir. Bölgesel ve uluslararası aktörler Boko Haram’ın faaliyetlerine farklı şekillerde karşılık vermiştir. Orta Afrika ülkeleri 2015 yılında çabalarını koordine etmek üzere Boko Haram ile Mücadele Komisyonunu (*Commission de Lutte Contre Boko Haram*) kurmuştur. Bölgesel çabalar Nijerya, Çad ve Kamerun’dan gelen yabancı askerî müdahalelerle desteklenmiştir. Uluslararası toplum da çabaları desteklemek için mali ve teknik yardım sağlamıştır.

Küresel aktörler ile bölgesel ve uluslararası örgütlerin ortak çabaları; sözde İslamcı grupların isyanıyla askerî, insani ve sosyo-ekonomik alanlarda mücadele edilmesine katkı sağlamayı amaçlamıştır. Bu anlamda Boko

Haram'a karşı mücadele, etkisini kaybetmekte olan bazı örgütlere yeni bir soluk getirmiştir. Çatışma sonucunda önemi artan ve görev alanı genişleyen Çad Gölü Havzası Komisyonunun (LCBC) amacı da bu yöndedir. Dolayısıyla, Boko Haram'ın Orta Afrika'da ortaya çıkardığı tehdit hem bölgesel hem de uluslararası düzeyde tepkilere yol açmaktadır. Bu tepkiler çeşitli aktörler tarafından literatürdeki çalışmalarla belgelenmiştir.

Çalışmanın temel amacı; Boko Haram'ın Orta Afrika'da yayılmasını sağlayan faktörleri, bu yayılmanın ortaya çıkardığı zorlukları ve bölge ülkelerinin bu tehditle başa çıkmak için verdikleri mücadeleyi incelemektir. Bu anlamda çalışmada Boko Haram'ın kökeni ve ideolojisi ile Orta Afrika'daki bölgesel güvenlik üzerindeki etkisi ve krize dair bölgesel ve uluslararası aktörlerin mücadele yöntemleri incelenerek tartışılmaktadır.

Bu arka plandan hareketle çalışma üç ana başlık çerçevesinde incelenmektedir. Bunlardan ilki; Boko Haram'ın ortaya çıkışı ve yayılmasındaki temel faktörlerin incelenmesidir. İkincisi, Boko Haram'ın oluşturduğu bölgesel güvenlik sorunlarının incelenerek söz konusu faktörlerin anlamlandırılmasıdır. Üçüncüsü ise Orta Afrika'da terörün önlenmesine dair bölgesel ve küresel aktörlerin yaklaşımının mercek altına alınmasıdır.

Boko Haram'ın Orta Afrika'da Yayılmasının Arka Planındaki Faktörler

Boko Haram'ın Orta Afrika'da yayılması kısmen belirli sınırlar, yoksulluk, işsizlik, devlet yetkililerine güvensizlik ve bölgesel terörist gruplar arasındaki bağlantılar gibi faktörlere ilişkilendirilebilir. Bölge Boko Haram'ın sızması ve yeni üsler kurması için verimli bir zemin sunmaktadır. Dahası, Boko Haram'ın Orta Afrika'da yayılması, çeşitli çalışmalar ve analizler tarafından tanımlanan, birbirine bağlı çeşitli faktörlerden kaynaklanan karmaşık bir durumdur.

Boko Haram 2002 yılında Muhammed Yusuf tarafından kurulmuş ve Nijerya'da İslam'ın adını kötüye kullanan bir grup olarak ortaya çıkmıştır. Grup sözde İslami bir dernek olarak başlamış ve 2009 yılında silahlı bir grup hâline dönüşmüştür. Bu durum Nijerya güvenlik güçleriyle çatışmaya yol açmış, güvenlik güçleri gruba karşı acımasız bir baskı uygulamış ve Yusuf 2009 yılında öldürülmüştür. Grup daha sonra adını Cema'atü Ehli-Sünne Lidda'avati el-Cihad (*Jama'atu Ahlis-Sunna Lidda'awati Wal-Jihad – JAS*) olarak değiştirmiş ve terör faaliyetlerine devam etmiştir. Grup, Batı eğitimini haram (tabu) olarak görmekte ve bunu İslam ile bağdaştırarak İslamın adını kötüye kullanmaktadır. Grup yoksul gençleri kendine çekmiş ve bölgede önemli bir güç hâline gelmiştir. Grubun etkili bir güç hâline gelmesini sağlayan

çeşitli faktörler bulunmaktadır. Bu bağlamda, boşluklu ve düzensiz sınırlardan, yoksulluk ve işsizlikten, yetkililere duyulan güvensizlikten, hükümetin müdahalesinin yetersiz kalmasından, bölgesel güvenlik sorunlarından, ekonomik bozulmadan, topluluklar arasındaki gerilimlerden, sınırlı savunma imkânlarından ve mülteci-yabancı savaşı aynlarından bahsedilebilir.

Nijerya, Çad, Kamerun ve Nijer dâhil olmak üzere bölge ülkeleri arasındaki boşluklu sınırlar Boko Haram üyelerinin sınır ötesi hareketini kolaylaştırmıştır. Orta Afrika bölgesindeki geçişken sınırlar Boko Haram'ın yayılmasında kilit bir faktör olmuştur.¹ Birçok çalışma ve rapor bu gerçeği belgelemiştir ki buna göre Nijerya, Çad, Kamerun ve Nijer gibi bölge ülkeleri arasındaki sınırlar genellikle kötü tanımlanmıştır ve kontrol mekanizmaları olması gerektiği gibi denetlenmemektedir. Ayrıca sınırların açık olması Boko Haram üyelerinin sınır ötesi hareketlerini kolaylaştırdığı için hareket kolaylığı gözlemlenmiştir. Sınır ötesi üslerin kurulması, Boko Haram'ın sınırların düzensiz yapısından yararlanarak ulusal sınırların her iki tarafında operasyonel üsler kurmasını sağlamıştır. Ayrıca bazı ülkeler, sınırlarını daha iyi denetlemek ve güvence altına almak amacıyla mücadeleye katılma konusunda yeterli koordinasyonu sağlayamamıştır. Silah ve kaynak kaçakçılığı da dâhil olmak üzere kaçakçılıkla mücadele, gözenekli sınırlar nedeniyle sekteye uğramaktadır.² Dolayısıyla gözenekli sınırlar Boko Haram'ın Orta Afrika bölgesinde faaliyet gösterebilmesinin merkezinde yer almaktadır. Bu tehdide karşı koymak için sınır gözetimi ve güvenliğini güçlendirmeye yönelik bölgesel ve uluslararası iş birliği çabaları yürütülmüştür.

Yoksulluk ve işsizlik Boko Haram'ın Orta Afrika'da yayılmasında önemli bir rol oynamıştır.³ Birçok çalışma ve rapor, bu faktörlerin radikalleşmeye ve örgüte üye kazandırmaya nasıl katkıda bulunduğunu belgelemektedir. Yoksulluk ve işsizliğin bir sonucu olarak ekonomik olarak dezavantajlı gençlerin örgüte katılması, Boko Haram tarafından örgüte katılmaya yatkın savunmasız gençlerden oluşan bir havuz oluşturmuştur.⁴ Ekonomik fırsatların olmaması gençlerin aşırılık yanlısı gruplara katılma olasılığını artırmaktadır.⁵ Yoksul ve marjinalleştirilmiş topluluklar Boko Haram'ın faaliyetlerinden özellikle etkilendiğinden, marjinalleştirilmiş topluluklar üzerinde de önemli bir etki söz konusudur.⁶ Bu durum yerel ekonomiler üzerinde olumsuz etkilere

1 OECD and Sahel and West Africa Club, *Borders and Conflicts in North and West Africa*, OECD, 19 Şubat 2022.

2 "Boko Haram et l'État islamique en Afrique de l'Ouest ciblent les autoroutes du Nigeria", *Centre d'Études Stratégiques de l'Afrique*, 15 Aralık 2020.

3 Mercy Corps, *The World of Work*, Mercy Corps, July 2017.

4 Siri Aas Rustad ve Karim Bahgat, "Nigeria Country Study", *PRIO*, 19 Ağustos 2016.

5 Mercy Corps, *The World of Work*, Mercy Corps, July 2017.

6 World Bank Group, "Nigeria Biannual Economic Update, April 2018: Connecting to Compete", *World*

yol açmış, pazarları ve tarımsal üretimi sekteye uğratmıştır. Boko Haram yeni üyeler çekmek için mali teşvikler sunarak yoksulluk ve işsizlikten fayda sağlamıştır. Kısacası, Orta Afrika'da Boko Haram gibi terörist grupların radikalleşmesine ve yayılmasına karşı koymak için güvenlik operasyonlarının yanı sıra yoksulluk ve işsizlikle mücadele de elzemdir.

Genellikle yolsuzluğa bulaşmış ve etkisiz olarak algılanan devlet yetkililerine duyulan güvensizlik Boko Haram'ın meşruiyetine katkıda bulunmuştur. Uluslararası Şeffaflık Örgütü tarafından yürütülen anketler bazı Orta Afrika ülkelerindeki yolsuzluğun boyutunu ortaya koymuştur. Buna ek olarak; hükûmet yetkililerine duyulan bu güvensizlik, Boko Haram'ın Orta Afrika'da yayılmasında kilit bir faktör olmuştur ve birçok güvenilir kaynak tarafından belgelenmiştir.

Hükûmet yetkilileri arasındaki yaygın yolsuzluk algısı hükûmete olan güvensizliği körüklemiş ve Boko Haram gibi grupların meşruiyetine katkıda bulunmuştur.⁷ Hükûmetin güvenlik güçlerine duyulan güvensizlik yerel topluluklarla gerilime yol açarak Boko Haram'la mücadeleyi zorlaştırmıştır. Askerî operasyonlara yönelik tepkiler de söz konusudur. Bu noktada hükûmet öncülüğündeki askerî operasyonlar bazen yerel topluluklar tarafından olumsuz algılanmış ve güvensizliği pekiştirmiştir.⁸ Yetkililere duyulan güvensizlik, bölgesel istikrarı iyileştirmek ve Orta Afrika'daki Boko Haram gibi aşırılık yanlısı gruplara karşı kırılabilirliği azaltmak için ele alınması gereken karmaşık bir sorundur. Bu terör örgütünün faaliyetlerine son vermek için etkili tedbirler alınması gerekmektedir.

Boko Haram, Mağrip el-Kaidesi (AQIM) ve Batı Afrika İslam Devleti (ISWAP) gibi diğer bölgesel terörist gruplarla ittifaklar kurmuştur. Uluslararası Kriz Grubu tarafından yapılan bir analizde de gösterildiği üzere, bu bağlantılar örgütün bölgesel olarak faaliyet gösterme kabiliyetini güçlendirmiştir. Boko Haram ile diğer bölgesel terörist gruplar arasında bağlantılar kurulması, örgütün Orta Afrika'ya doğru genişlemesinde kilit bir unsur olmuştur. Bu karmaşık dinamik çeşitli çalışmalar ve raporlarla desteklenmektedir. Boko Haram, esas olarak Kuzey Afrika'da faaliyet gösteren bir grup olan AQIM ile bağlantılar kurmuştur. Bu ittifak, iki grup arasında artan iş birliğine dayanmaktadır. Boko Haram, sözde İslam Devleti'ne bağlılık yemini eden grubun ayrılıkçı bir fraksiyonu olan ISWAP ile de iş birliği yapmıştır.⁹ Bir diğer önemli nokta

---

Bank, Nisan 2018

7 Transparency International, "Corruption Perception Index 2020", *Transparency International*, 2020.

8 Elodie Hainard ve Olena Shumska, "The 2021 Small Arms Trade Transparency Barometer", *Small Arms Survey*, 1 Aralık 2021.

9 International Crisis Group, "What Role for the Multinational Joint Task Force in Fighting Boko Haram?", *International Crisis Group*, 7 Temmuz 2020

ise bölgesel koordinasyonun önündeki zorluklardır; zira bölgesel terörist gruplar arasındaki ittifaklar, bölgesel müdahalelerin koordinasyonu açısından zorluklara sebep olmuştur¹⁰. Bu durum, Boko Haram'ın bölgesel ölçekte daha etkin faaliyet göstermesini sağladığı için bölgesel güvenlik üzerinde önemli bir etkiye sahip olmuştur.

Bölgedeki hükümetlerin Boko Haram tehdidine karşı ilk tepkileri genellikle yetersiz olmuştur. Bu faktörler bir araya gelerek Boko Haram'ın Orta Afrika'da yayılmasına elverişli bir ortam oluşturmuş, bölgesel güvenliği tehlikeye atmış ve ele alınması için ortak çabalar gerektirmiştir. Orta Afrika'daki Boko Haram tehdidine karşı hükümetlerin verdiği tepkinin yetersizliği, çeşitli çalışmalar ve akademik yayınlar tarafından da teyit edildiği üzere, iyi belgelenmiş bir sorundur. Bölgedeki ülkelerin hükümetlerinin Boko Haram'a karşı çabalarını etkili bir şekilde koordine etmekte zorlandığı iç koordinasyon zorlukları bu minvalde bir örnek olabilir. Hem mali hem de insani kaynakların yetersizliği hükümetlerin Boko Haram'la mücadele etme kabiliyetini engellemiştir. Uluslararası Kriz Grubu tarafından yapılan bir analiz, bölgedeki güvenlik için kaynak eksikliğini incelemektedir.¹¹

İnsan hakları sorunlarına dikkat çekmek de önemlidir çünkü hükümet öncülüğündeki askerî operasyonlar bazen insan hakları ihlalleriyle ilişkilendirilmiş ve bu da yerel halkın güvenini sarsmıştır.¹² Hükümetin müdahalesi de verimsiz ve yolsuzluğa bulaşmış kurumlar tarafından engellendiği için bu durum kurumsal reform çağrısında bulunmaktadır. Boko Haram fenomeni, mültecilerin yönetiminde önemli bir zorlukla sonuçlanmıştır çünkü hükümetler, Boko Haram'ın faaliyetleri nedeniyle mültecileri ve ülke içinde yerinden edilmiş insanları yönetmekte zorluklarla karşılaşmıştır.¹³ Kısacası, hükümetin müdahalesinin yetersizliği, Boko Haram'ın Orta Afrika'da yayılmasında önemli bir etkiye sahip olmuş ve bu tehditle başa çıkmak için kurumsal reformlara, kaynakların artırılmasına ve daha iyi koordinasyona duyulan ihtiyacın altını çizmiştir.

10 Maram Mahdi, "Time to consider talks with Boko Haram?", *Institute for Security Studies*, 16 Aralık 2020.

11 International Crisis Group, "Double-edged Sword: Vigilantes in African Counter-insurgencies", *International Crisis Group*, 7 Eylül 2017

12 Amnesty International, "Human rights in Africa: Review of 2019", *Amnesty International*, 8 Nisan 2020.

13 Kamrul Hasan, "Global Report 2020", *UNHCR*, 2020.

Orta Afrika'da Güvenlik Sorunlarının Dönüşümü ve Boko Haram

Boko Haram'ın Orta Afrika'da yayılması bölgesel güvenlik açısından önemli sonuçlar doğurmaktadır. Grubun gerçekleştirdiği saldırılar, kitlesel nüfus yer değiştirmelerine, ekonomik bozulmalara ve topluluklar arası gerilimlere yol açmıştır. Ayrıca Boko Haram'dan kaynaklanan tehdit, bölge ülkelerinin istihbarat ve savunma kapasitelerinin sınırlarını da ortaya koymuştur. Boko Haram'ın Orta Afrika'ya yayılmasının bölgesel güvenlik açısından önemli sonuçları vardır ve bu sonuçlar çalışmalar ve raporlarda iyi bir şekilde belgelenmiştir. Bunlar arasında kitlesel nüfus yer değiştirmeleri de yer almaktadır. Boko Haram saldırıları bölge genelinde kitlesel nüfus yer değiştirmelerine neden olmuştur. Boko Haram'ın faaliyetleriyle bağlantılı olarak ülke içinde yerinden edilmiş kişilerin (IDP'ler) sayısının çokluğu, yüz binlerce insanın evlerini terk etmek zorunda kalmasıyla birlikte ülke içinde kitlesel yerinden edilmelere yol açmıştır.

Yerinden edilen insanlar genellikle gıda, su ve yeterli barınağa erişimin sınırlı olduğu güvensiz yaşam koşullarıyla karşı karşıya kalmıştır. Bu durum bazen yerel gerilimlere yol açmakta ve kitlesel yerinden edilmeler bazen yerinden edilmiş nüfus ile ev sahibi topluluklar arasındaki gerilimleri şiddetlendirmektedir.¹⁴ Bu olaylar kaçınılmaz olarak insani yardım ihtiyacına yol açmış ve insani yardım kuruluşları yerinden edilmiş insanların ihtiyaçlarını karşılamak için kaynakları seferber etmek zorunda kalmıştır.¹⁵ Kısacası Boko Haram'ın Orta Afrika'daki faaliyetlerinin neden olduğu kitlesel nüfus yer değiştirmeleri, hükümetlerin, insani yardım kuruluşlarının ve uluslararası toplumun koordineli bir müdahalesini gerektiren karmaşık bir insani krize sebep olmuştur.

Boko Haram saldırıları bölgedeki ekonomik faaliyetleri sekteye uğratmıştır. 2018'de Dünya Bankası tarafından yapılan bir çalışma, tarım ve ticaret sektörlerinin söz konusu saldırılardan nasıl ciddi şekilde etkilendiğini ve ilgili ülkelerin ekonomik istikrarını nasıl azalttığını vurgulamıştır.¹⁶ Özellikle ülkedeki birçok topluluk için hayati bir geçim kaynağı olan tarım sektörü Boko Haram saldırıları nedeniyle sekteye uğramıştır. Ticaret sektörü de örgütün bölgesel ve sınır ötesi ticareti engelleyen ve yerel ekonomiye zarar veren faaliyetleri nedeniyle önemli biçimde zarar görmüştür. Bununla birlikte, mal arzının azalması ve fiyatların artmasıyla sekteye uğrayan yerel pazarlar

14 International Crisis Group, "What Role for the Multinational Joint Task Force in Fighting Boko Haram?", *International Crisis Group*, 7 Temmuz 2020

15 "Chad Humanitarian Situation Report 2021", *UNICEF*, 31 Aralık 2021.

16 World Bank, The World Bank Annual Report 2018, *World Bank*, 8 Ekim 2018.

üzerindeki etkilere dikkat çekmektedir. Mercy Corps çalışması piyasalar üzerindeki etkileri incelemiştir. Yabancı yatırımlardaki azalma, Boko Haram'ın meydana getirdiği güvensizliğin yabancı yatırımları caydırdığını ve bunun da ekonomik kalkınmayı engellediğini belirtmektedir.¹⁷ Hükûmetleri güvenliğe önemli miktarda kaynak ayırmaya zorlayan yüksek güvenlik maliyetleri diğer bütçe sektörlerini de etkilemektedir. Bu ekonomik aksaklıklar Orta Afrika'da Boko Haram'dan etkilenen ülkelerin ekonomik istikrarını olumsuz yönde etkilemiş olup güvenliğin yeniden tesis edilmesi ve ekonomik iyileşmenin desteklenmesi ihtiyacının altını çizmektedir.

Boko Haram'ın faaliyetleri bölgede özellikle etnik ve dini gruplar arasında olmak üzere çeşitli topluluklar arası gerilimleri artırmıştır. Uluslararası Kriz Grubu, grubun faaliyetleriyle bağlantılı toplumlar arası şiddet olaylarını bildirmiştir. Boko Haram tarafından yönetilen etnik ve dini çatışmalar genellikle belirli etnik ve dini grupları hedef alarak toplumlar arası çatışmalara yol açmıştır. Uluslararası Kriz Grubu, Boko Haram'ın faaliyetleri ile toplumlar arası gerilimler arasındaki bağlantıları incelemiştir. Bölgesel anlaşmazlıklar da bulunmaktadır. Öyle ki etnik ve dini gruplar arasındaki bölgesel rekabetler Boko Haram saldırılarıyla daha da şiddetlenmiştir.

Boko Haram saldırılarının barış içinde bir arada yaşama üzerindeki yansımaları, çoğu zaman nüfusun azınlıkta oldukları bölgelere göç etmesine yol açarak barış içinde bir arada yaşamayı sekteye uğratmıştır. Boko Haram'ın bazen marjinalleştirilmiş etnik gruplardan üye toplayarak gerilimleri tırmandırması nedeniyle toplum temelli alımları da dikkate almak önem taşımaktadır.¹⁸ Dış aktörlerin rolü bazen topluluklar arası gerilimleri siyasi veya ekonomik amaçlar için istismar ederek çatışmaya katkıda bulunmuştur. Boko Haram'ın Orta Afrika'daki faaliyetleri sonucunda topluluklar arası gerginliklerin artması, etkilenen topluluklar arasında uzlaşma, diyalog ve barış içinde bir arada yaşamayı teşvik etme ihtiyacını vurgulamaktadır.

Orta Afrika ülkeleri Boko Haram karşısında savunma ve istihbarat kabiliyetlerini güçlendirmede zorluklarla karşılaşmıştır. Bu tehditle başa çıkabilmek için silahlı kuvvetlerin modernize edilmesi gerekmektedir. Orta Afrika bölgesindeki ülkelerin Boko Haram karşısındaki savunma kabiliyetlerinin sınırlılıkları dikkate alınması gereken önemli bir faktördür ve bu çeşitli çalışmalar ve raporlarla desteklenmektedir. İlk olarak modern ekipman eksikliği vardır yani Boko Haram'dan etkilenen ülkelerin savunma güçleri genellikle modern ekipman ve yeterli kaynak eksikliğinden muzdarip olmuştur.¹⁹

17 "Insecurity Kills Foreign Investors' Appetite in Nigerian Economy", *This Day*, 12 Haziran 2022.

18 Roberto Sollazzo ve Matthias Nowak, "Tri-Border Transit: Trafficking and Smuggling in the Burkina Faso-Côte d'Ivoire-Mali Region", *Small Arms Survey*, 1 Ekim 2020.

19 Lucie Beraud-Sudreau ve Diego Lopes da Silva ve Pieter D. Wezeman, "Emerging Suppliers in The

Bu noktada ulusal ve uluslararası güvenlik güçlerinin farklı kolları arasında ve diğer devlet kurumlarıyla koordinasyon bazen yetersiz kalmıştır. Uluslararası Kriz Grubu raporu koordinasyon zorluklarının yanı sıra sınırlı savunma bütçelerinin hükümetlerin Boko Haram tehditlerine yanıt verme kabiliyetini engellediği bütçe zorluklarına da dikkat çekmektedir.²⁰ Afrika Kalkınma Bankası analizi bütçe sorunlarını incelemektedir. Yeterli savunma kapasitesinin olmaması Orta Afrika'da Boko Haram'a karşı mücadelede önemli bir engel teşkil etmiş ve güvenlik güçlerinin modernizasyonu, eğitimi ve koordinasyonuna yatırım yapılması gerektiğinin altını çizmiştir.

Boko Haram'ın genişlemesi mülteci ve yabancı savaşçı akınlara da yol açmıştır. Saldırlardan kaçan mülteciler, Boko Haram saldırılarının çok sayıda insanı evlerini terk etmeye zorladığını, iç ve dış mülteci akınları ortaya çıkardığını göstermektedir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) bu mültecilere ilişkin veriler sağlamaktadır. Boko Haram saldırıları, başta Kamerun, Çad ve Nijer olmak üzere komşu ülkelere doğru sınır ötesi yerinden edilmelere de yol açmıştır. Uluslararası Göç Örgütü (IOM) bu hareketleri analiz etmiştir. Boko Haram özellikle Batı Afrika ülkelerinden yabancı savaşçıları devşirerek grubun erişim alanını genişletmiştir.²¹ Afrika Stratejik Araştırmalar Merkezi (*Centre d'Études Stratégiques de l'Afrique – CESA*) bu askere alma olgusunu incelemektedir. Komşu ülkelerle gerilim; mülteci ve yabancı savaşçı akışı, güvenlik endişeleri nedeniyle komşu ülkelerle zaman zaman gerilime neden olmuştur. Ayrıca bölgede bir insani yardım ihtiyacı da doğmuştur. Mülteciler ve ev sahibi topluluklar, kitlesel yerinden edilme nedeniyle genellikle önemli ölçüde insani yardıma ihtiyaç duymuştur.²² Mülteci ve yabancı savaşçı akını Orta Afrika'daki bölgesel istikrar üzerinde karmaşık bir etkiye sahip olup, bu insani krizi ve güvenlik krizini yönetmek için uluslararası çabaların koordine edilmesi ihtiyacının altını çizmektedir. Kısacası ortaya çıkan bu bölgesel güvenlik sorunları, Orta Afrika ülkelerinin koordineli ve etkili bir müdahalesinin yanı sıra Boko Haram'ın oluşturduğu tehdidin etkilerini hafifletmek için uluslararası yardıma duyulan ihtiyacı vurgulamıştır.

Global Arms Trade”, *Stockholm International Peace Research Institute*, 1 Aralık 2020.

20 African Development Bank, “African Economic Outlook 2020”, *African Development Bank*, 31 Mart 2020.

21 “Captured Video Appears to Show Foreign Fighters in Nigeria’s Boko Haram”, *The Guardian*, 27 Mayıs 2015.

22 “WFP: Urgent Action is Needed to End Growing Humanitarian Crisis in Sahel”, *United Nations*, 21 Temmuz 2023.

Boko Haram'la Mücadelede Bölgesel İş Birliğinin Artırılması

Orta Afrika ülkeleri Boko Haram'a karşı istihbaratlarını ve güvenlik alanındaki iş birliklerini arttırmışlardır. Ayrıca Orta Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu (ECCAS) bölgesel bir terörle mücadele stratejisi geliştirmiştir. Uluslararası alanda ise bölge ülkeleri, Afrika Birliği ve diğer uluslararası aktörler arasında askerî operasyonları ve kalkınma girişimlerini desteklemek üzere ortaklıklar geliştirilmiştir. Bölgesel ve uluslararası aktörler Boko Haram'ın faaliyetlerine farklı şekillerde karşılık vermiştir. Orta Afrika ülkeleri 2015 yılında çabalarını koordine etmek üzere Boko Haram ile Mücadele Komisyonunu (*Commission de Lutte Contre Boko Haram*) kurmuştur. Bölgesel çabalar Nijerya, Çad ve Kamerun'dan gelen yabancı askerî müdahalelerle desteklenmiştir. Uluslararası toplum da çabaları desteklemek için mali ve teknik yardım sağlamıştır.

Büyük güçler ile bölgesel ve uluslararası örgütlerin ortak çabaları, İslamcı isyanla askerî, insani ve sosyo-ekonomik cephelerde mücadele edilmesine yardımcı olmuştur. Boko Haram'a karşı mücadele, etkisini kaybetmekte olan bazı örgütlere yeni bir soluk getirmiştir. Çatışma sonucunda önemi artan ve görev alanı genişleyen Çad Gölü Havzası Komisyonunun (LCBC) durumu budur. Yürütme sekretaryası şu anda Kamerun (Mora'daki 1. sektör), Çad (Baga-Sola'daki 2. sektör), Nijerya (Baga'daki 3. sektör) ve Nijer'deki (Diffa'daki 4. sektör) dört sektörde resmi olarak 10.000 askerî personelden oluşan Çok Uluslu Ortak Gücün (MNF) siyasi yönetiminden sorumludur. Afrika Birliği (AfB) Çad Gölü havzasında güvenlik iş birliğinin güçlendirilmesine yardımcı olmuştur. Barış ve Güvenlik Konseyinden resmi yetki alarak MMF'ye yasal bir çerçeve sağlamıştır.

AfB Komisyonu ve CBLT Sekretaryasının operasyon konseptinin uygulanmasındaki rolüne ilişkin 20 Ekim 2015 tarihinde bir Mutabakat Zaptının imzalanmasından bu yana AU, bir Stratejik Destek Hücresi aracılığıyla MMF'ye stratejik rehberlik sağlamaktadır. Bu hücre MMF'nin faaliyetlerini denetlemekte ve donör yardımlarını harekete geçirmektedir. Orta Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu (ECCAS) da sürece dâhil olmuştur. Üye devletler arasında var olan Karşılıklı Yardım Anlaşmasını aktif hâle getirerek Kamerun ve Çad'a 50 milyar CFA Frangı değerinde mali kaynak şeklinde acil yardım sağladı. Bu, Copax'ta (Orta Afrika Barış ve Güvenlik Konseyi) kilit rol oynayan iki ülkeye yönelik bir iyi niyet jestidir. Fransa ve Amerika Birleşik Devletleri, CBLT ülkelerinin yanında çok önemli bir rol oynamaktadır. Birçok gözlemci tarafından takdir edilen lojistik destekleri yine de bölge ülkelerinin beklentilerini karşılamakta yetersiz kalmaktadır.

Boko Haram'ın Orta Afrika'da yarattığı büyüyen tehdit hem bölgesel hem de uluslararası düzeyde tepkilere yol açmıştır. Bu tepkiler çeşitli aktörler tarafından şekillendirilmiş ve çok sayıda çalışma ve raporla belgelenmiştir. Bunlar arasında şunlar yer almaktadır; Kamerun, Çad, Nijer ve Nijerya gibi bölge ülkeleri Boko Haram'la mücadelede güvenlik ve istihbarat iş birliğini artırmıştır. Orta Afrika'da Boko Haram'la etkin bir şekilde mücadele edebilmek için bölgesel iş birliğinin artırılması şarttır. Çok Uluslu Ortak Gücün (MMF) 2015 yılında kurulması bölgesel iş birliğinin somut bir örneğidir. Bu güç Nijerya, Nijer, Çad, Kamerun ve Benin birliklerinden oluşmaktadır.²³ Ayrıca istihbarat alışverişi de yapılmaktadır. Bölgedeki ülkeler Boko Haram'ın hareketlerini daha iyi takip edebilmek için istihbarat paylaşım mekanizmalarını güçlendirmiştir. Bu da terör örgütüne karşı daha etkili operasyonlar yapılmasını sağlamıştır.²⁴ Boko Haram'ın artan tehdidine yanıt olarak kurulmuştur ve Afrika Birliği tarafından desteklenmektedir. Bölgedeki ülkeler de MMF'nin operasyonlarını desteklemek için askerî ve lojistik kaynakları paylaşma konusunda iş birliği yapmıştır. Örneğin Çad, sınır ötesi güvenliği güçlendirmek için Nijer'e asker göndermiştir. Ayrıca bölgesel toplantılar ve zirveler düzenlemek için de bir girişimde bulunulmuş ve bölge liderlerinin Boko Haram ile mücadele stratejilerini tartışmak üzere zirvelere ve bölgesel toplantılara katılmaları sağlanmıştır.

Bu forumlar çabaların koordine edilmesine ve ortak politikalar oluşturulmasına yardımcı olmuştur. Boko Haram'dan etkilenen ülkelere Çad Gölü Havzası Komisyonu (LCBC) girişimi adına bölgesel örgüt, bölgedeki güvenlik müdahalelerini ve ekonomik kalkınmayı koordine etmek için aktif olarak çalışmaktadır.²⁵ İkinci olarak, ortak insani yardım müdahaleleri de bu süreçte önemli roller üstlenmiştir. Dolayısıyla yukarıda zikredilen askerî boyutlara ek olarak, çatışmadan etkilenen nüfuslara yardım etmek için ortak insani müdahaleler de söz konusu olmuştur. İnsani yardım kuruluşları, yerinden edilmiş insanlara yardım sağlamak için bölge hükümetleriyle yakın iş birliği içinde çalışmaktadır. Hukuki iş birliği, bölge ülkelerinin Boko Haram üyelerini adalete teslim etmek için hukuki iş birliği anlaşmaları imzalamalarına olanak tanımaktadır. Bu da cezasızlığı güçlendirmekte ve potansiyel militanları caydırmaktadır.²⁶ Sonuç olarak, artan bölgesel iş birliği

23 "What Role for the Multinational Joint Task Force in Fighting Boko Haram?", *International Crisis Group*, 7 Temmuz 2020.

24 Nokai Origin, "MNJTF Collaborates to Strengthen Cooperation in Lake Chad Basin", *Voice of Nigeria*, 13 Haziran 2023.

25 "About Us", Lake Chad Basin Commission (LCBC), 2023.

26 "UN Crime Commission Highlights Nigeria's Efforts in Bringing Terrorists to Justice", *UNODC*, 24 Mayıs 2021.

Orta Afrika'daki Boko Haram tehdidiyle mücadelede çok önemli olmuştur. Bu sayede terör örgütüne karşı daha koordineli ve etkili bir karşılık verilebilmiş, bölgesel istikrar ve güvenlik desteklenmiştir.

Orta Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu (ECCAS), bölgesel zirvelerde tartışılan bölgesel bir terörle mücadele stratejisi hazırlamıştır. Bu strateji, üye ülkelerin terör tehdidine karşı tepkilerini uyumlu hâle getirmeyi amaçlamaktadır. Orta Afrika'daki bölgesel terörle mücadele stratejileri, bölgenin karşı karşıya olduğu güvenlik ve terör tehditleriyle başa çıkmak için elzemdir. İlgili referanslarla desteklenen bu stratejilerin temel unsurlarından bazıları, güvenlik kapasitelerinin güçlendirilmesini içermektedir; başka bir deyişle, bölge ülkeleri, özellikle eğitim ve ekipman açısından güvenlik güçlerini güçlendirmek için yatırım yapmışlardır. Ayrıca terörist gruplara karşı ortak operasyonlar yürütme konusunda da iş birliği yapmışlardır.²⁷ Bölgesel hükûmetlerin radikalleşmeyi önlemek ve pişmanlık duyan savaşçıları rehabilite etmek için programlar oluşturdukları radikalleşmeyle mücadele önemli bir husustur.²⁸ Ayrıca farkındalığı artırmak ve şiddet içeren aşırıcılığa karşı koymak için sivil toplum örgütleriyle birlikte çalışırlar. Orta Afrika ülkeleri terörle mücadele çabalarını koordine etmek için Çok Uluslu Ortak Güç (MMF) gibi bölgesel iş birliği mekanizmaları oluşturmuştur. MMF bu iş birliğinin somut bir örneğidir. Bölgesel stratejinin bir diğer önemli bileşeni de sınır güvenliğidir. Bölgesel hükûmetler terörist grupların üyelerini yargılamak için kanunlar ve yasal tedbirler kabul etmişlerdir. Şüphelilerin iadesi ve yargılanması için bölgesel hukuki iş birliği şarttır. Bölgedeki istihbarat kurumları, terörist grupların faaliyetlerine ilişkin önemli bilgileri paylaşmak üzere yakın iş birliği içinde çalışmaktadır. Bu iş birliği istihbarat toplanmasını ve saldırıların önlenmesini güçlendirmektedir. Bölgedeki ülkeler, terörle mücadele kapasitelerini güçlendirmek için özellikle Batılı ülkelerden ve uluslararası örgütlerden önemli ölçüde uluslararası destek almaktadır. Bu destek askerî yardım, eğitim ve finansman şeklinde gerçekleşmektedir. Bu bölgesel stratejiler, terör tehdidini azaltarak Orta Afrika'da güvenlik ve istikrarı teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Bununla birlikte, güvenlik durumunun sürekli olarak değiştiğini ve bu durumun stratejilerinin sürekli olarak uyarlanmasını ve bölge ülkeleri arasında iş birliğinin artırılması gerektirdiğini unutmamak gerekmektedir.

27 Kehinde Adeniyi, "Information Operations as a Vable Tool for Counter-Insurgency Operations: An Appraisal of Counter-Insurgency Operatios in the Lake Chad Region", *Faculty of the U.S. Army Command and General Staff College*, 2019, s. 39-41.

28 Timothy Obiezu, "Nearly 600 Former Boko Haram Miltants Graduate From Nigeria Rehab", 27 Mart 2023.

Orta Afrika'nın Güvenlik Arayışında Uluslararası İnisiyatifler

Afrika Birliği (AfB) ve Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği gibi diğer uluslararası aktörler, askerî operasyonları desteklemek, güvenlik kapasitesi oluşturmak ve insani yardım sağlamak için Orta Afrika ülkeleriyle birlikte çalışmıştır. Özellikle Afrika Birliği'nin girişimleri Afrika Birliği raporlarında belgelenmiştir. Uluslararası ortaklıklar Orta Afrika'da terörle mücadelede çok önemli bir rol oynamaktadır. İlgili referanslarla desteklenen uluslararası ortaklıkların bazı temel unsurları: Birleşmiş Milletler, Orta Afrika'daki bölgesel terörle mücadele çabalarını aktif olarak desteklemiştir.²⁹ BM Güvenlik Konseyi bölgesel iş birliğini güçlendirmeyi ve Boko Haram'a yaptırım uygulamayı amaçlayan çok sayıda karar kabul etmiştir. ABD ile iş birliği, ABD'nin bölgedeki ülkelerin operasyonlarını desteklemek için askerî yardım, istihbarat ve kaynak sağlayarak Boko Haram'a karşı mücadelede kilit bir ortak olduğunu göstermektedir. Avrupa Birliği de mali destek sağlayarak ve güvenlik kapasitelerini güçlendirmek için Orta Afrika ülkeleriyle iş birliği yaparak önemli bir rol oynamıştır.³⁰ AB ülkelerinden Fransa, Barkhane Operasyonu kapsamında Orta Afrika'nın bir bölümünü kapsayan Sahel bölgesine asker konuşlandırmıştır.³¹ Amacı terörle mücadele olsa da Fransa'nın bu operasyonunun ülkede ve bölgedeki terörle mücadele süreçlerine katkısı ciddi biçimde sorgulanmıştır.

Afrika Birliği, Orta Afrika'da Boko Haram'a karşı bölgesel müdahalede koordinasyon rolü oynamıştır. Çok Uluslu Ortak Güç'ün (MNF) kurulmasını kolaylaştırmış ve istikrar çabalarını desteklemiştir. İkili ortaklıklar: Bölgedeki birçok ülke terörle mücadele kapasitelerini güçlendirmek için diğer ülkelerle ikili ortaklıklar kurmuştur. Örneğin Nijerya, Boko Haram'ın sınır ötesi faaliyetleriyle mücadele etmek için Kamerun ve Nijer ile iş birliği yapmıştır. Bölgesel örgütlerden de destek alınmıştır. Orta Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu (ECCAS) gibi örgütler de Orta Afrika'daki uluslararası ortaklıkların ve terörle mücadele girişimlerinin koordine edilmesinde rol oynamıştır. Bu uluslararası ortaklıklar, Orta Afrika ülkelerinin terörle mücadelede kapasitelerinin geliştirilmesinde ve bölgesel güvenliğin desteklenmesinde çok önemli olmuştur. Çabaların koordinasyonuna, teknik ve mali yardım ile istihbarat sağlanmasına katkıda bulunurken bölgedeki istikrarı da güçlendirmişlerdir.

29 "UN Joint Appeal for Counter-Terrorism Efforts in Africa Launched- with Direct Link to Priority Technical Assistance Needs Identified by the CTC and CTED", *United Nations Security Council-Counter-Terrorism Committee (CTC)*, 2021.

30 "EU Briefing – UN Security Council: Counter-Terrorism in Africa – An Imperative for Peace, Security and Development", *Delegation of the European Union to the United Nations in New York*, 10 Kasım 2022.

31 "Operation Barkhane: A Show of Force and Political Games in the Sahel-Sahara", *Institute for Security Studies (ISS)*, 19 Ağustos 2014.

Askerî operasyonlara ek olarak, yoksulluk ve genç nüfusun işsizliği de dâhil olmak üzere istikrarsızlığın altında yatan nedenleri ele almak için kalkınma girişimleri başlatılmıştır. Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Örgütü (UNIDO) ekonomik fırsatlar sağlamayı amaçlayan projeleri öne çıkarmıştır. Kalkınma girişimleri, şiddet içeren aşırı cılığa katkıda bulunabilecek ekonomik ve sosyal faktörleri ele alarak Orta Afrika’da terörle mücadelede kilit bir rol oynamaktadır. Çad Gölü Havzası Komisyonu (LCBC) girişimi bu bağlamda bir örnek olabilir. Boko Haram’dan ciddi şekilde etkilenen Çad Gölü bölgesinde ekonomik kalkınmayı ve bölgesel iş birliğini teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Yerel toplulukların dayanıklılığını güçlendirmeye, temel sosyal hizmetleri sağlamaya ve hassas durumdaki nüfus için ekonomik fırsatlar sağlamaya çalışmaktadır. Avrupa Birliği’nin kalkınma programı da bir diğer örnek olabilir. Avrupa Birliği, Orta Afrika’da istikrar ve güvenliği güçlendirmeyi amaçlayan çeşitli kalkınma programları başlatmıştır.³² Bu kapsamda eğitim, sağlık, tarım ve genç istihdamı gibi sektörlerdeki projelere destek verilmektedir. Ayrıca bölgedeki yerel hükümetler eski savaşçıları ve pişmanlık duyan terörist grup üyelerini topluma yeniden entegre etmek için programlar oluşturmuştur. Bu programlar genellikle mesleki eğitim ve topluma yeniden kazandırılanlar için psikososyal yardım içerir.

Yerel kalkınma projeleri de bu bağlamda önemli bir yere sahiptir. Özellikle Boko Haram faaliyetlerinden etkilenen bölgelerdeki hassas toplulukların yaşam koşullarını iyileştirmek için yerel kalkınma projeleri uygulanmaktadır. Bu projeler temel altyapının inşasını, içme suyuna erişimi ve yerel istihdamın teşvik edilmesini içerebilir. Ayrıca, pek çok kalkınma girişiminin temel hedeflerinden biri olan tarım sektörlerinin güçlendirilmesi de desteklenmektedir.³³ Bu sayede gıda güvenliğinin iyileştirilmesi, kırsal kesimde istihdam yaratılması ve insanların terörist gruplara olan ekonomik bağımlılığının azaltılması hedeflenmektedir. Eğitim projeleri: Eğitime erişim aşırı cılıkla mücadelede kilit bir faktördür. İstikrarı güçlendirmek için okul inşa etme, öğretmen yetiştirme ve kız çocuklarının eğitimini teşvik etme projeleri uygulanmaktadır. Ulaşım ve iletişim altyapısına yapılan yatırımlar, uzak ve marjinalleşmiş bölgeleri ekonomik merkezlere bağlamayı ve böylece ekonomik kalkınma ve istikrarı teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Bu kalkınma girişimleri, yaşam koşullarını iyileştirerek, ekonomik fırsatlar sağlayarak ve toplumun direncini artırarak şiddete varan aşırı cılığın temel nedenleriyle

32 “Cooperation Between the EU and Central Africa”, *The Diplomatic Service of the European Union*, 13 Temmuz 2022.

33 “FAO Regional Office for Africa, Programmes and Projects”, *Food and Agriculture Organisation of the United Nations (FAO)*, 2023.

mücadele etmeyi amaçlamaktadır. Bu girişimler güvenlik çabalarını tamamlamak ve Orta Afrika'da istikrarı teşvik etmek için elzemdir.

Boko Haram'ın ideolojisine karşı farkındalık yaratma ve karşı propaganda kampanyaları yürütülmüştür. Sivil toplum kuruluşları (STK) ve uluslararası kurumlar bu çabalara dâhil olmuştur. Farkındalık oluşturma ve karşı propaganda yürütme, Orta Afrika'da terörle mücadelede aşırılık yanlısı söylemlerin yapısını bozarak ve terörist gruplara yeni üyelerin katılmasını önleyerek çok önemli bir rol oynamaktadır.³⁴ Bu alandaki birkaç önemli girişim, ilgili referanslarla desteklenmektedir. Örneğin, hükümetler ve bölgesel örgütler, halkı şiddet içeren aşırıcılığın tehlikeleri hakkında bilgilendirmek için bilinçlendirme kampanyaları yürütmüştür.

Bu kampanyalar yerel topluluklarda farkındalık oluşturmayı ve insanları terörist faaliyetleri kınamaya teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca bu bağlamda dini liderlerin eğitimi aşırılık yanlısı propagandaya karşı koymak için elzemdir.³⁵ İlimli dini söylemi teşvik etmek ve radikalleşmeyi önlemek için eğitim programları oluşturulmuştur. Bunlara ek olarak geleneksel medya ve sosyal ağlar, farkındalık artırıcı mesajların yayılması için önemli kanallardır. Terörist grupların çevrimiçi propagandasına karşı koymak ve olumlu içeriği teşvik etmek için girişimlerde bulunmaktadır. Teslim olan savaşçıların rehabilitasyonu da büyük öneme sahiptir. Rehabilitasyon programları genellikle tövbe eden savaşçılara yönelik, onları radikalleşmeden uzaklaştırmayı ve topluma yeniden entegre etmeyi amaçlayan farkındalık artırma oturumlarını içermektedir.³⁶ Bunlar arasında medya eğitimi ve dezenformasyonla mücadele yer almaktadır; eğitim programları gençleri çevrimiçi dezenformasyon ve terörist gruplar tarafından kullanılan üye kazanma taktikleri konusunda bilinçlendirmektedir. Çevrimiçi bilgilerin değerlendirilmesinde eleştirel becerileri teşvik etmektedirler. Uluslararası iş birliği, terör propagandasına karşı mücadelede çok önemli bir rol oynamaktadır. Bölgedeki ülkeler, aşırılık yanlısı içeriğin çevrimiçi ortamda yayılmasını izlemek ve buna karşı koymak için uluslararası ortaklarla birlikte çalışmaktadır. Hoşgörü ve sosyal uyumun teşvik edilmesi: Dini hoşgörü, sosyal içme ve toplumlar arası uyumu teşvik etmeye yönelik girişimler şiddet içeren aşırıcılığın önlenmesi için elzemdir. Bahse konu farkındalık oluşturma ve karşı propaganda girişimleri, ideolojilerini parçalayarak ve yeni üyelerin katılımını engelleyerek terörist

34 Yusuf Abubakar Wara, "The Roles of Civil Society Organizations in Fighting Terrorism: A Comparative Between Nigeria and Tunisia", *The Journal of International Lingual, Social and Educational Sciences*, Cilt 6, Sayı 2, 2020, s.175.

35 "Niger and Boko Haram: Beyond Conter-Insurgency", International Crisis Group, 27 Şubat 2017, s.22.

36 "Over 500 'Repentant' Boko Haram Terrorists Graduate From Rehabilitation Camp In Gombe, Sent Back To Home Communities, *Sahara Reporters*, 14 Mart 2022.

grupların etkisini zayıflatmayı amaçlamaktadır. Bu girişimler Orta Afrika'da barış, istikrar ve güvenliğin desteklenmesi için hayati önem taşımaktadır. Bu bölgesel ve uluslararası tepkiler, Orta Afrika'da Boko Haram ile mücadelenin çok boyutlu bir girişim olduğunu ve tehditle etkili bir şekilde başa çıkmak için hem askerî hem de askerî olmayan eylemler gerektirdiğini göstermektedir.

Sonuç

Boko Haram'ın Orta Afrika'da yayılmasının temel faktörleri; sınırların geçişkenliği, yoksulluk, işsizlik, devlet yetkililerine güvensizlik ve bölgesel terörist gruplar arasındaki bağlantılardır. Bu faktörlerin bir araya gelmesi, Boko Haram'ın bölgede etkili bir şekilde yayılmasına zemin hazırlamıştır. Boko Haram'ın Orta Afrika'da gerçekleştirdiği saldırılar, kitlesel nüfus yer değiştirmelerine, ekonomik bozulmalara ve topluluklar arası gerilimlere neden olmuştur. Bölgesel güvenlik sorunları derinleşmiş ve bu durum, hükûmetlerin, insani yardım kuruluşlarının ve uluslararası toplumun koordineli müdahalesini gerektiren karmaşık bir insani krizi ortaya çıkarmıştır.

Bölge ülkeleri, özellikle Orta Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu (ECCAS), Boko Haram'a karşı istihbarat ve güvenlik iş birliğini artırmış ve bölgesel terörle mücadele stratejisi geliştirmiştir. Uluslararası alanda BM, bölge ülkeleri ile Afrika Birliği ve diğer uluslararası aktörler arasında askerî operasyonlar ve kalkınma girişimlerini desteklemek üzere ortaklıklar kurulmuştur. Büyük güçlerin yanı sıra bölgesel ve uluslararası örgütlerin ortak çabaları, İslami grupların isyanıyla mücadelede etkili olmayı hedeflemektedir.

Sonuç olarak Boko Haram'ın Orta Afrika'da yayılmasının önlenmesi ve bölgesel güvenliğin sağlanması için bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeydeki çabaların koordinasyonu büyük önem taşımaktadır. Çalışma, bu bağlamda Boko Haram'a karşı mücadelede atılan adımları ve alınan önlemleri mercek altına almıştır. Boko Haram, Orta Afrika'da güvenliğe yönelik ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Bu tehdide karşılık vermek, sadece askerî eylemlerle sınırlı kalmayan, aynı zamanda istikrarsızlığın altında yatan nedenleri de ele alan koordineli bir bölgesel ve uluslararası yaklaşım gerektirmektedir. 2015'te örgüte karşı mücadelenin yoğunlaştırılmasından bu yana askerî güçler bölgede Boko Haram'ı zayıflatmayı, zemin kazanmayı ve saldırıları azaltmayı başardı. Grubu kesin olarak yenmek için bölgesel ve uluslararası aktörlerin birlikte çalışması ve yerel toplulukların sürece dâhil olması şarttır. Kanıtlar, akademik ve ekonomik arzın Boko Haram gibi terörist gruplara karşı önemli bir önlem olduğunu göstermektedir. Bu nedenle yoksulluk, eğitimsizlik ve bölgedeki çatışmaların diğer temel nedenleriyle mücadele edilmesi elzemdir. Bölgenin uzun vadeli istikrarı, ilgili ülkelerin bu ortak tehdide karşı birlikte çalışma becerilerine bağlı olacaktır.

Kaynakça

“About Us”, *Lake Chad Basin Commission (LCBC)*, 2023.

“African Economic Outlook 2020”, *African Development Bank*, 31 Mart 2020.

“Boko Haram et l'État islamique en Afrique de l'Ouest ciblent les autoroutes du Nigeria”, *Centre d'Études Stratégiques de l'Afrique*, 15 Aralık 2020.

“Borders and Conflicts in North and West Africa”, *OECD and Sahel and West Africa Club*, 19 Şubat 2022.

“Captured Video Appears to Show Foreign Fighters in Nigeria's Boko Haram”, *The Guardian*, 27 Mayıs 2015.

“Chad Humanitarian Situation Report 2021”, *UNICEF*, 31 Aralık 2021.

“Cooperation Between the EU and Central Africa”, *The Diplomatic Service of the European Union*, 13.07.2022.

“Corruption Perception Index 2020”, *Transparency International*, 2020.

“Double-edged Sword: Vigilantes in African Counter-insurgencies”, *International Crisis Group*, 7 Eylül 2017.

“EU Briefing – UN Security Council: Counter-Terrorism in Africa – An Imperative for Peace, Security and Development”, *Delegation of the European Union to the United Nations in New York*, 10 Kasım 2022.

“FAO Regional Office for Africa, Programmes and Projects”, *Food and Agriculture Organisation of the United Nations (FAO)*, 2023.

“Global Report 2020”, Kamrul Hasan, *UNHCR*, 2020.

“Human rights in Africa: Review of 2019”, *Amnesty International*, 8 Nisan 2020.

“Insecurity Kills Foreign Investors' Appetite in Nigerian Economy”, *This Day*, 12 Haziran 2022.

“MNJTF Collaborates to Strengthen Cooperation in Lake Chad Basin”, Nokai Origin, Voice of Nigeria.

“Nearly 600 Former Boko Haram Militants Graduate From Nigeria Rehab”, Timothy Obiezu, *VOA Africa*, 27 Mart 2023.

“Niger and Boko Haram: Beyond Counter-Insurgency”, *International Crisis Group*, 27 Şubat 2017, s.22.

“Nigeria Biannual Economic Update, April 2018: Connecting to Compete”, *World Bank*, Nisan 2018.

“Operation Barkhane: A Show of Force and Political Games in the Sahel-Sahara”, Institute for Security Studies (ISS), 19 Ağustos 2014.

“Over 500 ‘Repentant’ Boko Haram Terrorists Graduate From Rehabilitation Camp In Gombe, Sent Back To Home Communities, *Sahara Reporters*, 14 Mart 2022.

“The World Bank Annual Report 2018”, *World Bank*, 8 Ekim 2018.

“UN Crime Commission Highlights Nigeria’s Efforts in Bringing Terrorists to Justice”, *UNODC*, 24 Mayıs 2021.

“UN Joint Appeal for Counter-Terrorism Efforts in Africa Launched- with Direct Link to Priority Technical Assistance Needs Identified by the CTC and CTED”, *United Nations Security Council-Counter-Terrorism Committee (CTC)*, 2021.

“WFP: Urgent Action is Needed to End Growing Humanitarian Crisis in Sahel”, *United Nations*, 21 Temmuz 2023.

“What Role for the Multinational Joint Task Force in Fighting Boko Haram?”, *International Crisis Group*, 7 Temmuz 2020.

Elodie Hainard ve Olena Shumska, “The 2021 Small Arms Trade Transparency Barometer”, *Small Arms Survey*, 1 Aralık 2021.

Kehinde Adeniyi, “Information Operations as a Vable Tool for Counter-Insurgency Operations: An Appraisal of Counter-Insurgency Operatios in the Lake Chad Region”, *Faculty of the U.S. Army Command and General Staff College*, 2019, s. 39-41.

Lucie Beraud-Sudreau ve Diego Lopes da Silva ve Pieter D. Wezeman, “Emerging Suppliers in The Global Arms Trade”, *Stockholm International Peace Research Institute*, 13 Aralık 2020.

Maram Mahdi, “Time to consider talks with Boko Haram?”, *Institute for Security Studies*, 16 Aralık 2020.

Mercy Corps, “The World of Work”, July 2017.

Roberto Sollazzo ve Matthias Nowak, “TRI-BORDER TRANSIT: Trafficking and Smuggling in the Burkina Faso–Côte d’Ivoire–Mali Region”, *Small Arms Survey*, 1 Ekim 2020.

Siri Aas Rustad ve Karim Bahgat, “Nigeria Country Study”, *PRIO*, 19 Ağustos 2016.

Yusuf Abubakar Wara, “The Roles of Civil Society Organizations in Fighting Terrorism: A Comparative Between Nigeria and Tunisia”, *The Journal of International Lingual, Social and Educational Sciences*, Cilt 6, Sayı 2, 2020, s.175.

Ortadoğu

E t ü t l e r i

KİTAP İNCELEMELERİ

BOOK REVIEWS / عرض کتاب

The Shadow War: Iran's Quest for Supremacy

Brandon J. Weichert, Republic Book Publishers, 2023, ISBN 978-1645720560, 256 p.,

Reviewer: Oral Toğa*

Received: 4/01/2024

Accepted: 6/01/2024

Citation: Toğa, O., "The Shadow War: Iran's Quest for Supremacy" Middle Eastern Studies, 15-4 (2023): 343-350

Gizli Savaş: İran'ın Üstünlük Arayışı

Brandon J. Weichert, Republic Book Publishers, 2023, ISBN 978-1645720560, 256 s.

Değerlendirmeyi Yapan: Oral Toğa

Geliş tarihi: 4/01/2024

Kabul tarihi: 6/01/2024

Atf: Toğa, O., "Gizli Savaş: İran'ın Üstünlük Arayışı" Ortadoğu Etütleri, 15-4 (2023): 343-350

الحرب السرية: مساعي التفوق الإيراني

دار نشر براندون جي ويتشيرت العامة للكتب، 2023

صفحة 978-1645720560,256 ISBN

عرض: أليف كوتش

تاريخ الاستلام: 2024/01/4 تاريخ القبول: 2024/01/6

للاقتباس: توغا، أ.، "الحرب السرية: مساعي التفوق الإيراني"، دراسات الشرق الأوسط

15-4 (2023): 350-343

Brandon J. Weichert's book, 'The Shadow War,' focuses on the dynamics of this region, with a particular emphasis on Iran's influence on regional and global politics. The book provides a detailed account of how political events in the Middle East are shaping up and their impact on the global balance of power. The book comprises 32 chapters. The language is clear and concise. The author maintains a balanced perspective. The sentences and paragraphs create a logical flow of information with causal connections between statements. However, it should be noted that the book takes an American-centered perspective and discusses events and interests from that viewpoint. The author presents historical events in a piecemeal fashion, like a puzzle, to create a comprehensive picture. It focuses on the rise of the Islamic Republic of Iran, US policies in the region, and how they evolved under the Carter,

* Doktora Öğrencisi, Milli Savunma Üniversitesi, Atatürk Stratejik Araştırmalar ve Lisansüstü Enstitüsü (ATASAREN), Araştırmacı, İRAM, E-posta: oraltoga@gmail.com ORCID: 0000-0003-2462-3037.

Obama, and Biden administrations. The author examines major events in the region, including the Beirut explosion and the murder of Jamal Khashoggi, and analyzes their impact on regional and global politics. The book covers Iran's cyberwarfare capabilities, nuclear ambitions, and relationship with the United States, as well as its potential impact on regional and global security. It also addresses wider issues in the Middle East, including the Israeli-Palestinian conflict and the role of Saudi Arabia.

The early chapters of the text provide a detailed analysis of rising geopolitical tensions, identifying potential areas of conflict on a global scale, particularly in the Middle East. This analysis thoroughly examines the strategic positions and objectives of major global players, including the United States, Russia, and China, as well as key regional entities such as Iran and Saudi Arabia. It then examines Iran's geopolitical posture, including its perceived vulnerabilities and strategic maneuvers in asymmetric warfare and proxy engagements. These factors exert a profound influence on the regional and broader international geopolitical milieu. At the same time, the discussion extends to an assessment of the Israeli-Palestinian conflict, in particular the prospects and ramifications of a potential new intifada. This part of the book meticulously dissects the historical and contemporary factors that have shaped this enduring conflict, underscoring the delicate balance required to maintain regional stability and pursue lasting peace solutions.

The book analyzes the Israel-Hamas conflict in 2021 and Iran's strategic maneuvers in Latin America, emphasizing the complexities of modern warfare and international diplomacy. It also highlights the impact of the conflict on the Israeli-Palestinian issue and future peace efforts. The narrative then shifts to Iran's alliances and missile programs in Latin America, scrutinizing their implications for U.S. interests and regional stability. Following this, the book presents a critical examination of the impediments to achieving peace with Iran. It delves into Iran's foreign policy, ideological foundations, and the challenges posed by its nuclear ambitions and regional activities. This comprehensive exploration underscores the intricate web of geopolitical dynamics and the challenges of navigating the path to lasting peace.

The later chapters of the book provide a comprehensive analysis of Iran's geopolitics, both historically and contemporarily. The narrative begins with the 1953 coup and its long-term effects on Iran's political landscape and Western relations. It then delves into the transformation of Iran after the 1979 Islamic Revolution, exploring the shift from secularism to Islamic fundamentalism and its implications for Iran's internal and external policies. The book examines Iran's modernization efforts in the context of its theocratic values and Ayatollah Khomeini's strategic interactions with Western powers. It highlights

his influence on Iran's foreign policy and global standing. This analysis offers insights into the complex interplay of historical events, ideological shifts, and diplomatic maneuvers that shape Iran's current geopolitical posture.

The following chapters of the book provide a detailed analysis of Iran's role in causing instability in the Middle East and its evolving relationship with the United States. The analysis starts by examining Iran's contribution to regional unrest, including its involvement in various conflicts and the internal socio-political dynamics that exacerbate regional turbulence. Subsequently, the narrative shifts to the intricate dynamics of U.S.-Iran relations during the Shah's reign, highlighting the U.S.'s initial support for the Shah as a stabilizing figure, his modernization efforts, and the ideological challenges that precipitated a significant shift in American policy and perception. This shift played a crucial role in the Shah's downfall and markedly influenced the U.S.'s strategic approach in the Middle East.

The book progresses to analyze U.S. involvement in Iran's domestic politics, scrutinizing the interplay of human rights concerns, geopolitical strategy, and energy security in shaping the Carter administration's decisions, which may have inadvertently paved the way for the Islamic Republic's rise. The following section focuses on important events in Iran's recent history. Specifically, it covers the 2009 Green Movement, which was initiated by a disputed presidential election and evolved into a wider demand for political reform. Additionally, it evaluates the movement's effects on Iran's political landscape and its potential impact on democratic movements in the region. Additionally, the text delves into the aftermath of the 1979 Islamic Revolution, drawing a contrast between its initial promises and the eventual authoritarian rule and evaluating its impact on Iran's international relations. The narrative then shifts to the 1979-1981 Iran Hostage Crisis, examining its causes, the hostages' experiences, and the extensive influence of the crisis on U.S.-Iran relations and American foreign policy, including its significant role in the 1980 U.S. presidential election and its lasting legacy.

The book thoroughly examines Iran's strategic maneuvers in its interactions with the United States following the Islamic Revolution. It focuses on Iran's exploitation of perceived weaknesses in American foreign policy in the Middle East region. Furthermore, the text describes the methods used by Iran to reduce U.S. influence, including diplomatic strategies, indirect warfare through proxies, and the strategic use of rhetoric. The analysis evaluates the conclusion of the Iran Hostage Crisis, examining the established narrative regarding the liberation of the hostages and the diplomatic efforts involved. It also assesses the long-term implications of this crisis on the diplomatic relations between the United States and Iran, as well as on the broader geopolitical landscape

of the Middle East. The analysis presents an objective perspective on the diplomatic interactions, emphasizing their impact on international relations.

The analysis of geopolitical shifts in Afghanistan highlights their strategic impact on Iran, particularly in terms of security and regional policies. It evaluates the interplay between regional actors and external powers and how these shifts could potentially reshape Iran's geopolitical strategy and internal stability. Concurrently, the prolonged and devastating Iran-Iraq War is examined, focusing on its origins, the motivations of key leaders, and its impact on the Middle East. The international community's response and the role of superpowers in fueling the conflict are also assessed, along with the war's enduring legacy on Iran, Iraq, and regional stability.

This text explores Iran's nuclear program, including its origins, development, and international concerns. The strategic rationale behind Iran's nuclear ambitions is evaluated, taking into account both domestic and international dimensions. The implications of Iran's nuclear aspirations for regional security, global non-proliferation efforts, and its relations with major world powers are discussed. The text presents a comprehensive overview of the intricate negotiations related to the program. It highlights Iran's strategic use of its vast oil reserves and their impact on the country's economic development, international relations, and influence in global politics. The text critically analyzes the role of oil in Iran's interactions with Western and regional powers, as well as its use as a tool in geopolitical negotiations and conflicts. The analysis examines the impact of oil price fluctuations on Iran's economy and domestic politics. It also examines Iran's involvement in cyber warfare, highlighting the development and use of cyber capabilities as a key element of its strategic arsenal. The assessment examines the impact of Iran's cyber activities on global cybersecurity, including specific instances of cyberattacks and their impact on international relations. This section explores how cyber warfare challenges traditional notions of national security and conflict.

The book examines Iran's progress in unconventional military technologies, specifically electromagnetic pulse (EMP) weapons and drones, and analyzes their strategic implications, including their potential to alter regional power dynamics and offer new methods of influence. The chapter discusses the role of these technologies in asymmetric warfare and their broader implications for regional security. The text provides insights into the evolving landscape of modern warfare and the adaptation of military strategies to emerging technological capabilities. It explores Iran's deep-seated hostility towards the United States, tracing its origins to the 1979 Islamic Revolution. The text examines how this antagonism has been ingrained in Iran's national identity and reflected in its foreign policy, from political rhetoric to proxy

conflicts. This article scrutinizes the implications of hostility on diplomatic relations and potential reconciliation. Additionally, it provides a comparative analysis of the Iran policies of the Carter, Obama, and Biden administrations, revealing the shifting dynamics of U.S.-Iran relations across different historical and geopolitical contexts. The critique of U.S. involvement in the Israeli-Palestinian conflict questions the efficacy and strategic alignment of American diplomatic efforts. It proposes alternative approaches that could reshape regional dynamics and influence the conflict's resolution.

The analysis of the relationship between the United States and Saudi Arabia emphasizes their complex strategic partnership, which is characterized by ideological differences and competing interests in areas such as human rights and regional conflicts. Furthermore, the historical foundations and mutual benefits of this alliance are considered, particularly in the context of U.S. foreign policy towards Iran and regional power dynamics. The chapter argues for a balanced approach in U.S. policy towards the global reaction to Jamal Khashoggi's murder and the ongoing threat Iran poses to Middle Eastern geopolitics. It emphasizes the interplay of moral outrage and strategic interests. The narrative concludes with a reflection on the enduring nature of alliances and the shifting dynamics in the Middle East, emphasizing the importance of historical context and long-term strategic interests for global players, particularly the U.S., in shaping the region's future and navigating its complex geopolitical landscape.

The Epilogue provides a critical analysis of the U.S. withdrawal from Afghanistan under President Biden. The text discusses the potential consequences of the move for regional stability and global security. It suggests that extremist groups may be emboldened and explores the impact on the credibility of the U.S. as an ally. Furthermore, it examines the geopolitical vacuum created, which could be exploited by powers such as Iran, Russia, and China. This section discusses the implications of the book's themes for the global fight against terrorism and the future of U.S. policy in the Middle East. It emphasizes the complex interplay between regional dynamics and international relations.

In conclusion, Brandon Weichert's book 'The Shadow War' provides a comprehensive and objective analysis of the geopolitical dynamics in the Middle East, with a particular emphasis on Iran's influential role. The book covers historical, political, and strategic dimensions, shedding light on Iran's strategic maneuvers and the broader implications of U.S. foreign policy decisions, including the withdrawal from Afghanistan. Weichert warns against underestimating Iran's ambitions and criticizes current U.S. policies aimed at addressing these challenges. He advocates for a robust and proactive strategy

to effectively contain Iran's influence and safeguard the interests of the U.S. and its allies. The book emphasizes the importance of acknowledging and actively countering Iran's tactics in the region. It warns that failing to do so could have significant and destabilizing consequences for global security.